

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Historický ústav FF

**Závěr 2. světové války v Prachaticích a okolí
(očíma pramenů, literatury a pamětníků)**

Diplomová práce

Pavel Študlar

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. et PaedDr. Jiří Dvořák, PhD.**

ČESKÉ BUDĚJOVICE 2009

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím archivních materiálů a titulů uvedených v závěrečném seznamu literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. V plném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Prachaticích dne 18. dubna 2009

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl za laskavý přístup, mnoho cenných rad a trpělivost při vedení diplomové práce poděkovat panu PhDr. et PaedDr. Jiřímu Dvořákovi, Ph.D. a všem pracovníkům Historického ústavu FF JCU. Dále bych chtěl vyjádřit svůj dík všem osobám a institucím, které mi během vzniku diplomové práce vycházely vstříc, jmenovitě paní Marii Krejsové, Lidmile Koutné, Marii Hromýřové a panu Adolfu Kreiplovi za ochotu podělit se o jejich osobní vzpomínky, panu Emilu Nachlingerovi za poskytnutí filmových záběrů a panu Bc. Pavlu Dudkovi za fotografický materiál, dále pak pracovníkům Státního okresního archivu v Prachaticích a Městské knihovny Prachatic. V neposlední řadě bych chtěl za trpělivost a všestrannou podporu poděkovat své rodině a zvláště pak přítelkyni Hance Novákové.

Závěr 2. světové války v Prachaticích a okolí

(očima pramenů, literatury a pamětníků)

ANOTACE

Diplomová práce přibližuje události, které se odehrály v městě Prachatice a jeho okolí koncem druhé světové války. Práce vznikla na základě písemných pramenů uložených ve Státním okresním archivu v Prachaticích, dostupné literatury k tématu a vzpomínek pamětníků, kteří popisované události prožili.

V první části je nastíněna stručná charakteristika města Prachatice (z hlediska přírodních poměrů, obyvatelstva a hospodářství) a také vymezení zkoumaného území. Druhá kapitola se zabývá událostmi září roku 1938, kdy Prachatice připadly k Bavorské východní marce. Pro české obyvatele, kteří ve městě zůstali, tak začalo sedm let naplněných strachem. Třetí část stručně popisuje vývoj válečné situace na frontách v Evropě, které byly předpokladem pro úspěšný postup spojeneckých vojsk a osvobození Prachaticka. Hlavní částí práce jsou kapitoly čtyři a pět, které se zabývají životem a během událostí v samotném městě Prachatice i jeho okolí v období od ledna 1945 až do osvobození americkou armádou v květnu téhož roku. Je to doba plná napětí a dramatických událostí. Němečtí obyvatelé začínají tušit, že válka je prohraná a snaží se ospravedlnit své dřívější nadšení pro nacionální socialismus i jeho hlavního představitele Adolfa Hitlera před českými občany, kteří ve městě zůstali. Ti mají naopak obavy, aby se z jejich města nestala další z německých „Festung“ – pevností, které mají vzdorovat za každou cenu. Nejistota končí odchodem německých jednotek z města a jejich „vystřídáním“ partyzány a americkou armádou.

V diplomové práci jsou spojeny obecné souvislosti (válečné operace) s konkrétními událostmi, které se odehrály v Prachaticích i jejich okolí, a osobními vzpomínkami některých pamětníků. Diplomová práce se snaží přiblížit toto období plné obav a naděje a přispět tak k doplnění historie města Prachatice.

ANNOTATION

The thesis targets at events which took place in the town of Prachatice and its surroundings at the end of the Second World War. It is based on written sources (filed in the State District Archives Prachatice), as well as on literature sources focusing on this topic and eyewitness memories.

The first part presents a brief characterization of the town from geographical, social and economic point of view. The second chapter deals with events taking place in September 1938 when Prachatice was occupied by Nazi Germans. The third part shortly depicts the process of front war situations in Europe. The main part of the thesis consists of chapter 4 and 5 which present the way of living and events happening in the town from January 1945 to May 1945 when Prachatice was liberated by the US army.

The thesis aims to connect general relations with events that happened in Prachatice and its surroundings not only to illustrate the topic from literature sources but also from people's own memories. It tends to depict this period full of worries and hope. It is hoped to contribute to completion of the town history.

Obsah

Úvod	10
1. Prachatice – obecná charakteristika	13
1.1. Vymezení území Prachatic	13
1.2. Přírodní a klimatické poměry	13
1.3. Obyvatelstvo	13
1.4. Hospodářství	14
1.5. Vymezení zkoumaného území	14
2. Září roku 1938 a jeho důsledky pro Prachaticko	16
2.1. Mnichov	16
2.2. Obsazování odstoupených oblastí	17
2.2.1. Situace v Prachaticích	19
2.2.2. Dění v okolních obcích očima tamních kronikářů	24
2.3. Život a správní poměry na nových územích Říše	26
2.3.1. Život v Prachaticích	27
2.3.2. Správa odtržených oblastí	28
2.3.2.1. Územní správa	29
2.3.2.2. Správa vojenská	30
2.3.2.3. Finanční správa	30
2.3.2.4. Správa soudní	30
3. Situace na válečných frontách v Evropě počátkem roku 1945	33
3.1. Italské bojiště	34
3.2. Východní fronta	35
3.3. Západní fronta	36
3.4. Výsledky válečných operací v prvních týdnech roku 1945	37
3.5. Počátek roku 1945 pohledem německého filmového týdeníku	38
4. Prachatice a okolí – leden až duben 1945	43
4.1. Leden	43
4.1.1. Co psaly noviny Wald-Zeitung I	47
4.2. Únor	49
4.2.1. Co psaly noviny Wald-Zeitung II	51

4.3. Březen	52
4.3.1. Letecké útoky na prachatické nádraží	54
4.3.1.1. Soupeřící letectva nad územím jižních Čech	54
4.3.1.2. Útoky na jihočeské železnice	56
4.3.1.3. Bombardování Prachatic	58
4.3.2. Co psaly noviny Wald-Zeitung III	61
4.4. Duben	62
4.4.1. Postup armád západních Spojenců na území Čech	63
4.4.2. Události měsíce dubna v Prachaticích	66
4.4.3. Dění v okolních obcích v dubnu 1945	77
4.4.4. Co psaly noviny Wald-Zeitung IV	78
5. Květnové události a osvobození na Prachaticku	81
5.1. Bojové střety na území prachatického okresu	81
5.1.1. Kunžvart	82
5.1.2. Boje u Soumarského mostu	83
5.1.2.1. Cesta pochodu smrti z Volar do Prachatic	85
5.1.3. Poslední padlý americký voják v boji na evropském válčišti	88
5.2. Květnové dny v Prachaticích	90
5.2.1. Úterý 1. května	91
5.2.2. Středa 2. května	92
5.2.3. Čtvrtek 3. května	92
5.2.4. Pátek 4. května	93
5.2.5. Sobota 5. května	94
5.2.6. Neděle 6. května	95
5.2.7. Pondělí 7. května	95
5.2.8. Úterý 8. května	96
5.2.9. Středa 9. května	98
5.2.10. Čtvrtek 10. května	100
5.3. Dny osvobození v okolních obcích	104
5.3.1. Husinec	104
5.3.2. Nebahovy	105
5.3.3. Strunkovice nad Blanicí	106
5.3.4. Staré Prachatice a Ostrov	107
5.3.5. Těšovice	108

5.3.6. Setkání pěti armád u Vitějovic	110
5.3.7. Vlachovo Březí	114
5.3.8. Žernovice	115
5.4. Epilog	116
Závěr	119
Resumé	121
Seznam zkratk	123
Seznam pramenů a literatury	124
Seznam příloh	129

Úvod

Tématem předkládané diplomové práce je postihnutí událostí závěru druhé světové války a osvobození v Prachaticích a okolních obcích v časovém rozpětí ledna až května roku 1945.

Rok 1945 je v evropských i československých dějinách 20. století přelomový. Prožitek války poznamenal několik generací, jejich myšlení, hodnotovou stupnici a zanechal v nich trauma, jež potom ovlivňovalo jejich další politické postoje a jednání. Druhá světová válka a kapitulace Německa změnily od základů politickou situaci jak ve světě, tak v poválečném Československu a předurčovaly další historický vývoj.

V roce 1945 se Prachaticko stalo součástí důležitých historických událostí doby (transporty uprchlíků, útoky hloubkařů, pochody smrti, menší či větší bojové střety zneprátených stran aj.). Kromě této nesporné historické přitažlivosti jsem si toto téma vybral i proto, že události sklonku druhé světové války nejsou uceleně zpracovány a prozkoumány a v některých oblastech panují nejasnosti. Jelikož jsem se narodil a bydlím v Prachaticích, je pro mě toto téma navíc přínosem v poznávání dějin rodného regionu.

Práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol. První z nich stručně charakterizuje město Prachatice obecně (z hlediska přírodních poměrů, obyvatelstva a hospodářství) a také vymezuje územní rozsah mého bádání. Druhá kapitola se zabývá událostmi září roku 1938, které ovlivnily život ve městě i okolních obcích na dalších téměř sedm let. Obě tyto části přesahují svým věcným obsahem i časovým rozsahem vymezené téma. Pro pochopení kauzality dané problematiky jsou však, dle mého názoru, nezbytné.

Ve třetí části jsou nastíněny válečné operace na frontách v Evropě počátkem roku 1945, které nepochybně ovlivnily atmosféru, pocity i chování lidí (nejen) ve zkoumaném regionu a v konečném důsledku vedly k osvobození z nacistické poroby a ukončení druhé světové války. Jejich uvedení proto není samoúčelné. Tvoří kulisu dění v samotném městě Prachatice i okolních obcí.

Předposlední kapitola se pak již zabývá děním ve zkoumaných obcích v lednu až dubnu 1945. Poslední část je věnována květnovým dnům až do okamžiku osvobození s jedním exkurzem do června 1945 (slavnost osvobození v Prachaticích).

Materiály bylo nutno podrobit důkladné kritice, zejména pak písemné vzpomínky a výpovědi pamětníků. Základním pramenem mého bádání byly písemné paměti některých obyvatel Prachatic (zejména Miloslava Vačkáře¹ a Václava Piláta²). Kde to bylo možné,

---

¹ Miloslav VAČKÁŘ, *Prachatice 1938* (strojopis, nedatováno).

² SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta.

porovnával jimi uváděné údaje navzájem, případně s pamětní knihou Městského národního výboru Prachatice.³ Ta je spolu obecními kronikami dalších obcí (Nebahovy,⁴ Těšovice,⁵ Strunkovice nad Blanicí,⁶ Vitějovice⁷), jež byly předmětem mého bádání, uložena ve Státním okresním archivu v Prachaticích. Na témže místě jsou také uloženy výtisky dobových regionálních periodik, s kterými jsem také pracoval. I přesto, že většina z nich⁸ vycházela v německém jazyce, neměl jsem s překladem problém, neboť mým druhým oborem je právě němčina.

Dále jsem pracoval s mapovým materiálem, který jsem čerpal z literatury faktu, a který má sloužit (zejména pak laikům, k nimž se řadím i já) k pochopení manévrů jednotlivých bojujících armád během válečných operací.

K nejnovějším pracím, které se zabývají historií města Prachatice bezesporu patří kniha kolektivu autorů s názvem *Prachatice*⁹ z roku 2005 a poté práce z edice *Zmizelé Čechy* autorů Pavla Fencla, Jany Koutné, Františka Kubů a Jana Antonína Magera *Prachatice*¹⁰ z roku 2007. Zde jsou však události sklonku 2. světové války na Prachaticku nastíněny jen velmi okrajově a povrchně, a proto jsem své bádání také opřel o studie z regionálních¹¹ i celostátních¹² sborníků a tématicky zaměřených časopisů. Také jsem použil výtisky místního poválečného tisku,¹³ které jsou uloženy v prachatické městské knihovně. V nich lze zmínit zejména články Václava Starého. Nahlédl jsem také do starších i novějších bakalářských a diplomových prací,¹⁴ zabývajících se touto tematikou, abych mohl porovnat výsledky svého bádání, případně neopakoval již zmíněné skutečnosti.

Mezi metodologické postupy, které jsem ve své práci použil, patří metoda mikrohistorie, při bádání ve Státním okresním archivu v Prachaticích jsem užil prosopografického přístupu, načež jsem vybrané materiály dále zpracoval a zhodnotil. Při zjišťování informací porovnáním písemných pramenů, map, dobových fotografií a cenných materiálů bylo užity komparativní metody.

---

³ SOKA Prachatice, MěNV Prachatice, č. NAD 178, Pamětní kniha MěNV Prachatice.

⁴ SOKA Prachatice, Archiv obce Nebahovy, č. NAD 104, Pamětní kniha obce Nebahovy.

⁵ SOKA Prachatice, Archiv obce Těšovice, č. NAD 145, Pamětní kniha obce Těšovice.

⁶ SOKA Prachatice, Archiv městyse Strunkovice nad Blanicí, Kronika města Strunkovice nad Blanicí.

⁷ SOKA Prachatice, Archiv obce Vitějovice, č. NAD 156, Pamětní kniha obce Vitějovice.

⁸ Ostwacht, Wald-Zeitung, Mein Böhmerwald.

⁹ Kolektiv autorů, *Prachatice*, Prachatice 2005.

¹⁰ Pavel FENCL – Jana KOUTNÁ – František KUBŮ – Jan Antonín MAGER, *Zmizelé Čechy. Prachatice*, Praha – Litomyšl 2007.

¹¹ Např.: Zlatá Stezka.

¹² Např.: Zdeněk RADVANOVSKÝ (ed.), *Historie okupovaného pohraničí, I*, Ústí nad Labem 1998.

¹³ Jde zejména o periodikum Hraničář.

¹⁴ Marie FIALOVÁ, *Revoluční rok 1945 na Prachaticku*, České Budějovice 1968; Tomáš SOUMAR, *Prachaticko v letech 1938 – 1948*, Plzeň 2000; Pavel DUDEK, *Osídlování okresu Prachatice po 2. světové válce*, Olomouc 2007.

V neposlední řadě je třeba uvést metodu orální historie, tedy volného i řízeného rozhovoru s několika pamětníky, kteří mi poskytli velmi důležité a zajímavé poznatky. Uvědomuji si ovšem jisté nebezpečí zkreslení či osobní zaujatosti, která se v jejich výpovědích může objevit. Je totiž všeobecně známo, že každá lidská vzpomínka je ve své podstatě vždy subjektivní. Obsahuje totiž určité zobrazení skutečnosti nebo osobního prožitku. Vypovídací hodnota vzpomínky je vždy omezená a je závislá na stupni vzdělání, společenském postavení, rozsahu znalostí pamětníka a jeho podílu ve společenském procesu. Po uplynutí určitého časového období si některá fakta pamatujeme více, jiná méně a část jich zapomeneme. Je proto velmi těžké (a v některých případech téměř nemožné) požadovat po pamětníkovi uvádění chronologické posloupnosti nebo přesných jmen účastníků určité události. Pokud to tedy situace dovolila, porovnal jsem jejich výpovědi s písemnými prameny, které se k dané události vztahovaly.

Pro dokreslení atmosféry a zachování „lidského faktoru“ v mé práci jsou však jejich výpovědi velice důležité a nezastupitelné.

1. Prachatice – obecná charakteristika

1.1. Vymezení území Prachatic

Území města Prachatic se svými přírodními podmínkami je vymezeno katastrálními územími obcí spadajících pod správu města Prachatic. Od severu, kde údolí opouští Bělečský (Živný) potok, na východ po hraně lesních porostů před osadami Zdenice a Jelemek, na jihu okolo osady Leptáč přes Rohanov k Libínu (1096 m. n. m.). Od Libínského Sedla k jihu potom směrem na západ po hřebeni Černé hory a Dubového vrchu směrem k severu přes Výrovec a Výrovčici opět do údolí Bělečského potoka.

Samotné bývalé okresní město Prachatice leží na 49° severní šířky a 14° východní délky v nadmořské výšce 569 metrů. Rozkládá se v kotlině na úpatí hory Libín.

1.2. Přírodní a klimatické poměry

Veškeré přírodní poměry, příroda a život jsou ovlivňovány širším údolím pod horou Libín. Jde o součást širší oblasti s několika metamorfovanými sedimenty z doby před prvohorami. V průběhu dalšího období byla celá krajina významně erodována a zarovnána. Tektonika a vodní eroze utvořily současný ráz krajiny.¹⁵

Prachatice patří do mírně teplého klimatického okrsku. Pouze nejvyšší polohy (nad 700 m. n. m. a výše) okolí města, zvláště vrchol Libína (1096), Černé hory (906) a Rohanovského vrchu (1004) patří do chladné klimatické oblasti, podobně jako velká část Šumavy. Převládají zde jihozápadní a západní větry. Přesné a dlouhodobé, či průměrné roční teploty se dají odvodit z měření na stanici Husinec.

Nejčastějšími půdními typy jsou zde hnědé půdy (kambizemě dystrikové a stagnické), dále se zde vyskytují pseudogleje a podzoly. Půdy jsou základní podmínkou pro vegetaci a určují její charakter.

1.3. Obyvatelstvo

Na přelomu 19. a 20. století již udávali tón ve městě Němci, kteří tvořili téměř tři čtvrtiny obyvatelstva. Ovládali většinu městských zařízení i městskou radu. Češi měli určitou protiváhu v okresních orgánech, neboť prachatický okres obývalo ze dvou třetin české obyvatelstvo. V roce 1900 měly Prachatice přes čtyři tisíce obyvatel s byly sídlem okresního

---

¹⁵ Kol. autorů, *Prachatice*, Prachatice 2005, s. 7.

hejtmanství, okresního soudu, berního úřadu, finančního komisařství, poštovního a telegrafního úřadu i řady dalších institucí.

Po vzniku samostatné Československé republiky, v důsledku přílivu českých státních úředníků a zaměstnanců a v důsledku státní podpory českého školství, postupně sílil počet českého obyvatelstva ve městě (v roce 1930 žilo v Prachaticích 2 368 Němců a 2 283 Čechů¹⁶). Odrazem tohoto jevu bylo vítězství české strany v komunálních volbách v roce 1935.

Po skončení 2. světové války se do města vrátila většina českých obyvatel, kteří odtud museli v roce 1938 odejít.¹⁷ Díky těmto okolnostem nedošlo k přerušení historického vědomí a vztahu zbývajících obyvatelstva k městu.

V roce 1946 bylo z města a okresu odsunuto¹⁸ zdejší městské obyvatelstvo a po převzetí moci komunisty ocitly na severním okraji neprodyšně uzavřené západní hranice.

1.4. Hospodářství

V období mezi světovými válkami byly Prachatice městem živnostníků, malých dílen a menších továrních provozů. Město vlastnilo mimo jiné elektrárnu, cihelnu, jatka a poměrně rozsáhlé lesní majetky. S rozvojem turistiky koncem 19. století narůstá význam Lázní sv. Markéty i letoviska Kandlův Mlýn. Objevují se i hotely (Národní dům, Säumerglocke) a restaurace, kterých je ve třicátých letech 20. století ve městě na dvě desítky. Velkou stavební akcí za první republiky byla stavba údolní přehrady na Blanici zahájená v roce 1934. Poválečný rozvoj města ve pomalý, rozvoj soukromého podnikání ukončil rok 1948.¹⁹

1.5. Vymezení zkoumaného území

Ve své diplomové práci se chci zaměřit především na samotné město Prachatice, které bylo jako správní sídlo okresu (Landkreis) Prachatice centrem německé moci v této oblasti. Dění v tomto městě tudíž ovlivňovalo i jeho okolí a proto si zaslouží největší pozornost. Dále se budu zabývat událostmi v obcích v okolí Prachatic, které buď náleží do katastru města (např. Staré Prachatice) a nebo leží v blízkém okolí (s menšími či většími odchylkami jde

---

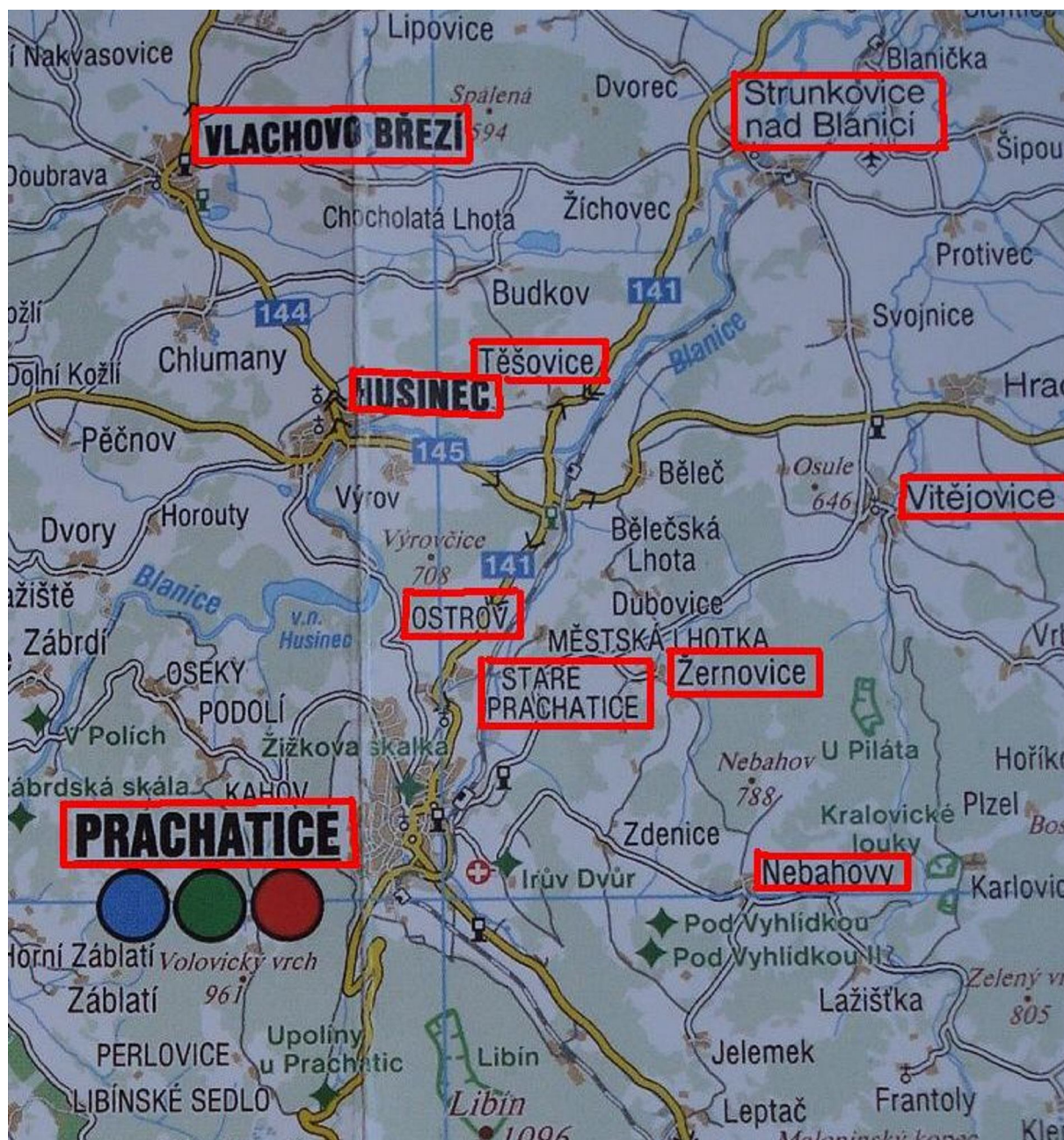
¹⁶ Kol. autorů, *Prachatice*, s. 15.

¹⁷ Více o osidlování prachatického okresu např.: Pavel DUDEK, *Osídlování okresu Prachatice po 2. světové válce* (BP), Olomouc 2007.

¹⁸ O odsunu např.: Tomáš SOUMAR, *Odsun sudetských Němců z Prachaticka*, in: *Zlatá stezka*, 8-9, Prachatice 2001-2002, s. 7-42.

¹⁹ Kol. autorů, *Prachatice*, s. 22.

o obce vzdálené zhruba do deseti kilometrů).²⁰ Jelikož jsem omezen množstvím dostupných pramenů (jde zejména o kroniky obcí), vybral jsem jen větší obce, u kterých se alespoň zmínky o průběhu konce druhé světové války objevují. Jsou to tyto: Husinec, Nebahovy, Staré Prachatice a Ostrov, Strunkovice nad Blanicí, Těšovice, Vitějovice, Vlachovo Březí a Žernovice.

Mapka znázorňující polohu zkoumaných obcí

²⁰ Výjimku zde tvoří město Volary (vzdálené od Prachatic 18 km), které uvádím v souvislosti v pochodem smrti v květnu 1945 (poznámka autora).

2. Září roku 1938 a jeho důsledky pro Prachaticko

„Rudé a Čechy vyřídít na útěku“

tajný rozkaz č.208 vydaný 1.října 1938²¹

V září roku 1938 se dvacet let těžce vydobyté svobody, samostatnosti a územní celistvosti československé republiky pomalu ale jistě chýlilo ke svému konci. Snahy sudetoněmecké strany a jejích příznivců o začlenění svého „Heim ins Reich“ nabíraly stále na intenzitě, což mohli pozorovat lidé v celém pohraničí ČSR. I v Prachaticích bylo znát, že s rostoucími Hitlerovými požadavky na připojení pohraničních území k Říši, začali místním Němcům narůstat křídla. To je patrné i ze vzpomínek paní Marie Hromýřové:

„Němci ve městě to vítali, byli přesvědčeni, že jsou od Čechů utiskováni. Začali se podle toho chovat povyšně. Přestože ve městě byla česká škola i německá zvlášť. Organizace, spolky, pro dospělé i mládež, byli také oddělené. Ale určitá nespokojenost se odrazila i mezi dětmi. Při cestě do školy a ze školy jsme se potkávali. Německé děti nám začali nadávat (tschechische Hund, böhmische Sau). Tím začali oboustranné nadávky a bitky. Můj o 3 roky starší bratr se bál chodit do školy. Číhali na různých místech, když je uviděl, snažil se utéct. Chodil pak různě oklikou, i z domova měnil čas odchodu dříve nebo později, tak aby je nepotkal.“²²

2.1. Mnichov

Spory a třenice o pohraniční území ČSR vyvrcholily na jednání v Mnichově 29. – 30. září 1938. Bez pomoci²³ byla československá republika ponechána na pospas nacistickému Německu, které si již na ni brousilo zuby.

Nejdůležitějším výsledkem „Mnichova“ byla okupace českého pohraničí. Veřejnost se může plést, ale jádrem jednání v Mnichově nebyl sám akt odstoupení pohraničí, nýbrž

²¹ Karel RICHTER, *Sudety*, Praha 1994, s. 128.

²² Marie HROMÝŘOVÁ, *Vzpomínky na dobu okupace* (rukopis, nedatováno, nestránkováno).

Více o poměrech v Prachaticích ve 30. letech např.: Kateřina KLIMEŠOVÁ, *Odras let 1930 – 1938 v českém menšinovém týdeníku Zájmy Pošumaví*, in: Zlatá stezka, 12-13, 2005-2006, s. 13-78.

²³ Postoj na mnichovských jednáních zainteresovaných zemí (zejména pak Francie a Velké Británie) asi nejpřesněji vystihl ministerský předseda Velké Británie N. Chamberlain 27. září na vlnách stanice BBC v projevu k národu: „Jak je to strašlivé, fantastické, nepředstavitelné, že bychom my zde měli hloubit zákopy a zkoušet si plynové masky kvůli sporu ve vzdálené zemi mezi lidmi, o nichž nic nevíme.“ (Jaroslav CUHRA – Jiří ELLINGER– Adéla GJURIČOVÁ – Vít SMETANA, *České země v evropských dějinách. Díl čtvrtý, od roku 1918*, Praha – Litomyšl 2006, s. 16).

stanovení postupu při okupaci podle stanovených pěti pásem v přesně určených termínech, obnášejících na jednotlivá pásma 1-2 dny (na poslední pak dny čtyři).²⁴

V Mnichově bylo dohodnuto,²⁵ že v době od 1. do 7. října budou obsazeny německým vojskem čtyři úseky v Čechách a na Moravě, další úsek (nazvaný V. pásmem) měl být určen dodatečně a obsazen do 10. října. Vedle toho měla být určena další území, která měla být obsazena mezinárodním vojskem a měl zde být proveden plebiscit. Toto V. pásmo a plebiscitní území měla určit mezinárodní komise, jakož i provést konečné vymezení hranic mezi Německem a ČSR.²⁶

2.2. Obsazování odstoupených oblastí

Vojenské obsazení odstupovaného území proběhlo ve dnech 1. až 10. října 1938, a to ve dnech 1. až 7. října tzv. nesporná území a ve dnech 8. až 10. října V. pásmo, podle schválené delimitační linie okupovaného území, která měla být základem příští definitivní hranice a u níž se připouštěly pouze „v určitých výjimečných případech menší odchylky od přísně etnografického stanovení pásem, jež musí být převedena bez lidového hlasování“.²⁷

Dne 1. října 1938 ve 14.00 hodin se v bavorské obci Philippenreuth daly do pohybu několik kilometrů dlouhé kolony motorizovaných jednotek wehrmachtu. Československou hranici, vzdálenou jen pár set metrů, překročily za několik minut a vzápětí vstoupily do městečka Kunžvartu. Tak začala okupace prvního pásma našeho pohraničí, dohodnutá v Mnichově v noci z 29. na 30. září. Od podpisu diktátu uplynulo pouhých 36 hodin, což nasvědčovalo tomu, že německá vojska nepochybně byla na vpád připravena.²⁸

---

²⁴ Zdeněk KÁRNÍK, *České země v éře první republiky (1918-1938). Díl třetí: o přežití a život 1936-1938*, Praha 2003, s. 622.

²⁵ Dohoda, kterou všichni podepsali, hned v úvodu diktuje Československu: 1. Vyklizování započne 1. října. 2. Spojené království, Francie a Itálie se shodují v tom, že vyklizení bude provedeno do 10. října, a to bez ničení jakýchkoli existujících zařízení, a že československá vláda, je odpovědná za to, že vyklizení bude provedeno bez poškození uvedeného zařízení. (K. RICHTER, c.d., s. 126).

3. Podmínky vyklizení podrobně určí mezinárodní výbor, složený ze zástupců Německa, Spojeného království, Francie a Československa...“

²⁶ Stanislav BIMAN, *Vojenské obsazení území připojeného k Německu podle mnichovské dohody a období vojenské správy (1.-20.října 1938)*, in: Zdeněk RADVANSKÝ (ed.), *Historie okupovaného pohraničí 1938-1945, I*, Ústí nad Labem 1998, s. 73.

„Československo přijalo...tvrdá, životní zájmy státu bezohledně přecházející mnichovská usnesení v zájmu evropského míru“, uvádí se v elaborátu Ministerstva zahraničních věcí o motivech, které vedly ČSR k rozhodnutí podrobit se usnesení mezinárodní komise.

²⁷ Tamtéž, s. 92.

²⁸ Miloslav MOULIS, *Uloupená Šumava (K historii území připojeného v letech 1938 – 1945 k Bavorsku)*, in: Z. RADVANSKÝ (ed.), *Historie okupovaného pohraničí 1938-1945, VII*, Ústí nad Labem 2003, s. 60. Téhož dne vydal Hitler výnos o připojení odstoupeného území k Německu a Konrad Henlein byl zároveň jmenován místodržícím pro celé zabrané území, tedy i pro oblasti obsazené při jižních československých hranicích. K 18. říjnu byli jmenováni vládní prezidenti pro tři obvody sudetské župy, tj. Karlovy Vary, Ústí nad Labem a Opava.

Vojáci v přilbách s bujarým povykem vyvracejí červenobílé hraniční závory, kácejí sloupy se státním znakem Československé republiky. Místní Němci jim horlivě pomáhají. Kolony pancéřových vozidel, motorizované pěchoty i pěší útvary se valí přes hraniční čáru. Vítají je prapory s hákovým křížem, girlandy a transparenty přes celou silnici: Zdravíme naše osvoboditele! Ženy v dirndlech, muži, starci, mládež a děti v hustých špalírech lemují silnice, zdraví vojáky frenetickým skandováním: Sieg Heil! Sieg Heil!²⁹

Jižní Čechy byly obsazovány jednotkami Heeresgruppe z. b. V.,³⁰ kterým velel generálplk. Ritter von Leeb, v rámci úseku I a V. Hranice Zwettl – Gmünd – Třeboň (pravá), Cham – Furth i. W. – Klatovy (levá) .

Okresy: České Budějovice (část), Český Krumlov (část), Domažlice (část), Kaplice (část), Klatovy (část), Prachatice (část), Sušice (část); Jindřichův Hradec (část), Třeboň (část) jen v rámci V. pásma.³¹

Dne 1. 10. ve 14.00 hodin překročili jednotky VII. a IX. armádního sboru hranice Šumavy v prostoru mezi silnicí Reiterschlag, o. Kaplice – Přední Výtoň, o. Kaplice – Frymburk (mimo), o. Kaplice a silnici Bučina, o. Prachatice – Kvilda (mimo), o. Prachatice a dosáhly údolí řeky Vltavy od Frymburku, o. Kaplice po Český les. Obsazena linie: Dolní Dvořiště (vto, o. Kaplice) – Kaplice (mimo, o. týž) – Český Krumlov (mimo, o. týž) – Ondřejov (vto, o. Český Krumlov) – Brentenberg (mimo, o. Prachatice) – Volary (vto, o. Prachatice) – Horní Vltavice (vto, o. Prachatice) – Kvilda (vto, o. Prachatice) – Srní/Liberk (vto, o. Sušice) – Prášily (mimo, o. Sušice).³²

Odcházejí či spíše prchají i tisíce českých běženců. Jsou jich plné silnice, nádraží a vlaky. Ti šťastnější si na selské povozy či nákladní auta stačili naložit pár věcí ze svého majetku, peřiny, kredenc, šicí stroj, čtyři židle... Většina vleče jen rance, odřené kufry, krabice převázané motouzy. Někteří mají v očích ještě hrůzu z toho, co zažili a čemu unikli. Je slyšet pláč dětí. Ale i mnozí dospělí si utírají oči. Hordy henleinovců posedlé pomstychtivou zuřivostí přepadají české vojáky, četníky, policisty a finančníky, nebo je aspoň provokují posměšným syčením: kšš... kšš, nadávkami, pliváním, výhrůžnými gesty.³³

Obsazování okresu Prachatice zaznamenal ve svých vzpomínkách pan Miloslav Vačkář: *„Z prachatického okresu obsadila německá armáda první část. V soudním okrese volarském*

---

²⁹ K. RICHTER, c.d., s. 131.

³⁰ *zur besonderen Verwendung* – se zvláštním určením (poznámka autora).

³¹ S. BIMAN, *Vojenské obsazení území připojeného k Německu podle mnichovské dohody a období vojenské správy (1.-20.října 1938)*, s. 93.

³² Tamtéž, s. 93-94.

³³ K. RICHTER, c.d., s. 131.

všech 5 obcí – České Žleby, Horní Sněžnou, Chlum, Pumperle a Volary. V soudním okrese Prachatickém Brenntenberg, Vydrovice, Křišťanovice, Milešice a Zbytiny.

V další etapě byly odstoupeny: Fefry, Frantoly, Chroboly, Jáma, Jelemek, Mičovice, Ovesná, Řepešín, Skříněrov, Vadkov, Záblatí, Záhoří, Masákova Lhota, Vimperk.

4. října v úterý ustoupilo čsl. vojsko až do Prachatic. Ve městě a okolí je na 20.000 vojáků. Ubytovali se přechodně ve školách a jiných objektech. V gymnáziu byl štáb. Čechy byly zase menší.³⁴

2.2.1. Situace v Prachaticích

Již 29. září 1938 byly Prachatice plně československého vojska, které obsadilo všechny školy a někteří důstojníci bydleli i v soukromí. Po stránkách k Fefrům (nyní Libínské Sedlo) byla rozložena protiletectká obrana, na louce u nádraží stálo těžké dělostřelectvo, náměstí bylo plné zrekvírovaných aut, uprostřed stála polní kuchyně. Všechny veřejné budovy, brána, úřady, byly hlídány zesílenými ozbrojenými strážemi.³⁵

Podle zpráv, které po 1. říjnu přicházely z Prahy – bylo jich ovšem velmi málo – byla naděje, že Prachatice zůstanou české a proto čeští lidé – až na několik panikářů – dle příkazu doby vytrvali a neodstěhovali se. Napjetí se stupňovalo. 6. října tr. došla z Prahy zpráva (od min. rady dr. Staška pro p. ins. Čondla), že Prachatice zůstanou jistě naše. To bylo radosti a nových nadějí.³⁶

Toho dne se rozhodovalo o tom, jestli bude město zabráno či nikoli. Město patřilo do tzv. sporného území³⁷ a téhož dne přijeli do Prachatic členové mezinárodní komise.³⁸ Bylo rozhodnuto, že Prachatice zůstanou české, neboť je ve městě česká většina a český starosta a jsou okresním městem. Atmosféru nejistoty ve městě zachytil opět Miloslav Vačkář:

„Ale co Prachatice? Nejistota. Telefon drnčí a hlásí: „Prachatice jsou sporné, vyslanecká komise dosud nerozhodla.“ Na tři tisíce srdcí českých lidí se zachvělo. Poslední naděje.

³⁴ Miloslav VAČKÁŘ, *Prachatice 1938* (strojopis, nedatováno), s. 8.

³⁵ Václav STARÝ, *Padesát let od historické události jež není zapomenuta: Mnichov 1938 a Prachaticko*, Hraničář, 30. 9. 1988, s. 3.

³⁶ Týž, *Rok 1938 v Prachaticích*, Výběr 5, 1988, č. 3, s. 38.

³⁷ O rozhraničení sporných území měla rozhodnout říjnová konference velvyslanců v Berlíně. Probíhala už jednoznačně v německé režii, se zcela povolným čs. zástupcem. Bylo tedy upuštěno od konání plebiscitu a většina národnostně smíšených oblastí byla přičtena Německu. Jeho výsledný územní zisk šel dokonce nad rámec godesberských požadavků (J. CUHRA – J. ELLINGER – A. GJURIČOVÁ – V. SMETANA, *České země v evropských dějinách. Díl čtvrtý*, s.16).

³⁸ Obecně vzato ale v rámci této komise vyslaní britští úředníci a důstojníci např. chápali své poslání jako dohled nad tím, že Češi vše v klidu předají (jednalo se např. o pevnosti) a nebudou se pokoušet o „sabotáž“. Čeští Němci ve vnitrozemí byli ostatně v pohotovosti a doprovázeli okupaci organizovaným nátlakem, hromadnými demonstracemi (Z. KÁRNÍK, c.d., s. 622).

Vyslanecká komise v Berlíně jednala o tom, zda Prachatice zůstanou v ČSR. Kota 1091 (t.j. vrchol Libína) měla být hranicí. ... Ve středu, 3. října³⁹ přijeli do Prachatic členové mezinárodní komise. Prohlédli si okolí a ptali se na to i ono. Prachatice prý zůstanou v Čechách. Mají českou většinu, českého starostu a jsou hlavním městem celého okresu. O věci ze rozhodne ze středy na čtvrtek 6. října. Byla to dlouhá noc, málokdo spal. Čtvrteční ráno bylo krásné, Libín byl čistý jako panna. Černá hora klidně oddychovala. Prachatice vstávaly z mlh. Na náměstí se scházeli hraničáři. Co pohled, to otázka. Němci se spokojeně usmívali.

... V jednu hodinu zaburácela radost: „Prachatice zůstanou v Čechách!“

Lidé se smáli, objímali se, plakali radostí. Zklamání, byla to mylná zpráva. Telefonická odpověď ministerstva vnitra byla neurčitá. Až v půl třetí odpoledne zazvonil telefon. Ticho.

„Halo, halo. Prachatice zabírá v sobotu 10. října⁴⁰ říšskoněmecké vojsko.“

Nejprve nikdo nemluvil. Nikdo se ani nepohnul. Jako když třískne hrom a zapálí.⁴¹

A tak značné části Prachatického obyvatelstva nezbývalo nic, než aby rychle balila svůj soukromý majetek a vozila nábytek a další zařízení na prachatické nádraží, kde byl citelný nedostatek vagónů. Příštího dne Prachatice opustilo četnictvo, české vojsko, policie a byl evakuován okresní úřad. Večer odjížděla z Prachatic evakuačním vlakem do Bavorova, Vodňan a Protivína většina českého obyvatelstva. Poslední evakuační vlak odjížděl z Prachatic 8. října ráno, kdy již město mělo německý charakter.⁴²

„V 6 hodin ráno odjížděl z Prachatic poslední vlak a Prachatice byly již svým zevnějškem městem německým. Ráno už bylo město plně vyzdobeno rudými prapory s hákovým křížem. Okna, vchody i celé fasády domů byly vyzdobeny umělou chvojí i papírovými ozdobami a mezi

---

³⁹ 5. října (poznámka autora).

⁴⁰ 8. října (poznámka autora).

⁴¹ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 8-9.

Prachatice byly do záboru přidány i přesto, že podle statistiky z roku 1930 pojmu „sudetoněmecké území s převážně německým charakterem“ nevyhovovaly soudní okresy v Čechách: Prachatice, Jindřichův Hradec, Třeboň a další. Již podle sčítání z roku 1910 neměly nadpoloviční německou většinu soudní okresy (v Čechách) Kašperské Hory, Prachatice, Jindřichův Hradec, Třeboň i jiné.

V dalších 13 okresech v Čechách (Prachatice, Horšovský Týn, Český Dub, Litomyšl, Polička, Dvůr Králové n./L., Jindřichův Hradec, Třeboň, Jaroměř, Nové Město n./M., Úpice a Žamberk) byl národnostní poměr podle sčítání z roku 1930: Čechů 275 184, Němců 74 655; podle sčítání z roku 1910 pak zde bylo Čechů 269 792, Němců 87 914.

Po takto stanoveném V. pásmu, připadlo Německu 28 345 km² s 2 806 638 Němci a 719 127 Čechy. Na zbývajícím území českých zemí o výměře 49 720 km² zůstalo 6 476 987 Čechů a 250 291 Němců. ... tato skutečnost byla ve zřejmém rozporu s prohlášením říšského kancléře, že nechce ve své říši příslušníky jiných národů a s ujištěním, že Německu jde jen o sebeurčení a odčinění národnostní nespravedlnosti, ne však s pravými motivy a úmysly Hitlera a nacistického Německa (S. BIMAN, *Vojenské obsazení území připojeného k Německu podle mnichovské dohody a období vojenské správy (1.-20.října 1938)*, s. 80-82).

⁴² V. STARÝ, *Radost z toho, že Prachatice zůstanou české, neměla dlouhého trvání, město Němci zabrali 8. října 1938*, Listy Prachaticka, 8. 10. 1998, s. 14.

tím zavěšeny obrazy vůdce. Po ulicích pobíhali ordneři v hnědých uniformách i v civilu s rudými páskami na rukávech a haknkrajcem. Dohlíželi, zda je město řádně vyzdobeno a připraveno k přivítání. ... Z českého Národního domu se stává německý „Braunes Haus“ (Hnědý dům). Jen kino v něm ponechali.“⁴³

Dne 8. 10. ve 12.00 hod. začal pochod jednotek pod velením generálplk. Ritter von Leeba v celém úseku I, jakož i přes čsl. hranice mezi Gmündem a Oberhaid a mezi Eisensternem a Furthem a obsadily v rámci V. pásma proti Hornímu Rakousku a severnímu Bavorsku území až k linii Květoňov, o. Kaplice – Český Krumlov, o. týž – Vimperk, o. týž – Waldmünchen (mimo něho); u Železné Rudy řídil genplk. von Leeb osobně přechod hranice SS standarty Deutschland.⁴⁵

Generálplk. Wilhelm Ritter von Leeb⁴⁴

„Prachatice měly být zabrány německým vojskem 8. října ve 14. hodin. V poledních hodinách vstoupil na půdu Prachatic jako první německý voják major Schrank. Přijel v pancéřovém voze a při vstupu do města na silnici od Feferů jej před vilou dr.Stiniho (čp.229) očekávali představitelé SdP a zástupci města. Tito doprovodili důstojníka na náměstí. Na ulicích i náměstí byl jeho příchod provázen ovacemi a vítáním. Davy zfanatizovaných Němců se vztyčenými pravicemi doprovázeli jej do města předem připraveného na přivítání a vyzdobeného nacistickými symboly a hesly.“⁴⁶

Teprve v pozdních odpoledních hodinách se nedočkaví prachatičtí Němci dočkali svých „osvoboditelů“. Na silnici od Fefer se nejprve ozvaly zvuky německé vojenské hudby a v čele vojska jel na koni generálplukovník Leeb. Za ním šli a jeli příslušníci motorizovaného pluku

⁴³ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 11-12.

⁴⁴ <http://www.zweiter-wk.de/Bilder/leeb.jpg>, 23.1.2009.

⁴⁵ S. BIMAN, *Vojenské obsazení území připojeného k Německu podle mnichovské dohody a období vojenské správy (1.-20.října 1938)*, s. 94.

Příslušníci SS-Standarty Deutschland byli iniciátory přestřelky u Nové Vsi dne 8. 10. ve 20.30 hod. s čsl. pohraničníky, při níž byl raněn desátník a odvečen na německé území. Byl sice následujícího dne „vrácen“, avšak mrtev a se zjevnými stopami násilí.

⁴⁶ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 12.

Toto byl však jen průzkumný předvoj. Hlavní síly německé armády přijely do města až později téhož dne. Kariéra majora Wilhelma Schranka pokračovala a v roce 1941 se osobně účastnil německého leteckého výsadku na ostrově Kréta.

horských myslivců.⁴⁷ Němečtí vojáci s hudbou došli na náměstí, kde byli bouřlivě vítáni svými soukmenovci a které obešli. Potom následoval příjezd motorizované části a brzy bylo náměstí zaplněno vojenskou technikou.⁴⁸

Na příjezd německé armády do Prachatic vzpomíná pan Adolf Kreipl:

„To jsem byl kluk, pětileteř, jak jsem nastoupili. To jsme byli v průjezdě, ne, a to byly samý ty sajdkáry, ne, ty postraní vozíky BMW. Plný náměstí bylo. ... No, a tady se moc nic nehajlovalo, když to obsadili...“⁴⁹

„Projížděli naší ulicí tanky připravené ke střelbě, pěší vojáci s puškou na rameni, nákladní auta s vojskem (kanony), plní kuchyně. Byla to nekonečná kolona, okna jen řinčela, celý dům se otřásal.“⁵⁰

„S vojskem přichází „zelená armáda“ Němců ukrytých v hlubokých lesích Šumavy. Tyto zarostlé, ošuntělé výrostky vítají Prachatičtí s obrovských nadšením.

Komisařem města byl jmenován dosavadní pokladník městské spořitelny nacista Franz Watzlawick. Českého lva z věže kostela strhli a nahradili nacistickou rudou vlajkou.“⁵¹

S wehrmachtem přijelo i gestapo – Einsatzkommando z Freistadtu a začalo zatýkat české obyvatele, kteří ve městě zůstali (V. Šrámek, V. Kůrka, F. Váňa a další). Vzápětí Němci porazili českou Lípu svobody a rychle přemalovávali všechny české nápisy ve městě. Demarkační čára vedla přes polovinu hřbitova na jižním okraji Prachatic.⁵²

„Pohraniční závory německé byly na úrovni prvního vchodu na hřbitov ve směru od Prachatic, české pak na úrovni přístupové cesty na hřbitov od Starých Prachatic. U těchto závor a na hřbitově se scházeli Češi „z říše“ a Češi z Čech“. Česká celnice byla umístěna v rodinném domku p. Kosmaty čp. 351 ve Starých Prachaticích.“⁵³

⁴⁷ Tato jednotka patřila do sestavy 10. pěší divize VII. armádního sboru. Německá armáda později vystavěla pro potřeby ve městě detašovaného 82. pěšího pluku nová kasárna, která později sloužila potřebám vojenské doléčovací jednotky. S jejich výstavbou bylo započato v létě 1942 (Kol. autorů, *Prachatice*, s. 20).

⁴⁸ V. STARÝ, *Radost z toho, že Prachatice zůstanou české ...*, Listy Prachaticka, 8. 10. 1998, s. 14.

⁴⁹ Archiv autora (dále jen AA), rozhovor s panem Adolfem KREIPEM, 28. 7. 2008.

⁵⁰ M. HROMÝŘOVÁ, *Vzpomínky na dobu okupace* (rukopis, nedatováno, nestránkováno).

⁵¹ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 12.

⁵² M. MOULIS, *Uloupená Šumava (K historii území připojeného v letech 1938 – 1945 k Bavorsku)*, s. 64.

V té době už také vůdce rozhodl o územní správě. Sudety byly roztrženy na několik kusů. Jižní část s městy Domažlice, Sušice, Volary, Prachatice připadla bavorské Východní marce.

K Bavorsku (Regierungsbezirk Niederbayern a Oberpfalz) byly připojeny bývalé československé soudní okresy nebo jejich části:

Nýrsko - 16 967 obyvatel; Vimperk - 15 195 obyvatel; Prachatice - 9 341 obyvatel; Volary - 7 594 obyvatel; Kašperské Hory - 8 668 obyvatel; Hartmanice - 8 487 obyvatel.

⁵³ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 14.

Na základě mnichovské dohody bylo téměř 70 % území politického okresu Prachatice vydáno Německu, ze 125 obcí to však byly jen 43 vesnice. Město Prachatice bylo počátkem října 1938 obsazeno německou armádou a přičleněno k Východní marce Třetí říše. Většina českých obyvatel město opustila a odešla za hranici okleštěného československého státu (do Husince, Strunkovic nad Blanicí, do Bavorova nebo Vodňan) i dál do

Ve večerních hodinách 8. října se konal velkolepý průvod městem, který procházel městskými ulicemi a končil v německé tělocvičně, kde se do pozdních nočních hodin prachatičtí Němci radovali ze svého osvobození. Velitelství wehrmachtu se ubytovalo na Lázních sv. Markéty, kde se potom vařilo, smažilo a pilo.⁵⁶

S příchodem německých vojsk a začleněním města do Říše souviselo také přejmenování ulic, tak aby jejich názvy lépe odrážely realitu, že jsou nyní Prachatice německým městem. A tak se z Malého náměstí stal Konrad Henlein Platz a Školní ulice nesla jméno Hermanna Göringa.

Ulice Zlatá Stezka náležitě vyzdobena na uvítání "osvoboditelů"⁵⁴

Vozy něm. pluku horských myslivců na náměstí v Prachaticích⁵⁵

Před rokem 1938	1938 -1945	Současné
Velké náměstí	Adolf Hitler Platz	Velké náměstí
Jateční	Strasse der SA	Krumlovská
Pod Skalkou	Schillergasse	Skalka
Vodňanská	Grenzjäger Strasse	Vodňanská ⁵⁷

českého vnitrozemí. Podle sčítání lidu v roce 1939 žilo v nově utvořeném správním celku Landkreis Prachatitz 38 214 obyvatel, z toho jen 823 Čechů.

(Pavel FENCL – Jana KOUTNÁ – František KUBŮ – Jan Antonín MAGER, *Zmizelé Čechy. Prachatice*, Praha – Litomyšl 2007, s. 15-16).

Celková pomnichovská ztráta činila 41 098 km², tj. 29,96 % území, zábor v Českých zemích pak 29 074 km², tj. 36,86 %. Čechy byly postiženy nejvíc. Obnášely původně 52 062 km², z toho bylo okupováno 19 207 km², tj. 36,89 %.

Do Sudetské župy připadlo 2 943 000 obyvatel, na ostatních územích Českých zemí, tj. v jižních okresech, to bylo (s výjimkou polského záboru) 448 000 obyvatel (z toho na jižní Moravě 208 000 obyvatel) (Z. KÁRNÍK, c.d., s. 625).

⁵⁴ Fotoarchív pana Bc. Pavla DUDKA.

⁵⁵ Fotoarchív pana Bc. Pavla DUDKA.

⁵⁶ V. STARÝ, *Radost z toho, že Prachatice zůstanou české ...*, Listy Prachaticka, 8.10.1998, s. 14.

⁵⁷ Více: P. FENCL – J. KOUTNÁ – F. KUBŮ – J. A. MAGER, *Zmizelé Čechy. Prachatice*, s. 42-45.

2.2.2. Dění v okolních obcích očima tamních kronikářů

Napjatá doba září roku 1938 a události spojené s mnichovskou dohodou neovlivňovaly pochopitelně jen životy lidí žijících přímo v Prachaticích, ale také obyvatel okolních obcí.

Ti s nemenším napjetím sledovali, jak se vyvine situace kolem definitivního určení hranic.

To totiž přineslo buďto pocit úlevy, pokud obec zůstala za hranicemi záboru, nebo naopak strach a obavy v případě, že se obyvatelé ocitly na novém území nacistického Německa.

Toto napjetí a pocity se odrazily ve slovech a větách, psaných kronikáři v obcích, jichž se nebezpečí záboru bezprostředně týkalo.

Kronikář obce Těšovice si k těmto osudovým dnům poznamenal toto:

„Těšovice se staly hraniční obcí S vojskem přichází "zelená armáda" Němců ukrytých v lesích...⁶⁰

Následkem historických podzimních událostí prožívala i naše obec týdny plné ruchu a neklidného očekávání toho, co přinese budoucnost. Za týden po mobilisaci utábořily se v obci skupiny nastupujícího vojska různých zbraní. Obcí prošly jednotky divize s jízdou, tanky a.t.d. Po vyhlášení demobilisace opět byly v naší obci skupiny vojska, které zde při různých změnách bylo až do konečného vyznačení hraniční čáry (24. 11. 1938), která probíhala Výrovčicí tak, že lesy místních rolníků octly se v zabraném území.“⁵⁹

Obavy z toho, že by se obec mohla stát součástí Hitlerova Německa panovaly i v Nebahovech, vzdálených asi šest kilometrů od Prachatic.

Vítání německých vojáků na prachatickém náměstí⁵⁸

⁵⁸ Fotoarchiv pana Bc. Pavla DUDKA.

⁵⁹ SOKAPrachatice, Archiv obce Těšovice, č. NAD 145, Pamětní kniha obce Těšovice.

⁶⁰ Fotoarchiv pana Bc. Pavla DUDKA.

„Od 1. října zabíralo postupně německé vojsko odstoupená území. V obyvatelstvu zdejších obcí šířili různí panikáři zprávy, že se zabere vše až po Budějovice. Neklid a strach z příštích dnů si lze těžko představit. Naše vojsko ustupovalo dovnitř. Zdejší obcí prošlo naše vojsko ve dnech 5. a 6. října. Do 9. října mělo být skončeno obsazování.

Na nových hranicích v Těšovicích u Husince⁶¹

I naše okresní město s českou většinou Prachatic bylo 9. října⁶² zabráno za obrovského jásotu tamních Němců. Krutý osud postihl i sousední ryze českou obci Jelemek, která byla říšským vojskem také obsazena spolu s Mičovicemi a Vadkovem.

V Nebahovech byla po provedení okupace umístěna četa vojáků pro pohraniční strážní službu, která byla ubytována v hostinci u Toncarů a pak u Nováků. ... Ve zdejší obci byli do 20. listopadu. Pak nastalo několik velmi neklidných a nejistých dní, kdy stále se vynořovaly úmyslně šířené zprávy, že i Nebahovy s okolními obcemi budou zabrány k Německu. Ve čtvrtek 24. listopadu byl však učiněn těmto poplašným zprávám konec, neboť byla již podepsána úmluva o konečných hranicích. Ze záboru propuštěna sousední obce Jelemek, Mičovice, Vadkov, Jáma. Naproti tomu zabrány: Staré Prachatice s osadami, Oseky s osadami a Kratušín. Na jedné straně radost, na druhé pláč.⁶³

A právě ve Starých Prachaticích, které nakonec Německu připadly vylíčil pocity své a i většiny obyvatel obce místní kronikář:

„Psáno 23. listopadu 1938

Noc – Noc tmavá větrná noc poslední; již zítra obsadí náš zavilý nepřítel, němec, naši obec. Když jsem psal posledně v této knize, nenadál jsem se, že tyto řádky budou v ní pro naše potomky napsány.

⁶¹ SOKA Prachatice, Archiv obce Těšovice, č. NAD 145, Pamětní kniha obce Těšovice. Budku pro finanční stráž postavila svým nákladem (2 100 korun) obec Těšovice.

⁶² 8. října (poznámka autora).

⁶³ SOKA Prachatice, Archiv obce Nebahovy, č. NAD 104, Pamětní kniha obce Nebahovy.

... Město Prachatice bylo zabráno ihned. Vojsko a četnictvo opustilo město a ordnerské organizace nastoupily vládu. České obyvatelstvo houfně opouštělo město, kdo nešel dobrovolně byl vypovězen.

Naše obec zabrána nebyla a když se po několika dnech poměry ustálily doufalo se, že německá nenasatnost je ukojena.

Zklamali jsme se však. 20. listopadu postoupila naše vláda další území a následkem toho jsme byly zabráni i my a celá řad českých obcí.

... Dne 24. listopadu léta Páně 1938. Den smutný a tmavý i když svítí slunce, den podobný hrobu, hrobu do něhož jsme pohřbeni za živa.

... Lid v obci očekával příchod němců, nervy byly napjaté v příštím očekávání neb se mnoho mluvilo o zlu které již bylo pácháno na českých lidech v Prachaticích kteří byli zavírání a všelijak jinak týráni. ... A také když kol. desáté hodiny jeli auta s pohraniční německou stráží na hranici která byla na konci našeho katastru právě u výjezdu ze silnice na Chalupníků louku a do obce vtrhli němci, byli jsme naplněni takovým vzdorem že nám i na naší svobodě nezáleželo...

... Na náš obecní úřad přišli převzít úřad (jelikož starosta František Náchlinger byl uznán jako politicky nespolehlivý.) jakýsi Klajn a Habrda, při přebírání úřadu stále se ptali po naší >> pamětní knize << kterou jim však náš dobrý a ted' jimi odstrčený starosta zapřel a tím zachránil. Též náš Československý prapor zachránil tím, že jej obtočený okolo těla odnesl v noci do vesnice Běleč.

Starostou se stal pak německy komisař Habrda z Prachatic. ⁶⁴

2.3. Život a správní poměry na nových územích Říše

Obrázek o tom, jak vypadalo šumavské území bezprostředně po okupaci nám přibližují titulky listu Ostwacht-Gauamtliche Zeitung für Prachatitz, Winterberg, Wallern. Ten 20. října 1938 přinesl titulky: NSV (Nacionálně socialistická péče o blaho lidu) živí všechny, také Čechy. – Prachatice mají již také Adolf-Hitler-Platz.⁶⁵ – V Prachaticích je registrováno již 200 mužů v oddílech SA. – Ve městě je zaznamenáno 125 bývalých frontových bojovníků (rozuměj z první světové války).⁶⁶

⁶⁴ Soukromý archiv pana Antonína NACHLINGERA, Pamětní kniha Starých Prachatic a Ostrova.

⁶⁵ Doslova se zde píše že „v čtyřsetleté historii náměstí v Prachaticích byl v úterý učiněn pamětihodný čin, který bude na věčné časy symbolicky připomínat velký přelom, který nastal v historii tohoto pohraničního města: náměstí bylo v rámci prosté slavnosti změněno v „Náměstí Adolfa Hitlera“. Tímto následují Prachatice příkladu jiných říšskoněmeckých měst, která své nejdůležitější místo takto nazvala na počest vůdce všech Němců.“ (poznámka autora).

⁶⁶ M. MOULIS, *Uloupená Šumava (K historii území připojeného v letech 1938 – 1945 k Bavorsku)*, s. 66.

2.3.1. Život v Prachaticích

V důsledku Mnichovské dohody, kdy Prachatice připadly Třetí říši, muselo české obyvatelstvo, které zde v době rozpadu Rakouska-Uherska nemělo trvalý pobyt, opustit říšské území. I po dobu německé okupace zde přesto žila dosti početná česká menšina.⁶⁷

„Pro naši rodinu to nebylo snadné, přestěhovat hospodářská zvířata a krmení. Přestože nám nějaký Němec na dům napsal TSCHECHISCHE HINAUS. Měli jsme strach, co s námi bude, když zůstaneme.“⁶⁸

„S českými obyvateli města se zpočátku jednalo přísně, povýšenecky, Byly prováděny domovní prohlídky, a netrpělo se shromažďování více osob. To považovali místní Němci za pobuřování.“

Vojsko a Němci z říše byli k Čechům slušnější než místní Němci.

Pokud byli Češi zaměstnáni a bylo jich třeba pro potřebu německého hospodářství, a byli prošetřeni, že nejsou proti režimu, nebyly proti nim prováděny žádné represálie.

Čechy určovali do zaměstnání podle potřeb podniků. Ordneři při domovních prohlídkách zabavovali československé vlajky. Někde je na místě ničili, jinde z nich vystříhovali modré klíny.“⁶⁹

Z těchto vzpomínek je patrné, že život Čechů, kteří zůstali ve městě a okolí a neodešli přes nové hraniční pásmo do zatím ještě svobodné části vlasti, nebyl vůbec jednoduchý. Děti, které chtěly chodit do českých škol i dospělí, kteří jezdili přes hranice do zaměstnání, musely mít zvláštní propustky a u strážních budek se jimi prokázat při cestě tam i zpět.

Některé děti však i přesto riskovaly a někdy zkoušely proklouznout bez propustky, tak jako Lidmila Koutná:

„Chodili jsme na propustku maminky, ne, ta měla propustku a v Těšovicích jsme měli babičku a dědu, tak jsme tam chodili na ní. Jenže jednou jsme tam šli bez propustky, tak jsme mysleli, že domu tak přejdem zase, jenže tam stál četník v lese, tak jsme tam stáli kus dál a čekali jsme, jestli někdo pude a potom šel strejda Pluhařů a ten nás převed, ten měl propustku.“⁷⁰

Některé děti však takové štěstí neměly a musely chodit do školy německé.

„Chtěla jsem také jezdit, ale rodiče mě přesvědčily, že jsem ještě slabá, že bych to nevydržela jezdit. Takže mě museli přihlásit do německé školy.“⁷¹

⁶⁷ Kol. autorů, *Prachatice*, s. 17-18.

⁶⁸ M. HROMÝŘOVÁ, *Vzpomínky na dobu okupace* (rukopis, nedatováno, nestránkováno).

⁶⁹ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 14.

⁷⁰ AA, rozhovor s paní Lidmilou KOUTNOU, 18. 7. 2008.

⁷¹ M. HROMÝŘOVÁ, *Vzpomínky na dobu okupace* (rukopis, nedatováno, nestránkováno).

Všeobecně žili obyvatelé ve městě v neustálém strachu a nejistotě. Němci teď byli velkými pány a měli možnost (a mnohdy i chtěli) se mstít za „příkoří“ na nich Češi před „osvobozením“ spáchali.

„Také němečtí chlapci v uniformách (Hitlerjugend) vybavení bubny, trubkami, pišťaly pochodovali ulicemi a bubnovali bum-bum bumbubum do toho trubky a pišťaly nebo provolávali hesla, hajlovali. Šel z nich strach. Pochody trvaly nějakou dobu, než ty nadšence postupně povolali na vojnu a tím to přestalo.“⁷²

2.3.2. Správa odtržených oblastí

V českém pohraničí, které bylo odtrženo od ČSR mnichovským diktátem a připojeno k Německu, byla v prvním období, od 1. do 20. října, svěřena veškerá výkonná moc armádě. Její pověřenci pro civilní správu při jednotlivých armádních velitelstvích řídili činnost všech existujících správních orgánů. Nejvýznamnějším obdobím ve vývoji sudetské správní organizace je doba od 21. října 1938 do 30. dubna 1939. V této etapě byla učiněna nejdůležitější zákonná opatření a položeny základy pro vybudování celé správní sítě.

Održené pohraniční území bylo však příliš odlehlé, než aby mohlo celé vytvořit samostatný právní celek. Okrajové oblasti jihočeská, jihomoravská a Hlučínsko byly proto připojeny k sousedním správním celkům (župám)⁷³ a pouze ze zbytku byla vytvořena tzv. říšská župa sudetská (*Reichsgau Sudetenland*).⁷⁴

Základní cíl nacistické politiky v oblasti školství byl vyjádřen nedlouho před Mnichovem 1938: „Proto je třeba potlačit český jazyk. Je v německém zájmu, aby úplně zmizel... Němčina je jediným veřejně platným jazykem. Veškeré české školství a osvěta se až na další zavírají... Zásadně existuje jen německé školství, a to od mateřské školy až po vysokou školu.“ (Josef BARTOŠ, *Okupované pohraničí a české obyvatelstvo 1938-1945*, Praha 1986, s. 99).

⁷² M. HROMÝŘOVÁ, *Vzpomínky na dobu okupace* (rukopis, nedatováno, nestránkováno).

⁷³ Na jihozápadě Čech bylo pohraniční území jižně od Horšovského Týna až k Horní Plané připojeno k Bavorsku a stalo se součástí vládního obvodu Dolní Bavorsko – Horní Falc.

Kromě slezského Hlučínska bylo Pošumaví, připojené k Bavorsku, ze všech okupovaných oblastí zdaleka nejmenší. Měřilo ... jen 1 722 km², sestávalo ze 124 obcí a podle německých pramenů v něm žilo 87 897 obyvatel. (M. MOULIS, *Uloupená Šumava (K historii území připojeného v letech 1938 – 1945 k Bavorsku)*, s. 79).

⁷⁴ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích. Od počátků státu do současnosti*, Praha 2005, s. 402.

Správní odtržení jmenovaných oblastí bylo již od samého počátku doprovázeno neuvěřitelnými, někdy až komickými situacemi. Vládní zmocněnec v Mnichově se údajně o připojení části československého území k Bavorsku dozvěděl až z novin (!) a sice v článku v *Münchener Neueste Nachrichten*. Bavorská státní kancelář reagovala na tuto událost až 10 dní (!) po zaboru. Předseda zemské vlády Ludwig Siebert na spis o zvětšení bavorského území poznamenal na okraji pouze „přečetl se zájmem“. (M. MOULIS, *Uloupená Šumava (K historii území připojeného v letech 1938 – 1945 k Bavorsku)*, s. 75-76).

2.3.2.1. Územní správa

V odtrženém českém pohraničí byl starý demokratický systém správy nahrazen říšskoněmeckým systémem vycházejícím z vůdcovského principu a byly odstraněny všechny zbytky volitelnosti orgánů územní samosprávy.

Všichni si museli rychle zvykat na nové pořádky. Se starou demokracií byl konec. Ani vesniční starostové se napříště nevolili. Všichni byli jmenováni. Vůdcovský princip zavládl na všech stupních a hlavní slovo měla strana.⁷⁵

Celé území bylo rozděleno na tzv. venkovské a městské okresy (*Landkreise* a *Stadtkreise*). Venkovských okresů vzniklo 53 a městských pět; byla to města Liberec, Ústí nad Labem, Cheb, Karlovy Vary a Opava. Ve venkovských okresech byly vytvořeny úřady landrátů (*Landratsamt*), které prakticky navazovaly na prvorepublikové okresní úřady. Do landrátů byly začleněny i okresní školní úřadovny (*Kreisschulämter*) a zdravotní úřadovny (*Gesundheitsämter*). Landrát stojící v čele úřadu byl i představeným venkovského okresu jako samosprávné korporace. Působili zde rovněž tzv. okresní radové, kteří byli jmenováni do svých funkcí na šest roků župním vedoucím nacistické strany (NSDAP).⁷⁶

V čele městského okresu stál vrchní starosta (*Oberbürgermeister*). Městské okresy byly pouze samosprávné korporace a úkoly státní správy plnil městský okres jen jako přikázané náležitosti.⁷⁷

Vyvrcholením první pomnichovské a nejvýraznější „začleňování“ pohraničních oblastí českých zemí do nacistického Německa se měly stát doplňovací volby do říšského sněmu 4. prosince 1938. Bylo to ještě stále období mimořádné euforie sudetských Němců z „osvobození“, ale zároveň i doba počátku fašistické totalitní moci. Vleklá kampaň, které se zde poprvé a naposledy zúčastnily špičky nacistického režimu v čele s Hitlerem, byla naplněna, na jedné straně velkými sliby, na druhé straně zjevným zastrašováním.⁷⁸

Ve volbách měli voliči jedinou možnost, zatrhnout na kandidátce, kde byli vedle Hitlera a dalších říšských pohlavárů také vedoucí fašističtí představitelé v Sudetech, jako K. Henlein, K. H. Frank a další, slůvka „ano“ či „ne“. Voleb se sice mohli zúčastnit obyvatelé již od dvaceti let, ale jen říšští příslušníci, kteří se narodili v pohraničí před 1. lednem 1910, resp. jejich manželé, děti a vnuci. Tím byla z voleb vyloučena řada Čechů, zbývající pak

⁷⁵ K. RICHTER, c.d., s. 140.

V kruzích vedoucích sudetských funkcionářů vznikla deziluze, o níž referoval Canarisův důvěrník podplukovník Groscurth ve svém dopise přátelům z 28. října 1938: „Začíná silné roztrpčení u sudetoněmeckých vůdců. Říkají, že boj za autonomii Sudet proti Čechům byl lehčí než nynější boj s říší.

⁷⁶ Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích*, s. 402.

⁷⁷ Tamtéž, s. 403.

⁷⁸ K. KLIMEŠOVÁ, *Odras let 1930 – 1938 v českém menšinovém týdeníku Zájmy Pošumaví*, s. 25-26.

museli volit na zvlášť označených lístcích a do zvláštních urn. Podle interních směrnic měli naopak volit všichni Němci, kteří byli v pohraničí usazeni, tedy bez ohledu na jejich domovský původ. Nesměli volit Židé.⁷⁹

2.3.2.2. Správa vojenská

Vojenská územní správa (tzv. *Wehrkreiskommando*) měla svá velitelství zásadně mimo pohraniční území (Vratislav, Drážďany, Kassel, Mnichov, Vídeň), což platilo i pro vyšší vojenské povolávací úřady (*Wehrbezirk*), zde s výjimkou Chebu; jen nižší složky této sítě zabíraly vždy několik pohraničních okresů, avšak často bez ohledu na hranice mezi župou a říší. Župní vedení neměly ani jednotky SS a další branné organizace.⁸⁰

2.3.2.3. Finanční správa

Hned v říjnu 1938 byly začleněny do říšské finanční správy i dosavadní státní finanční úřady a řízení celého odboru přešlo v nejvyšší instanci na říšské ministerstvo financí. Postupně byly zavedeny říšskoněmecké daňové a celní předpisy a vybudována nová organizace finanční správy.

Nejvyšší instancí finanční správy se sídlem v odtrženém pohraničí se staly úřady vrchních finančních prezidentů v Karlových Varech a Opavě. Úřad vrchního finančního prezidenta v Karlových Varech byl příslušný pro obvody vládních prezidentů v Karlových Varech a Ústí nad Labem a rovněž pro obvod okresů Kašperské hory, Železná Ruda a Prachatice, které patřily za okupace Bavorsku.⁸¹

Nejnižší složkou byly finanční úřady (*Finanzamt*), jejichž obvody se většinou kryly s hranicemi správních okresů.⁸²

2.3.2.4. Správa soudní

Nejvyšší instancí soudnictví, která působila v odtrženém pohraničí, byl vrchní zemský soud v Litoměřicích (*Oberlandsgericht*). Měl působnost zhruba našeho vrchního soudu.

---

⁷⁹ J. BARTOŠ, *Okupované pohraničí a české obyvatelstvo 1938-1945*, s. 17.

⁸⁰ Tamtéž, s. 33.

Od 5. října zahájily svou činnost na území připojeném k Bavorsku i složky gestapa. Byly podřízeny „Einsatzgruppe Wien“ pod velením dr. Waltra Stahleckra. „Sudetskému Bavorsku“ byl určen Detachement Regen s 29 úředníky a 9 vozidly, velitelem byl SS-Hauptsturmführer vládní asesor Fleisch. Místem určení bylo Nýrsko. (M. MOULIS, *Uloupená Šumava (K historii území připojeného v letech 1938 – 1945 k Bavorsku)*, s. 76-77).

⁸¹ Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, c.d., s. 405.

⁸² J. BARTOŠ, c.d., s. 33.

Z prvorepublikových krajských soudů vznikly zemské soudy (*Landsgerichte*) a nově byly vytvořeny pouze zemské soudy v Trutnově a Šumperku.⁸³

Pokud jde o území připojené k Bavorsku (kam spadaly i Prachatice), tak i zde brzy po záboru Němci změnili i pojmenování a hierarchii soudů. Dřívější okresní soudy byly změněny na úřední soudy (*Amtsgericht*), rozhodoval samosoudce zvaný úřední soudce (*Amtsrichter*). Jako druhá instance působil pro celou tuto oblast krajský soud (*Landgericht*) v Deggendorfu, vzdáleném asi 40 km od Železné Rudy a jako třetí instance zemský soud (*Landesgericht*) v Mnichově.⁸⁴

Úřední soud Prachatice vnikl dnem 11. října 1938. Jeho územní obvod zabíral větší část bývalého soudního okresu prachatického, která připadla zábořem Německu. Byly to tyto obce:

Brentenberg (nyní Spálenec), Cudrovice, Fefry (nyní Libínské Sedlo), Frantoly (zanikla), Chroboly, Jáma, Kratušín, Křišťanovice, Leptáč, Milešice, Oseky, Ovesné, Prachatice, Staré Prachatice, Řepešín, Skříněřov, Sviňovice, Trpín (místní část obce Chlístov), Volovice, Záblatí, Horní Záblatí, Záhoří, Zbytiny.⁸⁵

Nařízením říšského ministerstva justice z 2. prosince 1938 byly uvedeny v platnost zákony upravující služební záležitosti a nařízením z 16. ledna 1939 platily pro soudy v sudetoněmeckých zemích od 1. března 1939 trestní zákoník říšský a některé nacistické zákony, říšské trestní procesní právo a s některými výjimkami i říšský zákoník o soudním zřízení.

U soudu rozhodoval samosoudce (*Amtsrichter*). Před soud náležely spory o majetkoprávní nároky jejichž hodnota nepřesahovala 1500 RM a dále bez ohledu na cenu spory o nároky na výměnek, výchovné a podobně, též řízení ve věcech zbavení svéprávnosti, řízení upomínací, exekuční a konkurzní, jakož i řízení ve věcech nesporného soudnictví. V trestních věcech byla příslušnost soudu určena mírou předpokládaného trestu.⁸⁶

---

⁸³ Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, c.d., s. 405.

Od vydání druhého Hitlerova výnosu o zjednodušení správy počátkem roku 1942 byly některé úřady uvedeny do stavu klidu a úřední agenda byla zjednodušována. Tato opatření postihla i několik landrátů a rovněž soudnictví, kde od 1. října 1943 bylo značné množství úředních soudů změněno v pobočky zbylých soudů. Poslední období ve vývoji správy nastalo v červenci 1944 vydáním Hitlerova výnosu o totálním nasazení. Proces započatý v roce 1942 se zintenzívnil a celá řada úředních agend byla zrušena nebo omezena.

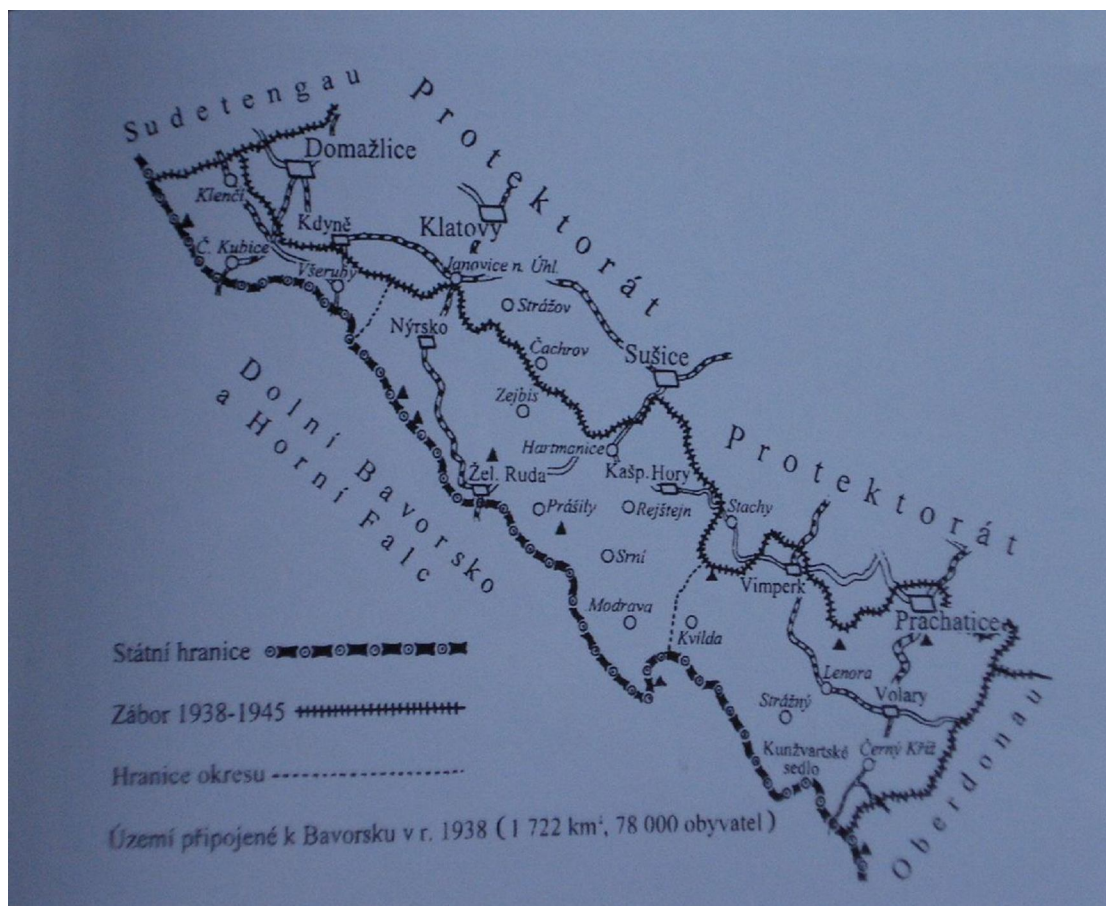
⁸⁴ M. MOULIS, *Uloupená Šumava (K historii území připojeného v letech 1938 – 1945 k Bavorsku)*, s. 77.

⁸⁵ SOKA Prachatice, Úřední soud (*Amtsgericht*) Prachatice, ÚŘEDNÍ SOUD (AMTSGERICHT) PRACHATICE 1939 – 1945 (inventář), s. 1.

Územní obvod úředního soudu se vcelku nezměnil. V roce 1945 činnost soudu fakticky skončila osvobozením československého území. Po osvobození se obnovila územní organizace soudu v tom stavu, v jakém byla dne 29. září 1938.

⁸⁶ Tamtéž, s. 1.

Na začátku trvala mezi většinou Němců jednoznačná euforie.⁸⁷ Od října 1938 do konce srpna 1939 prožívala i okupovaná Šumava poslední krátké období míru. Všechno se zdálo být tak snadné, tisk i rozhlas neustále všem vštěpovaly přesvědčení, že nyní bude Velkoněmecká říše kráčet od úspěchu k úspěchu. Navíc 15. března 1939 Hitler bez boje obsadil zbývající část českých zemí. Hranice Německa nekončili už u Domažlic, před Sušicí a na předměstí Vimperka a Prachatic.⁸⁸

Území připojené k Bavorsku v roce 1938⁸⁹

⁸⁷ Ta je patrná i z projevu díky Konráda Henleina A. Hitlerovi za „osvobození“ sudetských Němců: „Můj vůdče! Jménem po dvacet let trýzněného a utlačovaného sudetoněmeckví děkuji Vám, můj vůdče, s hluboce pohnutým srdcem za svobodu, kterou jste nám vybojoval. Děti a vnukové budou jistě chválit den, ve kterém jste připojením k velkoněmecké říši Vy, můj vůdče, přeměnil nevyslovitelné utrpení milionů v hlubokou radost a v pyšnou sebedůvěru. Slova jsou příliš slabá, než aby Vám vyjádřila, co k Vám v tomto okamžiku pociťujeme. Všichni sudetští Němci budou v hluboké vděčnosti stát v každé době ve věrném sledu za svým osvoboditelem. Ve věrnosti Vás, můj vůdče, zdraví Vás oddaný Konrád Henlein“ (M. VAČKÁŘ, c.d., s. 6).

⁸⁸ M. MOULIS, *Uloupená Šumava (K historii území připojeného v letech 1938 – 1945 k Bavorsku)*, s. 83.

⁸⁹ Tamtéž, s. 112.

3. Situace na válečných frontách v Evropě počátkem roku 1945

*„Je nemožné popsat, co se událo v prvních měsících roku 1945
mezi Vislou a Odrou. Od pádu římské říše nepoznala Evropa
nic podobného“*

německý generál Horst von Mellenthin⁹⁰

Euforii z doby kolem Mnichova a začlenění sudetských území do Říše si mohli Němci užívat i v prvních válečných letech. Jejich strategie „blitzkriegu“ slavila úspěchy na frontách v Polsku, Francii i na Balkáně a válečný stroj se nezastavil ani v počátečních fázích tažení v severní Africe a Sovětském svazu.

Teprve v roce 1943 se začalo válečné štěstí pomalu ale jistě přiklánět na stranu Spojenců (a to jak západních, tak i SSSR). Hned na počátku tohoto roku přišla drtivá porážka německých vojsk u Stalingradu a v létě i v kurském oblouku. Spojenecká vojska zároveň vytlačila síly Osy z jejich poslední bašty v Tunisku a přenesla boje na italskou půdu. To spolu se získanou nadvládou na moři (po katastrofálních ztrátách ponorek v květnu 1943 byla německá admirálita nucena tuto zbraň na čas stáhnout a pak již nikdy v nejdéle trvající bitvě celé války nezískala dřívější převahu) a s postupně nabývajícím vzdušnou převahou vedlo k tomu, že se misky vah začaly od hitlerovského Německa odklánět.

Rok 1944 celý tento nezadržitelný vývoj jen potvrdil. Na východě byly německé armády postupně zatlačovány zpět z dobytých území a v létě po mohutné sovětské ofenzívě v Bělorusku, která téměř zcela sprovodila z povrchu země německou skupinu armád Střed, bylo jasné, že jen otázkou času, kdy Rudá armáda dosáhne říšských hranic.

Na západě otevřeli Spojenci po úspěšném vyloštění v Normandii tzv. druhou frontu a tím vzaly společně s Rusy německé jednotky do obrovského „svěráku“, který se čím dál těsněji uzavíral. Zároveň se divize Spojenců prokousávaly Apeninským poloostrovem, takže Německo tak v podstatě bojovalo na třech frontách.

Na jaře 1945 již jen málokdo mohl očekávat výraznější zvrát na frontách. Německo prohrávalo jednu bitvu za druhou. Spojenecká nadvláda ve vzduchu byla den ode dne

---

⁹⁰ Janusz PIEKALKIEWICZ, *Tanková válka 1939–1945*, Plzeň 1995, s. 317.

zřetelnější. Doprava byla zcela ochromena, jízda vlakem nebo jiným dopravním prostředkem mohla snadno znamenat smrt v dešti kulek z palubních zbraní obávaných hloubkařů.⁹¹

Na počátku roku 1945 měla německá armáda 7,5 milionu mužů, 40 obrněných a motorizovaných divízi, nezanedbatelné taktické letectvo a materiál velmi slušné kvality, takže pořád ještě představovala pozoruhodný bitevní nástroj, jenž byl možná nejlepší na světě. Jistě, kdyby německá armáda mohla shromáždit všechny své síly, byla by nejen schopná odolat, ale také převzít iniciativu. Jenomže na jediné frontě. Ale bylo evidentní, že už nedokáže bojovat na třech operačních bojištích. Ale vůle bojovat zůstala nedotčená na západě i na východě, jak ostatně prokázala zuřivost následujících bojů a zejména malý počet dezertérů.⁹²

3.1. Italské bojiště

Na hlavní frontě v Itálii proběhla válečná zima 1944/45 v pozičních bojích na Gótské linii, probíhající po horských hřebenech od severně od řek Arno a Folia. Proti spojenecké 15. skupině armád, ve které kromě vedle amerických a britských jednotek bojovaly i jednotky brazilské, francouzské, indické, italské, kanadské, novozélandské, polské, řecké a židovské, stála skupina armád „C“, ve které byly rovněž italské, kozácké, slovenské a jako pracovní i odzbrojené protektorátní jednotky.⁹³

Spojenecký postup Itálii počátkem roku 1945⁹⁴

⁹¹ Karel FOUČ – Vladislav KRÁTKÝ – Jan VLADAŘ, *Poslední akce. Operace amerického a britského letectva nad územím Čech v dubnu a květnu 1945*, Plzeň 1997, s. 7.

⁹² Philippe MASSON, *Historie německé armády 1939-1945*, Praha 2001, s. 306.

⁹³ Tomáš JAKL, *Květen 1945 v českých zemích. Pozemní operace vojsk Osy a Spojenců*, Praha 2004, s. 6. Vojska americké 5. armády a britské 8. armády zde postoupila až k Florencii.

⁹⁴ Christopher CHANT – Richard HUMBLE – William FOWIER – Jenny SHAWOVÁ, *Hitlerovi generálové*, Praha 1998, s. 147.

3.2. Východní fronta

Počátkem roku probíhala východní fronta po následující linii: v Kuronsku vedla od města Tukums přes Liepāju do Klajpedy, ústím řeky Němen přes Jurbarkas a Augustów, potom podél řeky Narew a středního toku Visly k Varšavě na jih k Sandoměři a dále přes Jaslo až na východní Slovensko až ke Hronu, potom podél Hronu a Dunaje do maďarského Neszmély, přes Balaton a Nagykaniszu k severnímu břehu Drávy, odkud pokračovala přes jugoslávské území⁹⁵ až k Jaderskému moři.⁹⁶

Rudá armáda se na březích řeky Visly připravovala k zahájení jedné z posledních ofenziv války. Ta začala 12. ledna 1945 a rychle postupovala vpřed díky naprosté sovětské převaze v mužích i technice.⁹⁷ 17. ledna byly osvobozeny trosky Varšavy a rudá lavina se nezadržitelně valila dál na západ.

Dne 31. ledna a v následujících dnech dorazil předvoj 1. běloruského frontu, když předtím uskutečnil pětisetkilometrový skok kupředu, k Odře v úrovni Küstrinu a Frankfurtu – a na zamrzlé řece vybudoval předmostí. Rudá armáda se nacházela necelých 80 kilometrů od Berlína. „Stalin ante portas“, napsal jeden Goebbelsův sekretář. Jednotky Koněvova 1. ukrajinského frontu mezitím osvobodily Lodž a Krakov a pronikly do Horního Slezska, obklíčily Breslau⁹⁸ a vybudovaly na Odře další předmostí.⁹⁹

---

⁹⁵ V Jugoslávii národní osvobozenská armáda, složená z větší části Srbů, vedená Chorvatem, komunistou maršálem Titem a podporována Brity i Stalinem, vytlačovala z jugoslávskému území německou skupinu armád „E“ (T. JAKL, *Květen 1945 v českých zemích*, s. 6).

⁹⁶ Darius JĘDRZEJEWSKI – Zbigniew LALAK, *Ocelová lavina*, Hostomice 1995, s. 189.

⁹⁷ Vyjádřeno v číslech: na celé východní frontě – okolo 1 200 kilometrů – od pobřeží Severního moře v Kurlandech až k Balatonu stojí na německé straně začátkem roku 1945 celkem 145 divizí, divizních bojových skupin a brigád. Mezi nimi je 16 rychlých svazů (jeden se buduje), 12 ½ obrněné divize s 318 tanky schopnými nasazení, 616 samohybnými děly a 793 protitankovými děly.

Skupina armád A (generálplukovník Harpe), která drží důležitý střední, 700 kilometrů dlouhý, úsek má na každý kilometr fronty 133 až 137 pěšáků, proti nim stojí v Rudé armádě asi 1 500 pěšáků.

Na sovětské straně je celkem připraveno k nasazení: 55 armád, 6 obrněných armád, k tomu 55 tankových a mechanizovaných sborů se 6 289 000 muži. Používají (podle oficiálních sovětských údajů) přes 115 100 děl a granátometů, 15 100 tanků a samohybných děl a 158 150 motorových vozidel. (J. PIEKALKIEWICZ, *Tanková válka*, s. 311).

⁹⁸ Vratislav (poznámka autora).

⁹⁹ P. MASSON, c.d., s. 308.

Došlo zde ke kuriózní situaci: zatímco Sověti postupně obsazovali západní břeh a snažili se na něm vytvořit rozsáhlé předmostí a příslušníci wehrmachtu zde svá postavení hájili s vypětím všech sil, na východním břehu, zejména v Küstrinu a v okolí Frankfurtu nad Odrou, se nacházely německé jednotky, jejichž obranné pozice se postupně rovněž měnily v předmostí, ovšem na opačné straně řeky. Žukovovi a Koněvovi se podařilo ovládnout střední část Odry téměř v celé její délce a své výboje v řadě míst dokázali dovést až na západní břeh.

Ke konečnému útoku na Berlín však došlo až v polovině dubna 1945, což vedlo k postupně stále rozhořčenějších sporům, zejména v letech probíhající destalinizace a potom znovu po pádu Chruščova v roce 1964. Šlo přitom o jakousi opožděnou zrcadlovou reflexi vztahů, jež koncem války zavládly mezi Eisenhowerem a jemu podřízenými britskými a americkými veliteli. (Robin CROSS, *Pád Orlice. Poslední dny třetí říše*, Praha 2003, s. 86).

Němci se však snažili Rusům jejich postup co nejvíce znesnadnit lokálními protiútoky menšího či většího rozsahu. Zvláště když byli posíleni jednotkami ze západní fronty, které sem byly spěšně přesunuty. K největší koncentraci sil došlo ve Štětíně v západním Pomořansku v rámci nové formace, která se nazývala skupina armád Visla, ale jež spíše zasluhovala název skupina armád Odra. Německé velení chtělo zaútočit na bok předsunutých Žukovových jednotek, které neměly čas se posílit, a pak pokračovat ve směru na Küstrin.

Skupina armád Visla tak stála u zrodu operace Sonnenwende,¹⁰⁰ což byla poslední velká ofenzíva německé armády na východní frontě. Ale hned od počátku byl její rozsah redukovánější, než se původně předpokládalo. Na základě nedostatečných prostředků byl anulován útok směrem na Glogau. A Sonnenwende se nakonec omezila jen na konsolidaci obrany západního Pomořanska.¹⁰¹

Na úplném severu, v Norsku, po ústupu z Finska, které se 19. září 1944 přidalo na stranu spojenců, vytvořili Němci skupinu Narvik na obranu proti případnému útoku Rudé armády přes finské území. Sověti se spokojili s vyřazením Finska z války a s dobytím Kirkenesu na severu Norska na konci října 1944, a dále zde nepostupovali.¹⁰²

3.3. Západní fronta

Počátek roku 1945 byl na západní frontě¹⁰³ ve znamení tuhých bojů o výběžek fronty vzniklý po německé ofenzívě v Ardenách ze 16. prosince 1944. Do 29. ledna 1945 zatlačila 21. a 12. spojenecká skupina armád (které obsahovaly kromě britských a amerických také belgické, československé, holandské, kanadské a polské jednotky) německou skupinu armád „G“ zpět k Rýnu. Těžiště bojů se přeneslo jižněji, na Siegfriedovu linii¹⁰⁴ v severním Alsasku,

---

¹⁰⁰ Slunovrat. Známa je ale též jako operace Husarenritt (husarská jízda) či tanková bitva u Stargardu (poznámka autora).

¹⁰¹ P. MASSON, c.d., s. 311.

Útok začal 15. února na padesátikilometrové frontě a do boje se zapojila i nově utvořená 11. obrněná armáda SS, složená z několika německých jednotek nebo jednotek se zahraničními vojáky – z 9. a 10. SS divize, ze 4. SS Polizeidivision, z divize Grossdeutschland, z obrněné divize Holstein a z brigád Wallonie a Nederland. Efekt překvapení byl neoddiskutovatelný. Německé jednotky postoupily ve směru na Dölitz a Arnswalde. Ale bohové války už wehrmachtu nepřáli. A navíc, jak jednoho dne zdůraznil Jodl před Hitlerem, nepřítel se změnil. Žukov se rychle vzpamatoval z překvapení a povolal všechny své rezervy. 19. února se musely obrněné jednotky zastavit a začít se bránit. Operace Sonnenwende, která byla už od počátku jen omezená, nakonec vyústila v prohru.

¹⁰² T. JAKL, *Květen 1945 v českých zemích*, s. 7.

Němci při ústupu k Narviku podle teorie „spálené země“ vypálili velké množství norských obcí. Vyklizený prostor obsadila norská exilová armáda, přeplavená z Velké Británie přes sovětský přístav Murmansk, ale do konce války zde už k žádným ofenzivním akcím nedošlo.

¹⁰³ Linie zde probíhala po řece Maase k Nijmegen, dále do Roermondu, podél toku řeky Rur přes Jülich a Düren. Protínala Ardeny a přes Lucembursko pokračovala podél francouzsko-německé hranice s výběžkem ke Colmaru.

(D. JEDRZEJEWSKI – Z. LALAK, *Ocelová lavina*, s. 189).

¹⁰⁴ Označení užívané Spojenci. Němci tuto linii opevnění nazývali Westwall – západní val (poznámka autora).

kde se německé skupiny armád „G“ a „Oberrhein“¹⁰⁵ pokusily využít stažení Američanů na sever do Arden. Cílem německého útoku mezi 1. a 25. lednem byl Štrasburk.¹⁰⁶

Spojenecká americko – francouzská 6. skupina armád útok odrazila a do 9. února likvidovala i německé předmostí na levém břehu Rýna u Colmaru. Na dosud okupované části Nizozemí začala „Hladová zima“. Nacistická správa nepovolila v létě 1944 vytvoření dostatečných zásob, a proto se situace Holanďanů na jaře 1945 přiblížila hladomoru.

Na jih od neutrálního Švýcarska byla hranice mezi Francií a Itálií obsazena jen řídko. Těžký terén a neslavná Mussoliniho zkušenost s postupem v tomto prostoru v roce 1940, odradily obě strany od pokusů o větší akce.¹⁰⁷

3.4. Výsledky válečných operací v prvních týdnech roku 1945

V důsledku těžké rány, kterou německé obraně zasadila sovětská zimní ofenzíva z počátku ledna 1945, se pozornost německé armády se opět soustředila na východ, kam bylo přesunuto jádro mobilních rezerv. Hitler chtěl za každou cenu uchovat dunajskou frontu a ochránit tak poslední naftové zdroje v Maďarsku a Rakousku ve chvíli, kdy spojenecké letectvo paralyzovalo produkci chemického průmyslu.

Došlo tedy k totálnímu přeskupení sil. Východní fronta měla nakonec k dispozici 106 pěších divizí a 32,5 panzerdivision a panzergrenadier. Západní bojiště bylo oslabeno na minimum. Zůstalo tam jen 64 pěších a 12 obrněných divizí, které byly brzy zredukovány na osm.¹⁰⁸

Na západní frontě, po ofenzívě v Ardenách a Alsasku, vznikla jistá naděje, že by se obrana mohla udržet déle. Na východní frontě se rovněž počítalo s tím, že postup Rudé

---

¹⁰⁵ Horní Rýn (poznámka autora).

¹⁰⁶ 1. ledna také začala Operace Bodenplatte – masový útok německé Luftwaffe na spojenecká letiště, který však nakonec Němcům více vzal než dal.

Ze zprávy vrchního velení Luftwaffe z 27. ledna 1945 o operaci stíhacího letectva 1. ledna vyplývá, že letecké snímky, provedené na osmi letištích, ukázaly na zemi celkem 279 zničených letadel; 239 jednomotorových, 21 dvumotorových a 19 čtyřmotorových. Vedle toho stíhači docílili také 65 a 75 vítězství v soubojích ve vzduchu. Zdůraznit je třeba, že Spojenci sice jedním útokem ztratily na půl tisíce letadel, což ovšem byla ztráta, kterou byli schopni nahradit ani ne do dvou týdnů, ale početní sestava létajícího personálu nebyla, v protikladu k Luftwaffe (ta přišla o 215 mrtvých, zajatých nebo pohřešovaných pilotů), téměř dotčena. (Werner GIRBIG, *Soumrak stíhačů*, Plzeň 1995, s. 85-86).

¹⁰⁷ T. JAKL, *Květen 1945 v českých zemích*, s. 6.

Spojenci se připravovali k překročení Rýna a k obsazení Porúří. Předtím však museli porazit německé jednotky, které se nacházely na západním břehu Rýna a následně obsadit předmostí na sever od Porúří. Výsledkem střetu s vojsky skupiny armád „B“ mělo být úplné zničení německých sil v této oblasti a spojenecký postup měl pokračovat ve směru na Berlín. 21. skupina armád měla provést útok na levém břehu Rýna mezi Düsseldorfem a Emmerichem a získat pozice pro překročení řeky a obchvatu Porúří ze severu. Úkolem 12. skupiny armád bylo zabezpečení jižního křídla 21. skupiny armád v úseku Mohuč-Kolín nad Rýnem a postupovat k Rýnu. Úkolem 6. skupiny armád bylo postoupit k Rýnu na linii Mohuč-Basilej. (D. JĖDRZEJEWSKI – Z. LALAK, c.d., s. 196).

¹⁰⁸ P. MASSON, c.d., s. 311.

armády bude zpomalen. Obrana norských základen, Severního a Baltského moře měla rozhodující význam pro zahájení nové ponorkové ofenzívy, která měla začít v březnu.¹⁰⁹

V dnech 4. až 11. února 1945 se také sešla konference Spojenců v Jaltě (za účasti tzv. velké trojky britského ministerského předsedy sira W. Chručila, amerického prezidenta F. D. Roosevelta a sovětského generalissima J. V. Stalina), která řešila poválečné uspořádání Německa. O konečném vítězství Spojenců nad postupně se rozkládajícími silami Osy ve spojeneckém táboře snad již nikdo nepochyboval.

3.5. Počátek roku 1945 pohledem německého filmového týdeníku

Filmový týdeník „*Deutsche Wochenschau*“ byl od roku 1940 do roku 1945 centrálním a jednotným týdeníkem v kinech nacionálněsocialistického Německa. Byl pouštěn pravidelně mezi kulturním filmem a hlavním programem a sloužil současně jako informace o aktuálním válečném dění i k šíření nacionálněsocialistické propagandy.¹¹⁰

Tak jako snad po celou válku se snažil ukázat dění na frontách v tom pozitivnějším světle pro Německo. Nikde ani zmínka o blížící se porážce. Zde je ukázka obsahu týdeníků promítaných v lednu 1945:

11. 1. 1945

- ukázka z přísahy nových příslušníků jednotek pancéřových granátníků.
- třetí sovětská ofenziva proti pevnosti Kurlandy vedená 25 pěšími divizemi a 15 tankovými svazky vzala za své po krvavých bojích a ztrátě 500 nepřátelských tanků. Útočníci byly za pomoci těžkých zbraní odraženi. A když už někde došlo k průlomu, byly naše jednotky ihned vyslány do protiútoků. Tank T-34 zničen po zásahu pancéřovou pěstí.
- v brzkých ranních hodinách 1. ledna vzlétlo německé letectvo k úderu proti nepřátelským letištím v prostoru Holandska a Belgie. Startují letky bitevních a stíhacích letounů. ... V ohni střel vybuchují letadla i muniční sklady. Proti našemu bezohlednému nasazení byly zalarmováni nepřátelští stíhači a čtyřmotorové stroje, ale 80 z nich bylo posláno k zemi. Jeden Lightning¹¹¹ těsně před zřícením. Celá letka bojových bombardérů je v několika málo sekundách zcela zničena.¹¹²

¹⁰⁹ P. MASSON, c.d., s. 307.

¹¹⁰ Srov. http://de.wikipedia.org/wiki/Die_Deutsche_Wochenschau, 5. 2. 2009.

Týdně bylo do všech koutů Říše odesláno asi 2000 kopií, k tomu je třeba ještě přičíst stovky cizojazyčných kopií pro spojence Německa, neutrální státy a válečné zajatce v táborech. Podstatná část dnes zachovaného materiálu z Třetí říše pochází původně z nahrávek tohoto týdeníku.

¹¹¹ Lightning (blesk) – americký dvoumotorový stíhací letoun P-38 (poznámka autora).

¹¹² Srov. <http://www.youtube.com/watch?v=aQ1qj4HLEYA>, 24. 7. 2008.

18. 1. 1945

- připomenutí jubilea Karla Benze, který by se v těchto dnech dožil sta let. Co jen dopravních prostředků a válečných strojů, jež ve svých útrokách nosí motor, děkuje za svůj prapůvod jeho géniu.
- apel na sbírání textilu a částí výstroje pro nově postavené divize lidových granátníků vyvolal u německého obyvatelstva spontánní reakci. V šestém roce války už není opravdu mnoho nadbytečného, ale nyní se stalo nutností oddělit to, co člověk k životu nutně nepotřebuje.
- bojiště v jihovýchodní Evropě. I zde válka nemilosrdně pokračuje. S bitevními letouny a stíhacími bombardéry se snaží Sověti tyto přesuny německých a maďarských vojsk. Sovětští stíhači pálí ze všech hlavních. Odpověď flaku na sebe nedá dlouho čekat.
- západní fronta. Kde hráze nezničily bomby a výbuchy, tam byly zničeny masou vody řeky Waal. Každý dům se stal ostrovem ve stále stoupající hladině vody. Doprava mezi jednotlivými domy a opěrnými body je možná jen za pomoci člunů a pádel.¹¹³

25. 1. 1945

- velká sovětská ofenziva. Jako na celé východní frontě mezi Baltským mořem a Karpaty vyrazili zde Sověti v ranních hodinách 13. ledna do jedné ze svých největších ofenziv. Po nezvykle silné dělostřelecké přípravě vyrazilo za podpory četných tankových hord a za silného nasazení letectva proti naší frontě více jak sto nepřátelských pěších divizí. ...
- v krytech a zákopech očekává německý granátník nepřítele se všemi zbraněmi. Během prvním pěti dní bylo odstřeleno více než 1 000 tanků. Všude vyrážejí německé tankové a pěší svazky vstříc nepříteli.
- kde to dovolují povětrnostní podmínky, přicházejí vzdušní pěšáci – bitevní letouny – na pomoc svým kamarádům na zemi. Útočí na sovětské tankové svazky. Tanky se pod jejich palbou ocitají v plamenech. Černé ohořelé skvrny na sněhu ukazují místa, kde těžké tanky bolševiků musely zanechat svého pochodu směrem na západ.¹¹⁴

---

¹¹³ Srov. <http://www.youtube.com/watch?v=Ubr6P4yG2Q>, 24.7.2008.

¹¹⁴ Srov. <http://www.youtube.com/watch?v=M5ID7B9c-FU&feature=related>, 24. 7. 2008.

Zajímavé také je, jaké byly pokyny říšského tiskového šéfa pro uveřejnění zpráv o tomto sovětském útoku:

13.1.1945: Včera započaté zimní ofenzivě Sovětů, jejíž rozšíření se dá dnes předpokládat, německá východní armáda znovu čelí v nejtěžších obranných bojích. Tisk bude psát ve znamení velké vůle německého národa k odporu a postavení se k němu s největší silou a odhodláním

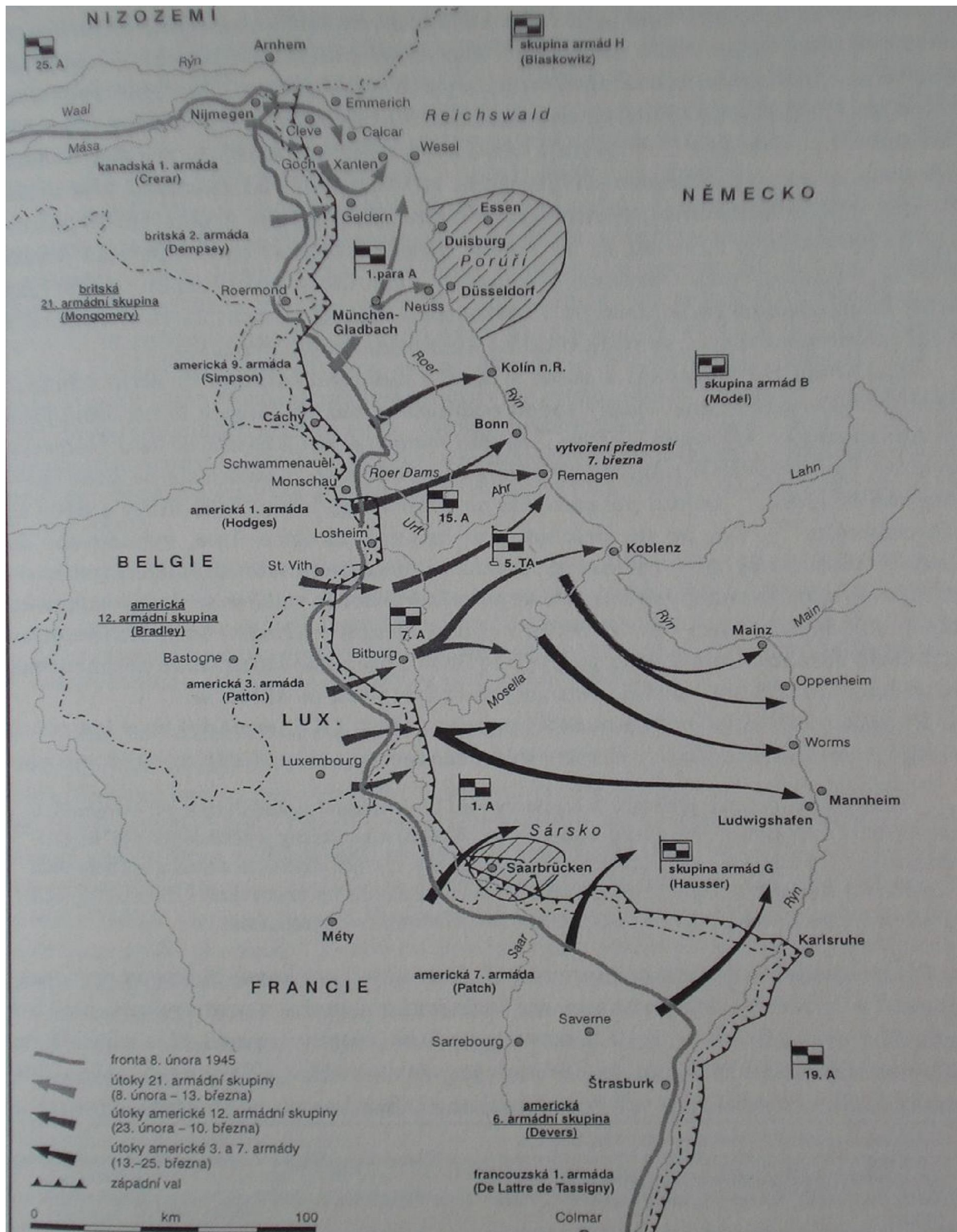
20.1.1945: Zvláštní pozornost patří našim jednotkám pěchoty a tanků, které se v týlu probíjaly na západ. V obětavém boji poutají podstatné části pronikajících nepřátelských vojsk a nepříteli neustále způsobují těžké ztráty. Je možné oznámit posilněný odpor na říšské hranici, aniž by se však muselo zdůraznit, že nepřítel byl už definitivně poražen. (J. PIEKALKIEWICZ, c.d., s. 297-298).

Sovětská zimní ofenzíva v lednu 1945¹¹⁵

¹¹⁵ R. CROSS, c.d., s. 76-77.

Postup Spojenců na západě počátkem roku 1945¹¹⁶

¹¹⁶ R. CROSS, c.d., s. 179.

Území ovládané Německém 1. ledna 1945¹¹⁷

¹¹⁷ Anthony BEEVOR, *1945 – Pád Berlína*, Plzeň 2004, s. 12.

4. Prachatice a okolí

- leden až duben 1945 -

„Mezi obyvatelstvem je v poslední době značná nervozita, vyvolaná zprávami o debaklu na východní frontě. Německou frontu Rusové rozbili, všude útočí a postupují neslýchanou prudkostí. Řada významných měst v Polsku, Prusku i Slezsku padla, německá vojska jsou všude na útěku, nebo jsou pobita, nebo padla do zajetí.

– Šlo už do tuhého!!“

paměti pana Václava Piláta¹¹⁸

Nacistická propaganda mohla sice pomocí filmových týdeníků, optimistických hesel i plamenných projevů svých pohlavárů, ještě některé Němce (a nebylo jich málo) přesvědčit o tom, že konečné vítězství je na dosah, ale těm jež byli dennodenně v kontaktu s tvrdou realitou bylo jasné, že tyto propagandistické „řeči“ jsou na míle vzdálené skutečnosti.

Počátkem roku 1945 muselo být i obyvatelům říšské župy Bayreuth¹¹⁹ a tím pádem i lidem, žijícím na Prachaticku, zřejmé, že válečná situace Německa není růžová.

4.1. Leden

Již v lednu 1945 se i na Prachaticku hlásil blížící se konec války. Prachatice a okolí byly přeplněny uprchlíky z Německa i z východu, raněnými německými vojáky a ustupujícími vojenskými jednotkami.¹²⁰

„Na lázních byli podle okamžité situace a potřeby ubytování uprchlíci ze západoněmeckých měst Hamburku, Dortmundu, Duisburgu a jiných. Byli ubytováni v lázeňských vilách i u soukromníků ve městě. Také tam byl ubytován Hitlerjugend z vybombardovaných německých měst. Lazaret pro německé vojáky byl v gymnáziu a v Turnhalle.

---

¹¹⁸ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 52.

¹¹⁹ Bývalá župa Bayerische Ostmark (bavorská Východní marka). Roku 1942 byla přejmenována na Reichsgau Bayreuth, protože následkem německých výbojů již nebyla hraničním územím. Správním střediskem zůstalo město Bayreuth a župním vedoucím byl od prosince roku 1935 Fritz Wächtler (poznámka autora).

¹²⁰ František KUBŮ, *Když přijela americká armáda. Sled událostí od počátku roku 1945 až do dnů osvobození*, Listy Prachaticka, 8. 5. 1995, s. 13.

*Velký lazaret byl v nových kasárnách. Tam byl Genezungsabteilung (doléčovací oddíl) raněných vojáků. Těžce ranění tam nebyli. Ranění vojíni, vyžadující lékařskou péči, byli umístěni v místní nemocnici,¹²¹ kde byla provizorní nouzová lůžka i po chodbách. Celkem bývalo v Prachaticích na 700 raněných a rekonvalescentů.*¹²²

Pošta fungovala nepravidelně, vlaky měly zpoždění a jezdily nepřesně. Ve školách se kvůli nedostatku uhlí nevyučovalo a děti dostávaly domácí úlohy domů.

*„Pošta odmítala přijímat balíčky do Říše a i do Rakouska s odůvodněním, že je doprava na neurčito zastavena. A však ten kdo poslouchal zprávy z ciziny a o situaci na frontě, byl dobře informován.*¹²³

Od ledna také ve městě působil ilegální národní výbor, který se postupně připravoval na převzetí moci. Jeho sídlem byl dům č.p. 43 ve Vodňanské ulici, kde se tento výbor scházel ve složení: Václav Pilát, Josef Pixa, Jan Sosna a František Soumar. Ti připravovali seznamy spolehlivých lidí, dále nejnebezpečnějších osob, soupisy podniků, řemeslníků i obchodníků a také lidí určených k jejich převzetí po osvobození.

„Nad Prachaticemi se denně proletovala americká bombardovací letadla. Desítky i sta těchto hlučících obrovských bombardérů zanechávajících za sebou bílé pruhy, staly se už takřka denním zjevem. Nebylo dne, aby nehoukaly sirény. Když někdy poplach nebyl, jakoby něco chybělo k dennímu pořádku. Vzdálené dunění bylo slyšet denně.

Tehdy bylo nejen mezi Němci v městě, ale i na obci často slyšet rčení, kterým se zprvu oháněl i sám Hitler: „My jsme válku nechtěli.“¹²⁴

„Němci ztráceli dřívější nadutost. Sobotní pouliční sbírky¹²⁵ se konají stále, ale málokdo již co dá. Hajoti chodí ve skupinách s bubny po ulicích a na rozích provolávají hesla. Povzbuzující obyvatelstvo k větší obětavosti. Také nosí standardy s nápisem: „Hast schon geopfert? Dein Opfer – unser Sieg!“¹²⁶ Sbírají po domech různé prádlo a šaty a mezi lidem se mluví, že kdo nic nedá, bude mít domovní prohlídku.¹²⁷

---

¹²¹ Tu v letech 1939-1945 vedl primář Dr. Med. Artur Mahner. Již v roce 1944 byla nemocnice přeplněna, průměrný denní stav pacientů byl 116,2 a počet provedených operací byl 914. Dr. Mahner ukončil svou činnost v Prachaticích záhy po skončení II. světové války a patrně již v květnu roku 1945, údajně s pomocí americké armády, se odstěhoval s rodinou zpět do Německa. (Jan Antonín MAGER, 95. výročí založení nemocnice v Prachaticích, Prachatice 2000, s. 12).

¹²² M. VAČKÁŘ, c.d., s. 52.

Ve městě bylo nakonec zřízeno celkem pět lazaretů.

¹²³ SOkA Prachatice, MěNV Prachatice, č. NAD 178, Pamětní kniha MěNV Prachatice.

¹²⁴ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 52.

¹²⁵ Tzv. *Volksopfer*- oběť lidu (poznámka autora).

¹²⁶ „Už jsi věnoval? Tvá oběť - naše vítězství!“ (poznámka autora).

¹²⁷ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 51-52.

„A lidé nosili plné náruče všeho možného, jako by chtěli válčit ještě kolik let. Zatím toho mají už všichni dost, mnozí se to ale stydí přiznat.“¹²⁸

Dne 25. ledna 1945 byly do školy ve Vodňanské ulici (naproti nemocnici) stěhovány slammíky zpola naplněné dřevitou vlnou. Na střeše budovy byl umístěn velký znak červeného kříže, který označoval lazaret. Škola se tak připravovala na příjem raněných vojáků z fronty. Zvláštní vlak dorazil do Prachatic 29. ledna a přivezl asi 300 raněných vojáků evakuovaných ze Slezska.

Den před tím museli všichni členové Volkssturmu¹²⁹ vrátit všechny pušky a munici, které jim byly před časem vydány.

„Odevzdávali je v Turnhalle za gymnasiem. Bud' lidem nevěřili a nebo potřebovali zbraně pro frontu. Stále hrůzyplnější zprávy o „transportech smrti“ kolují mezi lidmi ve městě.“¹³⁰

„Do Prachatic došly zprávy o evakuaci osvětimského koncentračního tábora a o hrůzách, jak gestapáci¹³¹ s vězni během dopravy v otevřených vagoněch za krutého mrazu zacházejí.“¹³²

---

¹²⁸ SOkA Prachatic, Soumar František, Prachatic, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 53.

¹²⁹ Volkssturm – domobrana. Jednotky tvořené většinou nedostatečně vyzbrojenými a vystrojenými muži, vznikající na základě Hitlerova výnosu z 25. září 1944 o všeobecné mobilizaci mužů od 16 do 60 let. Tvoření těchto jednotek bylo prvně veřejně oznámeno 18. 10. 1944 (výročí „bitvy národů“ u Lipska) a o dva dny později oficiálně proklamováno.

V Prachaticích proběhla slavnostní přísaha příslušníků Volkssturmu 12. listopadu 1944. Tuto událost připomíná i úřední deník župy Bayreuth *Wald-Zeitung* pro Prachatic, Vimperk a Volary zde dne 23. 11. 1944:

„Náměstí Adolfa Hitlera, které již bylo v posledních letech svědkem mnoha významných dní v historii naší vlasti, zažilo 12. listopadu historický okamžik, který naší generací nebude zapomenut a po všechna další pokolení bude žít jako důkaz rozhodné vůle k odporu německého národa proti zničujícím plánům celého světa: příslušníci Volkssturmu stvrzují svou přísahou Vůdci připravenost k obraně vlasti až do poslední kapky krve.“ (poznámka autora).

¹³⁰ SOkA Prachatic, Soumar František, Prachatic, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 54.

Paměti Václava Piláta také ukazují, že lidé (v tomto případě konkrétně on a jeho rodina) museli řešit situace, které s válečnými událostmi bezprostředně nesouvisely:

19. ledna 1945, pátek.

„Měli jsme od 8. ledna nové děvče k dětem – Annu Vomáčkovou ze St. Prachatic. Rodiče děvčete byli nemajetní, ale zdáli se slušní a rozumní lidé, děvče však za mnoho nestálo. Byla u nás teprve pár dnů a už jsme zjistili jak je nepoctivá. Vzala s chodbičky, kam jsme věšeli dětské prádlo a plénky pro naši malou Marušku, aby uschly, nové plénky a schovala si je pod vaničku na chodbě, aby je večer snáze odnesla. Dával jsem na ní pozor.“

20. ledna 1945, sobota.

„K večeru si naše služtička Vomáčková dala připravené plénky a krabičku, která se jí také hodila, pod naši velkou skříň u schodů, aby si je při stěhování odnesla. Naše „straka“ si z toho také vybrala!“

23. ledna 1945, úterý.

„Dnes měla Anča zase připravenou voňavkovou lahvičku pod vaničkou, k večeru zase vsunutou pod skříň u schodů. Večer to odnesla. Lahvičku s voňavkou sebrala sousedce Braumbrartové, která měla různé věci v krabici v chodbě, aby si je při stěhování odnesla. Naše „straka“ si z toho také vybrala!“

¹³¹ Údaj je nepřesný. Transporty neprovázeli příslušníci gestapa, nýbrž dozorcí z SS (poznámka autora).

¹³² M. VAČKÁŘ, c.d., s. 52.

Do Osvětí dorazila Rudá armáda 27. ledna 1945. Právě k připomenutí osvobození jednoho z nejstrašnějších nacistických vyhlazovacích táborů je 27. leden Dnem památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti (poznámka autora).

Adolf-Hitler-Platz 12. 11. 1944: přísaha příslušníků prachatického volkssturmu¹³³

Nový rok 1945 začal pro Čechy velmi slibně. Všichni s důvěrou očekávali určité zhroucení celé německé mašinérie. A to nejen v Prachaticích, ale i v obcích v blízkém okolí.

„Rok tento začíná opět ve stavu trvalého válečného napětí, aby bylo dobyto vítězství Říše. Na zákopy jsou voláni i nezletilí hoši. Avšak Rudá armáda se již nezadržitelně blíží k nám přes Slovensko. Všude napjaté očekávání. I do zdejší obce usazení uprchlíci z Moravy a Brna.“¹³⁴

V malém a poklidném městečku Strunkovice nad Blanicí proběhl i počátek roku 1945 bez zvláštních událostí.

Dne 12. ledna jsou ve městě prováděny zákopové práce. Zákopy se kopou pro německou brannou moc. Kopou je většinou kočí zaměstnaní u paní Sártlové.¹³⁵

Za to ve Vlachově Březí se již od počátku roku 1945 horečně připravovali na příjezd německých uprchlíků z východu.

„V lednu 1945 okresní úřad v Písku nařídil připravit školní místnosti pro uprchlíky z východního Pruska, kteří opustili území Pruska před postupující Sovětskou armádou.“

¹³³ Wald-Zeitung, 23. 11. 1944.

¹³⁴ SOkA Prachatice, Archiv obce Nebahovy, č. NAD 104, Pamětní kniha obce Nebahovy.

¹³⁵ Marie FIALOVÁ, *Revoluční rok 1945 na Prachaticku* (DP), České Budějovice 1968, s. 26.

Ze všech tříd školy ve Vlachově Březí musely být odneseny a na podlahu dána dlouhá sláma pro lůžka. ¹³⁶

4.1.1. Co psaly noviny Wald-Zeitung I

Tento oficiální deník říšské župy Bayreuth přinášel nejen zprávy o situace na frontách (stejně jako např. filmový týdeník „Deutsche Wochenschau“ je však podával ve zkresleném a pro Německo optimistickém světle), ale také zprávy z domova: narození, úmrtí, významná jubilea a také seznamy padlých „rodáků“ na frontě.

V lednu téměř nic ještě nenasvědčovalo tomu, že by se snad měl blížit konec války. Noviny vycházely pravidelně a informovaly jednak o úspěchu německé ofenzívy v Ardenách (i přesto, že v té době již německá vojska z této oblasti ustupovala: fotografie zajatých amerických vojáků, zprávy válečných dopisovatelů a jiné. Nezapomínalo se ani na „wunderwaffen“ (zázračné zbraně), které měly změnit průběh války, takže bylo možné na úvodní stránce najít fotografii londýnské čtvrti zničené po zásahu raketou V2. Nic z toho však nemohlo zastřít skutečnost, že Německu již delší dobu není válečná štěstěna nakloněna.

Zde jsou uvedeny některé názvy i podtituly článků uveřejněných v lednu 1945:

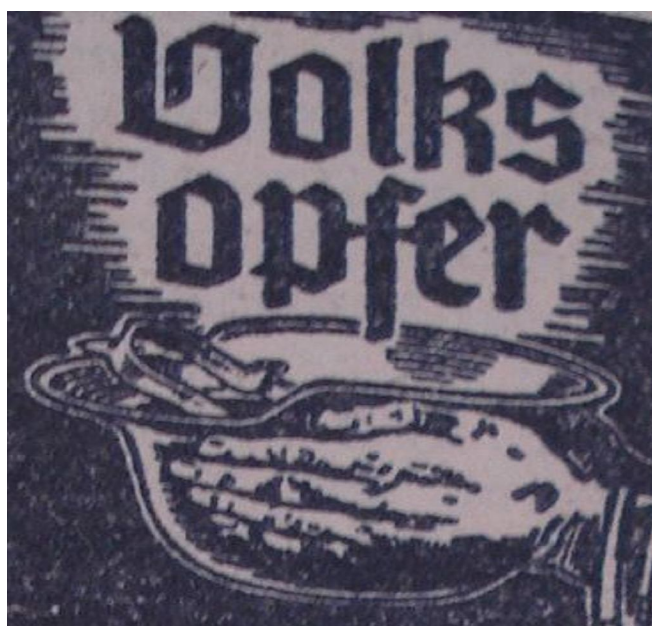
den: článek:
podtitul:

2. 1.   ***Přeceňovaná nebezpečí letecké války***
Jak se chránit před otravou kouřem?

4. 1.   ***Jeden duch, jedna vůle, jeden čin***
Vystoupení krajské sportovní skupiny v Prachaticích / Zasloužené uznání

5. 1.   ***Velitel volkssturmu***
Každý má svou šanci / Disciplína skrze kamarádké vedení

10. 1.   ***Nejvyšší nároky na náš venkovský lid***
Příspěvek zem. zeměděl. vedoucího Reinhardta k šestému roku bitvy o válečnou produkci

11. 1.   ***Otázka svědomí před šatníkem***
Co nenosíme denně, s vděčností odevzdáme na frontu

15. 1.   ***Volkssturm v Prachaticích k „Oběti lidu“***
Proslov okresního vedoucího Grafa / Německo nezemře

---

¹³⁶ V. STARÝ, *Vlachovo Březí 1538-1988*, Vlachovo Březí 1988, s. 85.

22. 1. ***O oběti domova ve válce***¹³⁷
Cizinec se ptá a Němec dává odpovědi
24. 1. ***Vojáci nabídli vybrané výkony***
Velký „pestrý večer“ v Prachaticích / Pronikavý úspěch
26. 1. ***Pozvednutá srdce – povinnost splněna!***
Domácnost jako šatník pro wehrmacht a volkssturm
27. - 28. 1. ***Povolání do služby ve volkssturmu***
Náhrada mzdy, vrácení mzdy a jiná vyrovnání

*Plakát vyzývající k „Oběti lidu“*¹³⁸

¹³⁷ Tento článek je ukázkou propagandistické snahy o vzbuzení většího úsilí aktivitu při podpoře válečného úsilí:

Otázka: Často jste vyzýváni k dobrovolným darům. Nejste z toho již unavení a znechucení?

Odpověď: Ne, neboť nikdo po nás nechce nic nemístného.

Otázka: Nic nemístného?

Odpověď: Ne! Mohli bychom k tomu být nuceni, ale odevzdávání zůstává dobrovolné, povinnost cti a svědomí.

Otázka: A nikdo se nevyhýbá této povinnosti svědomí a cti?

Odpověď: Nikdo! Protože víme, že je to jen málo, co se od nás žádá. Dáváme jen to, co denně nepotřebujeme. Dáváme peníze, ošacení a naši pracovní sílu. Bojovník na frontě dává – svůj život.

Otázka: A odevzdáváte také svá srdce?

Odpověď: Ano! Bude-li na konci toho zápasu národů naše porážka, pak nám nepřátelé vezmou vše. Pokud ale bude na konci naše vítězství, a v to věříme s pevnou vírou, pak všechny věci, které nyní postrádáme, dostaneme zpět.

Otázka: Takže to není jen sama čest a svědomí, nýbrž také rozum, které vaši oběť dělají lehčí?

Odpověď: Ano! Chladná mysl těch, kteří již nemají více co ztratit a mohou všechno získat.

Otázka: Nestačilo by, kdybyste – místo cizím – pomáhali vašim nejbližším příbuzným a přátelům, bratrům a sestřím, kterým nepřítel způsobil škody nebo kteří potřebují uniformy a části výstroje ve volkssturmu?

Odpověď: Ne! Neboť všichni Němci jsou přece naši bratři a sestry, zvláště ve válce, kde máme společný osud: štěstí a neštěstí, vítězství a zkáza, život a smrt. (Srov. Wald-Zeitung, 22. 1. 1945).

¹³⁸ Wald-Zeitung, 9. 1. 1945.

4.2. Únor

Počátkem února 1945 začínali Češi v Prachaticích zjišťovat, že se obvyklý nepřátelský postoj Němců vytrácí. Bylo to zřejmé i z chování úředníků městské radnice, kde se Čechům vydávaly a prodlužovaly propustky.

„Dnes byl den, kdy vydával na obci Haberda propustky a staré prodlužoval. Maminka s tetou Márou tam došly a dostaly prodloužené naše propustky na celý rok za poplatek 3 RM za propustku. ... Šlo to hladce, bez dlouhého mluvení – časy se mění a nacistická nadutost splaskává! Není to tak dávno, co nám Čechům s vydáním propustek dělali velké potíže.“¹³⁹

Dne 1. února byly místním Němcům vydávány potravinové lístky, ke kterým dostávali ještě sáček s neznámým práškem a návod k použití, který byl otištěn na sáčku:

„Prášek se má rozpustiti ve vodě a roztok připravený v lahvi. V případě plynového útoku má se v roztoku namočený hadr přiložit na obličej, roztokem je možno i kloktat a vymývat oči. Pod návodem bylo vytištěno: „Der Bürgermeister der Stadt Prachatitz“.“¹⁴⁰

Pro nedostatek uhlí musel zastavit provoz Hotel Pošta a proslýchalo se, že ze stejných důvodů budou muset pekaři přestat péct chleba.

„Kupci už nemají co prodávat, zápalky se dostaly po jedné krabičce na týden, sůl bílá není prodává se červená-dobytčí.“¹⁴¹

„Nervozita se stupňuje a projevuje se strach. Co bude? Často je nyní slyšet, jak se Němci utěšují tvrzením: „Já jsem nikomu nic neudělal“.

... Po bytech chodí kontroly a všude, kde je to jen trochu možné, vnucují uprchlíky na byt. Civilních uprchlíků totiž stále přibývá.

Mezi lidem se začíná reptat hlasitě.“¹⁴²

Dne 12. února přijel do města další transport s raněnými vojáky. O dva dny později bylo ve školní budově u nemocnice¹⁴³ opět zahájeno vyučování. Ale jen ve 2. patře, neboť v prvním poschodí a přízemí jsou ubytováni ranění vojáci.

„Žáci učitelského ústavu se stravují v lidové kuchyni, která je v přízemí Turnhalle, chodí tam pěšky 3x denně v útvaru a cestou tam i zpět zpívají.

Měli jsme z jejich hulákání malou radost.“¹⁴⁴

---

¹³⁹ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 53.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 53.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 54.

¹⁴² M. VAČKÁŘ, c.d., s. 53.

¹⁴³ Dnes Z.Š. Vodňanská (poznámka autora).

¹⁴⁴ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 54.

V neděli 18. února se celým městem ozývalo silné dunění. Místní volkssturm měl na Šibeničním vrchu cvičení v hodu granátů. Obdobné cvičení, ovšem tentokrát příslušníků hitlerjugend, následovalo na stejném místě 21. února. „Hajoti“¹⁴⁵ si v uniformách cestou na střelecké cvičení hlasitě prozpěvovali.

V pátek 23. února v jednu hodinu odpoledne byl ve městě vyhlášen letecký poplach. Za nedlouho po něm, se již na obloze objevila spojenecká letadla a kroužila nad nádražím.

*„Jedno z nich sledovalo zdenickou silnici až na ohbí v lese, pak se sneslo, provázeno dalším strojem nad trať směrem k Husinci, bylo slyšet střelbu z kulometů 3x po sobě. Jiná letadla sledovala zase silnici kahovskou, přeletěla kasárny, pivovar a odletěla nad silnici k Osekám. Stroje letěly tak nízko nad městem, že u nádraží byly níže, než vily v kolonii.“*¹⁴⁶

Poplach trval celou hodinu a po jeho skončení přijel od Husince dlouhý nákladní vlak, tažený německou lokomotivou. Ta stála na prachatickém nádraží a okamžitě po náletu byla vyslána do Husince, aby nákladní vlak, jež byl napaden a jehož lokomotiva byla vyřazena z provozu zásahy střel, přitáhla do Prachatic.

„Návštěva“ spojeneckých letců se bohužel neobešla bez ztrát na životech a nedaleko od nádraží došlo k tragédii.

*„Později jsme slyšeli velký nářek nějaké české ženy. Večer jsme se dověděli, že na čištění tratě pracovali v těch místech dva dělníci, Němec Weiss, bydlící v samotě u Langů na Kobylí Hoře, druhý byl Čech Mráz z Louky u podolské školy. Byli při náletu schováni, Weiss skočil do houští vedle trati, Mráz si lehl do stoky u trati. Mráz na přelétávající letadla zahrozil, jedno z nich se vrátilo a kulometnými střelami Mráze usmrtilo. Byl zasažen do břicha a do nohy, byl okamžitě mrtev. Z prostřeleného břicha mu vyhrězla střeva. Ještě mladý člověk, otec 5ti dětí, pracoval dříve v Aschaffenburgu v Německu, dostal se domů jako zaměstnanec zdejší dráhy, smutnému osudu však neušel.“*¹⁴⁷

V měsíci únoru 1945 začali na Prachaticko přicházet první uprchlíci z Německa a Slezska, odkud prchali před postupující Rudou armádou. Jejich počet byl dost vysoký a proto byli ubytováni v budovách některých škol.

---

¹⁴⁵ Hajot – česká zkrácenina a označení pro člena hitlerjugend, vzniklá z německé zkratky HJ (poznámka autora).

¹⁴⁶ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 55.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 55.

Miloslav Vačkář se o této události ve svých vzpomínkách zmiňuje až o měsíc později v souvislosti s náletem amerických letadel na prachatické nádraží (26. 3. 1945). Vzhledem k tomu, že konkrétnější údaje uvádí v pamětech Václav Pilát, použil jsem tedy datum, které uvádí on – 23. února 1945 (poznámka autora).

Do Prachatic přišli první uprchlíci z Německa 26. února a byli ubytováni v budově německé obecné a hlavní školy.¹⁴⁸

Na jejich osud vzpomínala v rozhovoru paní Marie Krejsová:

„Akorát, co si pamatuju, že tam přijeli ty lidi, co utíkali před frontou. V každým baráku bydleli, jako byli přes noc. Měli krávy a něco měli na těch vozech, nákej ten svůj majetek a každém si je jako vzal domu a dal tomu dobytku nažrat a druhý den zase odjeli no. Tý jedný krávy mně bylo tak líto. V noci porodila a ráno jí zapřáhli a musela jít. Byli to chudáci no. Kam potom odjeli nevím.“¹⁴⁹

Do Strunkovic nad Blanicí jsou první němečtí uprchlíci přivezeni 18. února 1945. Je to celkem 70 osob a jsou ubytovány ve škole.¹⁵⁰

První transport německých uprchlíků 185 uprchlíků přijel do Vlachova Březí 27. února 1945 a majitelé koňských potahů z Vlachova Březí a okolí pro ně museli jet až na husinecké nádraží. Umístění byli ve všech třídách chlapecké školy a v opatrovně byla z jedné místnosti zřízena „marodka“. Všechny potřebné věci pro uprchlíky (sláma, džbery, nádoby atd.) musela obstarat obec. Administrativní práce muselo vykonávat všechno učitelstvo.¹⁵¹

4.2.1. Co psaly noviny Wald-Zeitung II

Již 2. února 1945 jsou čtenáři upozorněni, že toto periodikum bude vycházet třikrát v týdnu jen dvoustránkově (stejně jako jiné tiskoviny v Říši). Toto omezení s sebou přinesl šestý rok války. Je zde vyjádřena jistota, že čtenáři budou mít pro toto „zeštíhlení“ pochopení. V sobotu, v pondělí a ve středu budou mít noviny jako dosud čtyři strany.¹⁵²

Zde jsou uvedeny některé názvy i podtituly článků uveřejněných v únoru 1945:

den: článek:
podtitul:

3. – 4. 2. *V „Oběti lidu“ – shromaždiště Prachatice*
Obyvatelstvo plně chápe smysl Vůdcovy výzvy

7. 2.   *Zvířecí kůže pro oběť lidu. Nové přídělky brambor*

8. 2.   *Pilné ruce žen pomáhají vítězit*
O práci nacionálněsocialistického svazu žen na prachatickém okrese

¹⁴⁸ Hraničář, 13. 2. 1975.

¹⁴⁹ AA, rozhovor s paní Marií KREJSOVOU, 18. 7. 2008.

¹⁵⁰ Srov. SOkA Prachatice, Archiv městyse Strunkovice nad Blanicí, Kronika města Strunkovice nad Blanicí.

¹⁵¹ V. STARÝ, *Vlachovo Březí 1538-1988*, s. 85.

¹⁵² Srov. Wald-Zeitung, 2. 2. 1945.

13. 2. **Přestěhování branců**
Přihlašovací povinnost na služebnách vojenské policie
14. 2. **Příděly dřeva 1945**
15. 2. **Shromáždění mládeže na území kraje Prachatice. „Oběť lidu“ Prachaticích**
20. 2. **Krajská mládež pomáhá. Zintenzivnění pěstování zeleniny.**
26. 2. **Motorová vozidla - reflektory**¹⁵³
28. 2. **Darování brambor**
Výzva okresního vedoucího Grafa

4.3. Březen

Začátek března byl v Prachaticích charakterizován zvýšenou aktivitou příslušníků volkssturm, kteří se připravovali na blížící se možný střet s nepřáteli Říše. Jejich snahy vyvrcholily tím, že koncem měsíce začaly v některých lokalitách budovat ochranné zákopy, např. na vrchu nad hřbitovem.

„Zase jedna „moudrá“ akce, nač zákopy? Lidem kazit pole, kdy se má každá mezička obhospodařovat, aby bylo možno uživit tisíce přivandrovaných uprchlíků!?“¹⁵⁴

Již 1. března měl volkssturm cvičení na střelnici pod obcí Oseky, které trvalo až do dopoledních hodin. Po návratu do města pak pochodovali branou, většina v civilních šatech, mezi nimi byli také místní lidé.

Dne 2. března byl vyhlášen letecký poplach, který trval zhruba půl hodiny. Byl slyšet však jen vzdálený hukot velkého svazu letadel. Tento den také přišla do města skupina vojáků s plnou polní od Husince. Za zpěvu písní prošli městem a pak pochodovali dále.

O den později měli příslušníci volkssturm opět střelecké cvičení. Do města přijel další transport uprchlíků a v noci také zvláštní vlak s raněnými vojáky. V posledních několika dnech došlo k pohřbům vojáků ze zdejšího lazaretu.

„Začala být velká nouze o potraviny, vojáci dostávali tři dohromady jednu vecku chleba, k obědu malý kousek masa /prý jednou do úst/, lžici zelí a 3 malé brambory, nebo 2 větší.

¹⁵³ Od 10. února musí všechny reflektory automobilů, pokud nejsou opatřena maskovacími stínítky, zakryta osm centimetrů dlouhou krytkou tak, aby již žádné světlo nemohlo proniknout vzhůru. (Srov. Wald-Zeitung, 26. 2. 1945). Světla musela být zakryta kvůli nebezpečí leteckého útoku (poznámka autora).

¹⁵⁴ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 66.

Dnes byly vylepeny výzvy kreisleitera Grafa, aby každý daroval co může, brambory pro uprchlíky. Sběrna byla v německém pensionátu. Říkalo se, že každý má dovézt ze svého přidělu 100 kg, 25 kg ve prospěch uprchlíků. – Měli zůstat tam, kde byli a ne prchat do krajů kde stejně už nic není nazbyt. Ale stálým štváním a hrůzostrašnými pověstmi o řádění Rusů byli poblázněni tak, že prchali jako ovce. Ale kam budou prchat později odtud? “¹⁵⁵

Dne 9. března byl po poledni opět vyhlášen letecký poplach, americká letadla však jen přeletěla oblast města a pokračovala dál.

„Stále přijížděli noví uprchlíci z Německa, město už jich je plné, po ulici bylo vidět víc cizích lidí než domácích. “¹⁵⁶

V sobotu 10. března přijel se zpožděním v 16.30 další vlak s utečenci ze Slezska. Měl devět vagonů (dva prostřední měly značku SŽ – slovenská železnice), všechny byly plně obsazeny. Z vlaku se vykládala zavazadla, dětské kočárky atd. a zhruba 600 osob, hlavně děti a starších lidí, bylo hned odváděno ve skupinách do města. Tento přesun byl organizován funkcionáři NSDAP, např. místním vedoucím strany Meffertem, ve spolupráci s členy německého Červeného kříže. Několik zřejmě raněných lidí muselo být podpíráno z obou stran.

„Nadšení na nikom vidět nebylo. To už nebyl průvod dobyvatelů za zpěvu a hajlování, to byl pohřební průvod ilusí o nedobytnosti a nezlomnosti velkoněmecké říše, kterou chtěl Hitler vybudovat na tisíc let, na úkor ostatních utlačovaných národů. “¹⁵⁷

Ráno 15. března vydával místní vedoucí strany Meffert v kanceláři SA poukázky na dříví. Šlo o tzv. „volkssturmholz“ – dřevo, které před časem v lese naporáželi členové volkssturmu.

„1 metr neřezaného za 15 RM, řezaného na špalíky za 17 RM. Potvrzení o zaplacení nikomu nedávali, dříví prý bude rozvezeno v nejbližších dnech. Uskladněno ho měli na dvoře u Menschiků /Papelitzky/.

Ve škole proti nemocnici /nyní lazaret/ zkoušela řada ošetřovatelek plynové masky. – Pořád si s tím hrají, snad ještě, až jim bude zle, začnou s plyny. To by byl konec nás všech! “¹⁵⁸

V půl sedmé večer 20. března přijel od Volar dlouhý nákladní vlak s uprchlíky z Pasova. Prý snad až 500 osob. Bylo však otázkou, kam je již v tak dost uprchlíky přeplněném městě umístiti.

---

¹⁵⁵ SOka Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 57.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 62.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 62.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 63.

„V těchto dnech chodí zase v noci ozbrojené civilní strážce, tzv. „Landwache“. Jsou to různí lidé z města, jsou povoláni četnickou stanicí, kde se musí hlásit, dostanou pušky a směrnice, kam a kde mají konat službu. Hlídku, pozůstávající ze dvou i více mužů, službu konají po 3 hodinách. Oficiálně se říká, že uprchlo mnoho Ukrajinců z práce, šuška však říká, že hlídky chodí proto, že desertovalo mnoho vojáků, kteří se toulají krajem.“¹⁵⁹

Do Vlachova Březí přijel dne 2. března 1945 další transport 106 uprchlíků. O tehdejších poměrech zaznamenal ředitel školy do kroniky toto:

„Pořádek mezi nimi zříditi není vůbec možno, neboť neposlechnou ani svého vedoucího tábora. Celý den se vyvalují na slámě, nadávají na špatné jídlo, ačkoliv se měli velmi dobře; mají spoustu dětí (asi 130 ve stáří od prvorozeňat do 15 roku). Za nepříznivého počasí běhají po chodbách, hulákají, honí se po schodech a nikdo je nenapomene. Staří leží na slámě a vše trpí, ať se děje cokoliv. Ředitel školy žádal několikrát, aby byla mládež napomenuta, ale bezvýsledně. Na dvoře i v zahradě ztrácelo se vše, co bylo od dřeva. Uprchlíci měli choditi do lesa za doprovodu hajných na dříví, ale raději leželi a vzali kdejakou pláňku u školy a vše pálili.“¹⁶⁰

4.3.1. Letecké útoky na prachatické nádraží

„Koncem března jezdily vlaky na trati Prachatice – Volary s doprovodem pancéřových vozů s protiletadlovými děly. Obyvatelé se netají obavami, že dojde-li k odstřelování nádraží letadly, odnese to také město.

Na Volary jezdí od Čičenic většinou v noci, těžké vlaky, tažené dvěma lokomotivami. Němci převážejí vojsko a materiál na bavorskou stranu proti Američanům. Denně jsou časté přelety cizích bombardérů a dunění je slyšet ze všech stran.“¹⁶¹

Bylo tedy jen otázkou času, kdy se také Prachatice se svým nádražím stanou terčem útoku spojeneckých letců, za účelem zamezení nebo alespoň ztížení přesunů zbytku německé armády.

4.3.1.1. Soupeřící letectva nad územím jižních Čech

Na naléhání vojenského velení SSSR, které usilovalo o omezení přísunu posil na německo-sovětskou frontu během plánovaných závěrečných ofenziv, byl na podzim 1944 spojeneckými stratégy vypracován plán „Clarion“, který se již od Vánoc téhož roku začal

---

¹⁵⁹ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 64.

¹⁶⁰ V. STARÝ, *Vlachovo Březí 1538-1988*, s. 86.

¹⁶¹ SOkA Prachatice, MěNV Prachatice, č. NAD 178, Pamětní kniha MěNV Prachatice.

dynamicky realizovat. Na 7 000 strojů amerického a britského letectva mělo bombardováním dokončit likvidaci německého petrochemického průmyslu, zbrojních závodů a důležitých komunikačních uzlů ve střední Evropě. Na eliminaci železniční dopravy v hlubokém týlu se podle zkušeností po invazi v Normandii měly denně nasazovat pro akce (sweepy) početné skupiny po 4-6 stíhacích-bitevních strojích operujících z výšek pod 300 m palubními zbraněmi a pumami menší tonáže. Zvláštní pozornost měla být přitom věnována území jižního Německa (Bavorska), Rakouska a bývalého Československa.¹⁶²

Konkrétní úkoly dostaly jednotky 8., 9. a 15. americké letecké armády a některé vybrané perutě britského letectva (RAF). Největší podíl však připadl 15. americké letecké armádě se základnami v jižní Itálii, odkud její letouny startovaly k akcím na již zmíněná území, ale i do Jugoslávie, Maďarska, Slezska a Pruska. Hlavní velitelství bombardovacího letectva sídlilo na pobřeží ve známém lázeňském centru Bari, stíhací a průzkumné letectvo umístilo ústřední velení v Torre Maggiore.¹⁶³

Německo a přilehlá okupovaná území byla rozdělena do 9 leteckých žup – Luftgau s hláskou službou. Po zahájení letecké ofenzívy proti německému průmyslu 15. Air Force¹⁶⁴ a No. 205 Group¹⁶⁵ ze základen v Itálii, byl ustaven Jagdführer „Ostmark“, do jehož operační oblasti spadaly také Čechy a Morava. Územně spadal prostor Čech a Moravy pod správu XVII. Luftgau¹⁶⁶ se sídlem ve Vídni.

Čechy ležely na hranici operačních oblastí 8. Jagddivision s centrem ve Vídni, 1. Jagddivision (Döberitz u Berlína), a 7. Jagddivision (Schleissheim v Bavorsku). Do počátku roku 1945 byly v Čechách dislokovány především školní a pomocné útvary. Bojové útvary se začaly přesouvat do Čech až bezprostředně po nové ofenzívě sovětských vojsk na jaře 1945.

---

¹⁶² Bohuslav TRNKA, *Letecké útoky na jihočeské železnice*, in: *Činnost letectva nad územím jižních Čech v době 2. světové války. Sborník příspěvků proslavených na vědecké konferenci pořádané v Českých Budějovicích 23. – 24. března 1995*, České Budějovice 1995, s. 34.

¹⁶³ Tamtéž, s. 34.

¹⁶⁴ 15. letecká armáda USA. Jejím velitelem byl od 3. ledna 1944 generálmajor Nathan F. Twining. Společně s britskou No. 205 Group spadala do Mediterranean Allied Strategic Air Force (spojenecké strategické letecké síly ve Středomoří – zkráceně MASAF). (K. FOUDE – V. KRÁTKÝ – J. VLADAŘ, *Poslední akce*, s. 11).

¹⁶⁵ Jednotka těžkých bombardérů britského královského letectva RAF. Byla zformována 23. října 1941 a jejím heslem bylo: „Through Darkness to Light - Skrze temnotu ke světlu“ V dubnu 1945 byl jejím velitelem letecký maršál sir Andrew McKee (poznámka autora).

¹⁶⁶ Od 28. února 1944 byl jejím velitelem Gen. d. Flg. (General der Flieger - generál letectva) Egon Doerstling. 21. dubna 1945 byla tato Luftgau rozpuštěna. Již 13. 12. 1944 předala leteckou obranu území Protektorátu Čechy a Morava pod správu Luftgau XV., která byla téhož dne zformována v Maďarsku. Jejím velitelem byl od 22. 1. 1945 do jejího rozpuštění 2. 2. 1945 Gen. d. Flg. Alfred Bülowius. Poté převzaly ochranu protektorátního území Luftgau VIII a III. (Srov. <http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/Gliederungen/Luftgaue/Luftgau17.htm>, 2. 1. 2009).

Po zhroucení německé obrany na východě a rozdělení evropského válčiště na dvě části se 25. dubna začaly přesouvat do Čech další útvary Luftwaffe, které však již jen ojediněle zasahovaly organizovaně do bojových akcí a činily tak většinou mimo naše území.¹⁶⁷

4.3.1.2. Útoky na jihočeské železnice

V období 1944–1945 byly železniční tratě Českomoravských drah (ČMD) - včetně okrajových částí, zasahujících do zabraného pohraničního území – v plném provozu pro potřeby civilní přepravy osob a nákladů, tak i pro dopravu vojenského charakteru s prioritou tzv. „ostře sledovaných vlaků“. Některé železniční uzly jižních Čech – Č. Budějovice, Č. Velenice (Gmünd), Veselí (Mezimostí), Tábor, Protivín a další - nabývaly na významu zejména z hlediska vojenskostrategického, poněvadž se z nich staly preferované křižovatky ve směru severojižním a jihovýchodně-západním, kudy proudil válečný potenciál německé Říše do prostoru obou front, nebo naopak sloužily jako ústupová osa evakuovaného obyvatelstva, raněných i zbytků jednotek wehrmachtu.¹⁶⁸

Pod tlakem hroutící se západní a východní fronty dolehla katastrofální válečná situace i na jihočeské železniční stanice, kudy stále více proudily muniční vlaky, vojenské ešalony, nákladní soupravy s vojenskou technikou, lazaretní vlaky a smíšené soupravy s uprchlíky. Výjimkou nebyly ani transporty zbědovaných vězňů koncentračních táborů, převážených v nastalém chaosu z místa na místo.

K ochraně drážních objektů a vojenských vlakových souprav na volné trati proti eventuálním útokům spojeneckého letectva reformovalo německé velení po roce 1942 svou stálou i pohyblivou protileteckou obranu.

V samém konci války improvizované protiletadlové vlaky byly upravovány narychlo z nízkostěnných nákladních vagonů s plechovými bočnicemi, či z vozů dřevěné konstrukce, vyztužené na ochranu proti střepinám betonovými skružemi, tvárniciemi a pytli s pískem. V otáčivých střelištích měly umístěny kanóny ráže 37-57mm, doplněné spřaženými automatickými 20 mm děly, či těžkými kulomety MG, sdružovanými rovněž do dvojčat až čtyřčat.¹⁶⁹

Soustředěné a intenzivní plošné nálety na chemické závody přivodily vznik kritické situace v zásobování pohonnými hmotami, která donutila velitelství Luftwaffe vydat 4. března 1945 rozkazy, týkající se drastického omezení v používání stíhacího letectva – s výjimkou

---

¹⁶⁷ K. FOUĐ – V. KRÁTKÝ – J. VLADAŘ, c.d., s. 12.

¹⁶⁸ B. TRNKA, *Letecké útoky na jihočeské železnice*, s. 35.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 35.

vybraných jednotek přepadových letounů Me-262 a útvarů, podílejících se přímo na frontových operacích. Všeobecný zákaz startů německých stíhaček proti angloamerickým svazům bombardérů ulehčil částečně činnost jejich doprovodným formacím a tak zbytek sestřelů spojeneckých letadel připadl převážně na konto protiletadlového dělostřelectva.¹⁷⁰

Dne 22. února 1945 zahájilo spojenecké letectvo další fázi operace „Clarion“, jejímž cílem bylo rozvrátit německou dopravní síť. Hned následujícího dne přeletěla nízko nad Husincem americká letadla, která vzápětí zaútočila na vlak mezi Husincem a Prachaticemi.¹⁷¹ Od konce března přepravovali Němci své náklady jen za doprovodu pancéřových vozů s protiletadlovými děly. Toto opatření dodržovali i na menších tratích, jako např. v úseku Prachatice-Volary aj.¹⁷²

Koncem dubna dostoupila aktivita spojeneckých letců vrcholu. Napadli německé kolony u Dolního Dvořiště, Netřebic, Vodňan, Sušice, Žichovic, Holešova, Kladna, Komárova, Liblice, Hnidous (Švermovo). Také u Netolic zůstaly po náletu trosky aut a železničních vozů. Dne 29. dubna provedli 18 útoků, převážně na Prachaticku, Písecku, Sušicku a Tábořsku. Byl to vůbec největší počet leteckých akcí, který byl zaznamenán na území jižních Čech v jediném dni.¹⁷³

Německý vojenský transport u Netolic po zničujícím útoku hloubkařů v dubnu 1945¹⁷⁴

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 39.

¹⁷¹ Jindřich PECKA, *Na demarkační čáře. Americká armáda v Čechách v roce 1945*, Praha 1995, s. 23-24.

¹⁷² Tamtéž, s. 26.

¹⁷³ Tamtéž, s. 29.

¹⁷⁴ K. FOUĐ – V. KRÁTKÝ – J. VLADAŘ, c.d., s. 137.

4.3.1.3. Bombardování Prachatic

V sobotu 24. března 1945 v půl dvanácté byl ve městě opět vyhlášen letecký poplach. Po jeho skončení vyjel z nádraží vlak směrem k lázním. Skupina asi 16 letadel se velké výšce přiblížila k městu ve směru od lesa Výrovčice.

„Vlak, který jel k lázeňské zastávce silně kouřil. Letci to spatřili, náhle jsme slyšeli svištění bomb a hned nato celou salvu výbuchů. Ze zahrady jsem viděl mračna kouře prachu a kouře v oblasti Lázní sv. Markéty a na úpatí Libína v lese.

Letadla patrně chtěla zničit vlak /byl kombinovaný osobní-nákladní/ ten však zasažen nebyl. První bomba spadla před tratí za továrnou Jungbauer, druhá za tratí u Menschiků pole, další pak směrem k Lázním poblíž trati a do luk, nejvíc jich spadlo kolem lázeňského statku u lesa a do lesa.“¹⁷⁵

Dle zápisu z německé kroniky hlavní školy bylo celkem svrženo 24 pum, které dopadly do blízkosti železniční tratě, do lesa na hoře Libín a některé spadly do nejbližší blízkosti hospodářského dvora na Markétiných Lázních. Střecha toho dvora byla zničena a jeden muž byl smrtelně raněn.¹⁷⁶

Očitě svědectví o spojeneckých letcích v rozhovoru podaly paní Lidmila Koutná a Marie Krejsová:

„Tenkrát jsme šly z toho, co jsme tu tenkrát byly? Byli jsme na faře na náboženství. No, úplně jsme viděly toho, jak seděl v tom letadle ... no, to byla hrůza.“¹⁷⁷

„Jo, to bylo před Velikonocema, tenkrát a šly jsme domu jako, jak jsou silnice. Tam byla lokomotiva na nádraží a voni na ní naletovali a stříleli na ní. A my jsme šly domu ne. A když letěli jako z té strany, tak jsme zalehly do téhle stoky, když letěly odsud tak zase do téhle stoky. A hnaly jsme na hřbitov tam za tu zeď. A měly jsme strach, tatínek byl na poli ne. Měly jsme strach, jestly se něco nestalo tatínkovi. A on jak nalítávali ty letadla, tak volí se splášili a utekli domu. ... Ještě že ty volí měli tolika rozumu a utekli mu domu. ... Bylo to buď na Velkej pátek a nebo na Bílou sobotu, ale spíš na Velkej pátek. A na tom nádraží to tam rozmlátili fest. To víš, takovejma střelami tu lokomotivu prostríleli a nebyla k potřebě no.“¹⁷⁸

¹⁷⁵ SOKA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 65-66.

¹⁷⁶ V. STARÝ, *Život v Prachaticích v lednu až květnu 1945*, Výběr 12, 1975, s. 93.

Byl to dělník Hanuš, který u obce pracoval jako metař ulic. Říkalo se mu „Malovaná vesta“, kvůli stejnojmenné písničce, kterou si rád zpíval. Po zásahu několika střepin a kamení byl v bezvědomí odvezen do nemocnice, kde druhý den zemřel. Jeho pohřeb se uskutečnil 27. března.

„Odpoledne měl pohřeb bombou zabítý Hanuš, formace volkssturmu mu u hrobu vystřelila tři salvy na počest. Hanuš byl také členem volkssturmu. Měl pěkný pohřeb. Propaganda se dělá i v takovém případě.“

(SOKA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 65-66. M. VAČKÁŘ, c.d., s. 53).

¹⁷⁷ AA, rozhovor s paní Lidmilou KOUTNOU, 18. 7. 2008.

¹⁷⁸ AA, rozhovor s paní Marií KREJSOVOU, 18. 7. 2008.

„To víš hloubkaři to byli hajzlové, ale řekni mi, co na nás měli, že po nás tak šel, to nepochopim, vidí, že tam jdou děti, ale dělá tohle.“¹⁷⁹

„On šel spíš po tej lokomotivě, musel si nalítávat, jenže my jsme z toho byly zjevený.“¹⁸⁰

Vzpomíná také paní Marie Hromýřová:

„Matka téhož roku na jaře, chtěla jít na louku, ale bála se hloubkařů. Pak jedno sobotní odpoledne se rozhodla, že půjde, šla jsem s ní i bratr. Měli jsme louku asi 1 km za nádražím. Sotva jsme dorazili houkala siréna. Byli to hloubkaři a my se neměli kam schovat. Když se zdálo, že už odlétají, se jeden hloubkař odpojil od ostatních a zaletěl nad nádraží. Pak nabral výšku nad našimi hlavami a vracel se zpět k nádraží. Toto kolečko opakoval několikrát. Já jsem mu mávala seděl v něm černochoch. Když jsem se vrátili domů, tak jsme slyšeli, že rozstřílel lokomotivu jako cedník.“¹⁸¹

„26. března 1945: Američtí letci napadli zdejší nádraží, lokomotiva tam stojící byla proděravěna jako síto.“¹⁸²

Toho dne po 10. hodině dopoledne přiletěla opět nad město spojenecká stíhačka, vystřelila dvě výstražné rány a přeletěla těsně nad českou kolonií. Při zpátečním se terčem série ran z jejích palubních zbraní stala lokomotiva protektorátního vlaku, která stála vedle rampy poblíž váhy mimo peron. Hned první výstřely zasáhly kotel lokomotivy, z něhož začala unikat pára.

„V nádraží stál také vlak od Volar, který před náletem přijel, bylo tam mnoho lidí a mnozí tvrdili, že viděli, jak pilot stíhačky při prvním přeletu přes nádraží mával bílým praporkem, naznačuje tak, aby se lidé vzdálili. Až při druhém přeletu začal pak střílet, ale na stroj stojící proti peronu /byla tam také cisterna s olejem/, nýbrž na stroj dále stojící zřejmě proto, aby

---

¹⁷⁹ AA, rozhovor s paní Lidmilou KOUTNOU, 18. 7. 2008.

¹⁸⁰ AA, rozhovor s paní Marií KREJSOVOU, 18. 7. 2008.

Zde je vidět, že se paní Marie Krejsová i přes svůj dětský věk na situaci dívala racionálněji. Cílem útoku spojeneckého pilota nebyly děti, i když se to při jeho manévrech (kdy si musel nalétnout, aby mohl opět zaútočit) mohlo zdát.

¹⁸¹ M. HROMÝŘOVÁ, *Vzpomínky na dobu okupace* (rukopis, nedatováno, nestránkováno).

V množství případů pamětníci uvádějí, že v kokpitu letadla seděl „černochoch“. V ojedinělých případech tomu tak skutečně být mohlo, ale většinou jde o omyl. Letadla většinou létala tak rychle, že by nebylo možné pilota zahlédnout a pokud přesto ano, byl na vinně záměny s letcem černé pleti zřejmě kyslíková maska, která zakrývala na téměř celý obličej. Na dálku se jevila její barva jako tmavá, takže lidé mohli nabýt dojmu, že skutečně spatřili „černochocha“.

Zajímavé také je, že jak paní Marie Krejsová, tak paní Marie Hromýřová uvádějí pro své setkání se spojeneckým strojem a následné zničení lokomotivy datum soboty či pátku (23. – 24. 3. 1945). K „rozstřílení“ lokomotivy však dle paměti Václava Piláta i kroniky Měnv Prachatice až o 2 dny později v pondělí 26. března 1945. (poznámka autora).

¹⁸² SOKA Prachatice, MěNV Prachatice, č. NAD 178, Pamětní kniha MěNV Prachatice.

nezasáhl obecnost v nádražní čekárně. Všeobecně se hovořilo o pilotovi „gentelmanovi“.¹⁸³

Ve snaze o posílení protiletadlové obrany prachatického nádraží přijel o den později vlak od Volar, který měl dva pancéřové vagony, na nichž byla protiletadlová děla. Jejich osádky očekávaly nový útok v místech, kde byla předešlý den napadena lokomotiva. Ten však nepřišel.

„Panovala všeobecná obava, že dojde-li na střelení po letadlech, bude útok zostřen a nádraží, případně celé okolí v nebezpečí bombardování.

Večer nemohl vlak s pancéřovými vozy vyjet dál, než k zastávce pod Lázněmi, tam zůstal stát a teprve další lokomotiva povoláná z Volar pomohla vlaku k další jízdě.“¹⁸⁴

Dne 29. března se situace opakovala.

„Zase přitáhli dva pancéřové protiletadlové vozy, ale jiné, jenom se 3mi děly. Jako obsluhující osádka byli u nich samí kluci a několik holek.“¹⁸⁵

Den na to přijel vlak znovu.

„Zase přitáhly vlak dva první vozy „flacky“ – protiletadlové pancéřové vozy s děly. Patrně se budou střídat. Odpolední vlak už je neodtáhl, zůstaly přes noc v nádraží, teprve ráno v 5 hpd. je odvezl vlak do Pasova. Kolem 10. dopol. je zase přivezli, v poledne zase jely nahoru, odpoledne zpět, přes noc je nechávali stát v nádraží u váhu pod skladištěm. Z vily v kolonii je máme jako na dlani před očima a máme z toho malou radost.“¹⁸⁶

Na kořist v podobě sestřelu spojeneckého letounu však obsluhy flaku čekaly marně. Další „(ne)přátelské návštěvy“ amerických letců si totiž město dočkalo až na konci dubna.

„Neděle 29. dubna 1945 – v 9 hodin dopoledne snesly se nad městem americké bombardéry a zničeno skladiště zboží zdejšího nádraží. První bomba padla na železniční skladiště zboží, které bylo až do základů úplně zničeno. U vlečky fy J. N. Král zabit 1 Rumun a druhý zraněný zemřel při převozu do nemocnice, jiná bomba rozmetala kolej číslo jedna před skladištěm. U Slepého mlýna dopadly 2 bomby, na louku za topírnou také 2 bomby a za skladištěm u „Obchodního družstva“ u rodinného domku železničního úředníka Karla Jelínka – 3 bomby.“¹⁸⁷

„Aby nedošlo k obětem na lidských životech, při přeletu nad nádraží vypálila letadla výstražnou salvu a tou upozornila obyvatelstvo, aby se vzdálilo do bezpečí. Teprve po

¹⁸³ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 66.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 66.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 67.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 67.

¹⁸⁷ SOkA Prachatice, MěNV Prachatice, č. NAD 178, Pamětní kniha MěNV Prachatice.

dostatečně dlouhém intervalu se letadla vrátila a svrhla bomby. Nádražní skladiště bylo zasaženo naplno a smeteno, nádražní budova byla poškozena a kolejiště zdemolováno.

Že si někdo neuvědomoval nebezpečí a setrval v ohroženém prostoru, nelze svádět na zbytečné oběti na životech zaviněné útočícími letadly. Prachatice byly vojenským prostorem obsazených vojenskou německou armádou a válka dosud trvala. Po náletu byl v příkopu u domu nalezen mrtvým asi 17ti letý maďarský uprchlík, a ve vagonu uprchlíků vykrvácela jedna žena po zasažení do nohy. ¹⁸⁸

Očitým svědkem náletu byl pan Adolf Kreipl:

„Bombardovali Američani nádraží, ten sklad, ten letěli až trámy ležely v louce tady, hodili nějakou bombu na sklad na nádraží. ¹⁸⁹

Ani v jednom případě nebyly zasaženy vojensky důležité objekty. Tyto nálety a bombardování Prachatic náleží do oněch leteckých útoků, které podnikala americká letadla v posledním období války, kdy již její konečný výsledek byl zcela rozhodnut. Nálety přinášely pouze utrpení a ztráty civilnímu obyvatelstvu.¹⁹⁰

4.3.2. Co psaly noviny Wald-Zeitung III

V březnu muselo už být každému alespoň trochu rozumně uvažujícímu čtenáři jasné, že se válka chýlí ke konci s pro Německo nedobrymi vyhlídkami. Stále se sice objevují články, informující o úspěších německých vojsk (většinou se jednalo o způsobení těžkých ztrát nepříteli při obranných a následně ústupových bojích a pokud šlo o útočné operace, jednalo se již jen o vítězství lokálního a nedlouho trvajícího charakteru), ale převažují výzvy obyvatelstvu, aby vytrvalo ve svém odhodlání dovést toto střetnutí do vítězného konce. Je ovšem otázkou, zda-li tyto výzvy a ještě mohli někoho přesvědčit, že „konečné vítězství je na dosah“.

Zde jsou uvedeny některé názvy i podtituly článků uveřejněných v březnu 1945:

den: článek:
podtitul:

1. 3.   ***Všichni pomáhají uprchlíkům. Naší vírou je Vůdce naší vůlí je vítězství.***

---

¹⁸⁸ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 57.

¹⁸⁹ AA, rozhovor s panem Adolfem KREIPLEM, 28. 7. 2008.

¹⁹⁰ Hraničář, 27. 3. 1975.

3. – 4. 3. **Myšlenky šumavské domoviny**
Dopis našim frontovým vojákům od Arnety - Prachatice
6. 3. **Zajištěné zásobování masem. Příděly brambor. Ochrana před hloubkaři na venkově.**
9. 3. **Kozí mléko již není volně k dostání**
10. – 11. 3. **Útoky hloubkařů na železniční vlaky**
Chování cestujících / Hledat možnosti úkrytu
16. 3. **Život našeho národa z obětí našich padlých**
22. 3. **Hrozí při útoku hloubkařů nebezpečí požáru?**
26. 3. **Co dělat, když ... ?**
Podáváme zde informaci o otázkách, které sebou nese každodenní soužití s našimi přesídlenými hosty a uprchlíky
29. – 30. 3. **Nové potravinové lístky. Máslo místo převařeného másla.**
31. 3. **Věrnost, statečnost a neustálé přesvědčení**
Okresní vedoucí Graf hovořil v Prachaticích

4.4. Duben

Na začátku dubna 1945 nemohlo být již o definitivní porážce Třetí říše nejmenších pochyb. Sovětská vojska stála před Berlínem, 11. dubna obsadili Spojenci Výmar, 18. dubna překročili Američané u Aše československé hranice. Z Velkoněmecké říše zbyly dvě trosky: Berlín spolu s územím na sever od hlavního města a na jihu část Bavorska a Rakouska. Spojení mezi nimi bylo nakonec možné jen přes okupované české země. A jak to bývá, potápějící se loď – v tomto případě Berlín – spěšně opouštěly nejvíce kompromitované osobnosti.¹⁹¹

Vojská západních Spojenců se stále rychlejším tempem přibližovala k hranicím Československa a tím pádem i k jižním Čechám a území Prachaticka. I Němcům (vyjma fanatiků, kteří stále věřili v konečné vítězství) muselo být jasné, že Hitlerův sen o tisícileté Říši je již jen iluzí, a že zbývá jediné – zachránit si vlastní kůži a život.

¹⁹¹ M. MOULIS, *Uloupená Šumava (K historii území připojeného v letech 1938 – 1945 k Bavorsku)*, s. 104-105.

4.4.1. Postup armád západních Spojenců na území Čech

V polovině dubna 1945 dosáhla spojenecká vojska Labe a tím i demarkační čáry se Sovětským svazem na území Německa. Šestá a dvanáctá skupina armád, které dosud postupovaly po boku jednadvacáté skupiny armád na východ, do nitra Německa, se otočily o devadesát stupňů na jih a 22. dubna zahájily postup proti předpokládané německé „Alpské pevnosti“.¹⁹² Americká 3. armáda, která dosud tvořila čelo útočného postupu, dostala nyní za úkol postupovat po obou březích Dunaje a krýt levý bok tohoto mohutného uskupení.¹⁹³

Od poloviny dubna se jednotky 3. americké armády přeskupovaly k postupu do Bavorska a Rakouska, případně do Čech. První předsunuté hlídky překročily naše hranice před polednem 18. dubna¹⁹⁴ a vstoupily do Rosbachu (Hranice). V následujících dnech provádělo několik jednotek průzkum jižního směru, zatímco 1. armáda zajišťovala severní linii. Hlavní postup Pattonových vojsk začal 22. dubna a sledoval jihovýchodní směr k Dunaji.¹⁹⁵

---

¹⁹² Případné ztráty berlínské operace byly letmo odhadnuty na sto tisíc mužů, což – s ohledem na již stanovené rozdělení okupačních zón, Bradley komentoval slovy: „Je to příliš vysoká cena za prestiž, zvláště když uvážíme, že budeme muset odejít a postoupit dobyté území jiným.“ Navíc zde existoval ještě jeden faktor v podobě takzvané „alpské pevnosti“. Nikdo ještě nevěděl, že se ve skutečnosti jedná o trik nacistické propagandy, a spojenecké zpravodajské služby se proto předháněly, aby o této „baště posledního německého odporu přinesly co nejvíce podrobností. Výjimkou nebyla ani československá rozvědka, která sice měla určité problémy s vyčíslením německých sil v Protektorátu, avšak pokud šlo o „Alpenfestung“, díky švýcarské špionážní burze mohla třeba 19. dubna 1945 nabídnout následující informaci: podle odhadu je v ní soustředěno už na půl milionu mužů a další německé jednotky se sem přesunují „z Itálie, Jugoslávie, Rakouska, Čech a Moravy všemi možnými vozidly a pěšími pochody“. (Stanislav KOKOŠKA, *Americká válka v českém pohraničním hvozdu. XII. sbor US Army v bojích na čs. území ve dnech 18. 4.-7. 5. 1945*, Historie a plastikové modelářství 8, 1998, s. 17-18).

Již 27. března 1945 zveřejňuje svá zjištění o reductě i Sedmá armáda generála Patche., která operuje na jih od Bradleyho. Podle tohoto hlášení Himmler zajistil potraviny pro 100 000 mužů a alpskou pevnost má hájit osmnáct prvotřídních jednotek. Ve zmíněné oblasti jsou hlášeny vlaky vezoucí nové typy děl. Byly vybudovány dílny, kde je možno vyrobit kompletní messerschmidty. Až bude všechno hotovo, do oblasti se stáhne zhruba 200 000 veteránů z jednotek SS, kteří budou společně s werwolfy, „skrz naskrz prostoupenými duchem nacismu“, bojovat do posledního muže. Ve velké místnosti na úřadě vrchního velitele v Remeši se mapa zpravodajské služby označená legendou „Hlášení o národní reductě“ začala zaplňovat červenými značkami. Tuto mapu, která zachycovala asi dvacet tisíc čtverečních mil území v Bavorsku a Rakousku spolu s nevelkou částí severní Itálie, zanedlouho pokryla vyrážka poznámek, z nichž každá obsahovala vojenský symbol pro nepřátelské vojenské zařízení a vybavení: jídlo, munice, benzinové nádrže, kasárny, bunkry, podzemní továrny a odpalovací rampy, klikaté čáry opevnění a místa, kde se soustřeďují partyzáni – s každým dnem přibývaly nové a nové informace, každá z nich naprosto nepotvrzená!

A přesto jak generál Eisenhower, tak šéf jeho výzvědné služby, generál Strong cítili, že je musejí brát vážně. Jak poznamenal Strong v rozhovoru s generálem Bedellem Smithem, „reducta tam třeba není, ale my musíme podniknout kroky, abychom zabránili tomu, že tem vznikne“. (Charles WHITING, *Werwolf*, Praha 2002, s. 149).

¹⁹³ T. JAKL, *Květen 1945 v českých zemích*, s. 19.

¹⁹⁴ Ačkoliv vojenská hlášení jsou na detaily poměrně skoupá, některé události zaznamenávají až puntičkářsky přesně. Stalo se tak 18. dubna 1945 v 9 hodin 55 minut v nejzazším cípu ašského výběžku poblíž německé vesnice Prex. Šťastnými vojáky byli příslušníci 3. praporu 358. pěšího pluku (90. pěší divize), kteří sem spolu s plukovní průzkumnou četou pronásledovali nepřítele. Známé je i jméno amerického vojáka, jehož noha jako první vstoupila na československou půdu: zpravodajský důstojník praporu nadporučík Merrill B. Rhudes. (S. KOKOŠKA, *Americká válka v českém pohraničním hvozdu*, s. 18).

¹⁹⁵ J. PECKA, *Na demarkační čáře*, s. 35.

Generálporučík Walton H. Walker měl se svým XX. sborem zaútočit přímo údolím Dunaje a XII. sbor generálmajora S. LeRoy Irwina dostal za úkol postupovat po místních komunikacích v prostoru mezi Dunajem a československou hranicí.

Dne 20. dubna dobyla 2. jezdecká skupina město Aš. Už v rámci postupu do Rakouska, po dvoudenním boji 25. a 26. dubna, dobyla 97. pěší divize Františkovy lázně a Cheb. O den později, 27. dubna, zde Američané odrazili německý protiútok.

Při postupu 3. armády dále na jihovýchod obsazovaly 90. a 97. pěší divize spolu s 2. jezdeckou skupinou horské průsmyky v českých pohraničních horách, za které se po ústupu od Rýna ukryla německá 7. armáda.¹⁹⁶ Ta, pod velením generála von Obstfeldera, na české straně hranic prakticky kopírovala americké pohyby. Konkrétní boje proto vypadaly podle toho, kdo byl v daném případě rychlejší. Zatímco u Rozvadova se to podařilo 2. jezdecké skupině a Američané o několik dní později osvobodili i Bělou nad Radbuzou a Hostouň, u Domažlic pomyslná medaile za rychlost patřila německé 11. tankové divizi.¹⁹⁷

Ve čtvrtek 26. dubna 1945 se v plískanicích posledních dubnových dnů Pattonova 3. armáda valila Sudety a zaujíkala pozice podél německo-rakouských hranic. Pak přišel 26. dubna rozkaz generála Dwighta D. Eisenhowera, vrchního velitele spojeneckých armád v Evropě. Eisenhower nařídil generálporučíkovi Williamu H. Simpsonovi, aby zastavil svou 9. armádu na Labi a 1. a 3. armádě přikázal stát, kde jsou. Podle článku v *New York Times* z té doby nebylo jasné, zda byl rozkaz „diktován velmocemi“ (Velkou Británií, Sovětským svazem a Spojenými státy) nebo vydán ve víře, že je to vojenská nutnost.¹⁹⁸

O den později však již postup opět pokračoval tak Třetí armáda postupovala mezi 27. – 30. dubnem v Československu jižním, východním a severovýchodním směrem. Některé skupiny bojovaly o železnorudský průsmyk, zatímco ostatní postupovaly dál k jihu, od Hostouně až ke Zwieslu a Grafenau v Bavorsku. Cestou se druhému praporu XII. sboru vzdalo 4 696 běloruských vojáků, kteří bojovali s nacisty.¹⁹⁹

A tak během posledního dubnového týdne prolomila vojska americké 3. armády německou obranu na Isaru a Innu a otevřela si cestu do Lince, jehož dosáhla 4. května. Zbývalo jediné – zahájit postup do Československa.²⁰⁰

---

¹⁹⁶ T. JAKL, *Květen 1945 v českých zemích*, s. 19.

¹⁹⁷ S. KOKOŠKA, *Americká válka v českém pohraničním hvozdu*, s. 18.

Ve dnech 26. dubna až 1. května bojovala americká 90. pěší divize s německou 11. tankovou divizí mezi Waldmünchenem a Všerubským průsmykem o ovládnutí přístupů k Domažlicím. Boje v tomto prostoru skončily 1. května, kdy se německá 11. tanková divize stáhla do vnitrozemí. Poslední tečku pak přinesl 4. květen, kdy do již obsazených Všerub dorazil ráno německá parlamentář a jménem generála von Wietersheima nabídl kapitulaci části 11. tankové divize. Když se tak druhého dne stalo, k všeobecnému překvapení se ukázalo, že Wietersheimovy jednotky stále ještě disponovali téměř 7 000 muži, 85 obrněnými transportéry, 27 tanky a 59 děly všech ráží.

¹⁹⁸ *Osvobození*, Praha 1995.

¹⁹⁹ *Tamtéž*.

Po útoku 27. dubna ve směru od bavorského Bärnau se 97. pěší divize zmocnila 2. května města Tachova a 4. května Přimdy a Plané u Mariánských Lázní. (T. JAKL, *Květen 1945 v českých zemích*, s. 20).

²⁰⁰ J. PECKA, c.d., s. 36.

Jednotky armád bojujících na západní frontě v okolí českých zemí v dubnu a květnu 1945²⁰¹

**Armádní generál George Smith Patton²⁰²
velitel americké 3. armády**

Podřízené jednotky (k 1. květnu 1945):

V. sbor – generálporučík Clarence R. Huebner

- 9. obrněná divize
- 16. obrněná divize
- 97. pěší divize²⁰⁵
- 2. pěší divize
- 1. pěší divize

XII. sbor - generálmajor S. LeRoy Irwin

- 4. obrněná divize
- 11. obrněná divize²⁰⁶
- 5. pěší divize
- 26. pěší divize
- 90. pěší divize

**Generál pěchoty Hans von Obstfelder²⁰³
velitel německé 7. armády²⁰⁴**

Podřízené jednotky (k 7. květnu 1945):

XII. sbor - gen. dělostř. Herbert Osterkamp

- 347. divize lidových granátníků
- 404. pěší divize
- 413. pěší divize
- Bojová skupina "Benicke"

XIII. sbor - gen. dělostř. Walther Lucht

- 2. tanková divize
- Bojová skupina "Schulze"

LXXXV. sbor - gen. tank. voj. Smilo von Lüttwitz

- 11. tanková divize

²⁰¹ T. JAKL, *Květen 1945 v českých zemích.*, s. 127 a 132-133; <http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/Gliederungen/Korps/Korps-R.htm>, 23. 3. 2009.

²⁰² <http://students.umf.maine.edu/%7Ebeauremp/worldwartwo/>, 23. 3. 2009.

²⁰³ <http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/Personenregister/ObstfelderHv.htm>, 23. 3. 2009.

²⁰⁴ Ta byla v té době podřízena Schörnerově skupině armád Mitte (Střed). Podle tehdejších odhadů mělo americkým vojskům v západních Čechách vzdorovat přibližně 40 000 německých vojáků. Jejich odpor se však projevil jen místně (J. PECKA, c.d., s. 50).

²⁰⁵ Mezi 23. – 30. dubnem byla tato divize operačně podřízena XII. sboru, pak u V. sboru (T. JAKL, *Květen 1945 v českých zemích*, s. 133).

²⁰⁶ Postupovala na rakouském území (T. JAKL, *Květen 1945 v českých zemích*, s. 133).

4.4.2. Události měsíce dubna v Prachaticích

Od dubna se spád událostí zrychluje. Silnice se stále více ucpávají německými vojenskými vozidly a kolonami uprchlíků. Na konci dubna je od hranic slyšet dělostřelbu. Americká armáda začala 27. dubna ostřelovat oblast Strážného.²⁰⁷

„Již počátkem dubna utvořilo několik uvědomělých prachatických Čechů tajný národní výbor, v jehož čele stáli: Václav Pilát, František Soumar mladší a Jan Sosna. Dále byli do odboje zasvěceni: Jan Kreps, Mil. Švancar, Matěj Šimek, Josef Pixa, Frant. Pavelka, Antonín Holkup aj.“²⁰⁸

Ve středu 4. dubna němečtí vojáci večírek v nově zřízeném Soldatenheimu na náměstí u Sochrů. Dlouho do noci pak chodili městem a byli samá legrace, zpěv a jódlování.

„Ti zdejší ranění už válku snadno dodělají – v lazaretu!“²⁰⁹

O den později, 5. dubna, projel prachatickým nádražím vlak se slovenským železničním personálem, který vezl uprchlíky za Slovenska, jež prchali do Bavorska.

„Ve zdejších novinách Waldzeitungu bylo uveřejněno nařízení platné od 1. dubna 1945, že všechny husy, kachny a perličky se mají zabít bez ohledu na jejich stáří. Nikomu není dovoleno je dále chovat a ani vejce na líhnutí nasazovat.“

To už jasně říká – je zle, po nás třeba potopa.“²¹⁰

Ve večerních hodinách projelo městem pět velkých nákladních aut se zavazadly a lidmi. Pravděpodobně šlo o vedoucí NSDAP z Vídně, kteří také prchali do Bavor.

Téhož dne v noci pak rozvážel místní kreisleiter Graf osobně autem písemné rozkazy do pohraničních obcí. Příkazy se týkaly spěšného zatarasování silnic. V oblasti Freyungu jsou narychlo zřizována polní opevnění a protitankové zátarasy.

„Začíná být horko – nacisté mají strach, už nevěří na „velké vítězství“!“²¹¹

Ráno 6. dubna se městem šířily zvěsti, že jsou na všech silnicích kolem města narychlo zřizovány protitankové zábrany.

„Vídeň prý se vzdala.“²¹² Bylo vůbec mnoho pověstí mezi lidmi a už se věří všemu. Je to známka rozkladu a vyčerpanosti z války, kterou hitlerovci prohráli!

²⁰⁷ F. KUBŮ, *Když přijela americká armáda*, Listy Prachaticka, 8. 5. 1995, s. 13.

²⁰⁸ SOkA Prachatic, MěNV Prachatic, č. NAD 178, Pamětní kniha MěNV Prachatic.

²⁰⁹ SOkA Prachatic, Soumar František, Prachatic, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 67.

²¹⁰ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 54.

²¹¹ SOkA Prachatic, Soumar František, Prachatic, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 67.

Pan Pilát ve svých pamětech dále uvádí: *„Proslýchá se, že do Prachatic má přijít nová posádka o 5 tisících mužích, také tanky mají mít. Odpoledne přijel zvláštní vlak o 11 dobytých vagonch s vyzbrojenými vojáky. Zda zůstali ve městě, nebo jeli dál se mi nepodařilo zjistit.“*

²¹² Vídeň ve skutečnosti padla 13. dubna 1945 po pouhém týdnu bojů, a to i přesto, že ji Hitler nařídil bránit do posledního dechu (poznámka autora).

Po městě chodili četní maďarští vojáci, i staršího důstojníka s rodinou jsem viděl. Včera večer projel zde zvláštní vlak se slovenskými železničáři a uprchlíky, kteří se hlásili k nacistům a teď prchali za svými „chleboďárci“.

*Měli teď hodně šedé vyhlídky do dalších dnů. Běda zrádcům a zaprodancům!*²¹³

V sobotu 7. dubna dopoledne přijela do města kolona asi 30 osobních a nákladních aut, naložená bednami. Doprovázelo je vojsko, několik důstojníků SS a ve vleku s sebou vezli také jedno protiletadlové dělo. Kolona stála na silnici vedoucí od hřbitova k městu a odpoledne odjela Zahradní ulicí směrem na Volary.

„Pekaři hlásili, že nebudou už péci rohlíky. Dnes naposled stála řada lidí ve frontě u pekaře Schuldy na čerstvé rohlíky. Naposled!

*Odpoledním vlakem jela do Protektorátu skupina cikánů s mnoha dětmi a četnými ranci. Přijeli nedávno od Strakonice z nějakého tábora, byli zde někde na Šumavě, teď je zase vraceli do Strakonice. – Bezhlavé sem-tam!*²¹⁴

V noci na neděli jezdila asi od dvou hodin neustále osobní a nákladní auta přes město od hřbitova a Zahradní ulicí směrem na Volary. Přpravovalo se vojsko, výzbroj, pneumatiky a jiný (mnohdy již nepotřebný) materiál.

*„Ještě během dne jezdila jednotlivá auta, většinou nákladní, na řetězech další ve vleku, na některých maďarské firmy různých podniků, kterým auta zabraly SS oddíly na útěku od Bratislavy. Proslýchalo se, že cílem těchto rozbitých divizí je Pasov, kde se měly soustředit k dalšímu boji s americkou armádou.“*²¹⁵

Od Volar přijel také vlak s dvěma pancéřovými soupravami. Každá z nich je opatřena obrněnou věží a dělem.

Dopoledne byli všichni volkssturmu nakomandováni na budování zákopů kolem města. Polní opevnění mají být po okolí města a mají sloužit jako kulometná hnízda.

*„Město má být úplně uzavřeno sítí takových hnízd. Okopy byly na vrcholu Šibenice dokola tak, aby byla ovládána silnice na Oseky a na přehradu. Stejně tak okopy u lesíka nad hřbitovem měly ovládat prostor kolem nádraží.“*²¹⁶

Pod hřbitovem byl celý pás zákopů s kulomety namířenými na železniční trať od Čičenic. Na protilehlém svahu podél cesty pod lesem od samoty za Lipovým dvorem byla další řada zákopů s kulometnými hnízdy namířenými na nádraží.

---

²¹³ SOKA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 68.

²¹⁴ Tamtéž, s. 69.

²¹⁵ Tamtéž, s. 68.

²¹⁶ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 54.

„Kopali zákopy malé i větší, pro 1 až 3 muže a kulometná hnízda. Zákopy byly ve formě otevřeného trojúhelníků a vlnovky, místa byly volena tak, aby v případě zahájení palby nebylo „slepého“ průchodu.“²¹⁷

Protitankové barikády byly stavěny na silnici k Volarům pod vilou Zlatá Stezka č.p. 355. Další byly zbudovány na téže silnici nad odbočkou k Lázním sv. Markéty a pod železničním mostem na silnici k Českému Krumlovu. Zátarasý byly z trámů a kamení. Vedle nich byly složeny další trámy k zatarasení průjezdu.

„Bylo nařízeno, že celé Německo musí tvořit jednu pevnost a proto i naše město bude uzavřeno řadou zákopů a kulometných hnízd. Tím to vytrhnou!!“²¹⁸

Dne 10. dubna 1945 projela městem další kolona 27 nákladních aut s vojskem SS. Vezla různé nářadí, zbraně všeho druhu a opět směřovala na Volary a Pasov.

„Téhož dne projel nádražím další vlak s vojskem ve světle hnědých uniformách, zřejmě Maďaři. Na vagonech měli i osobní auta. Téhož dne projel nádražím zvláštní vojenský vlak, ve kterém byl maďarský generální štáb na útěku do Bavor.“²¹⁹

V noci chodí městem hlídky sestavené z příslušníků Hitlerovy mládeže. Tito hajoti jsou ozbrojeni puškami, každého chodce zastavují a musí se jim legitimovat.

Osobní zkušenost ze setkání s nimi měl pan Václav Pilát:

„Po 10. hodině večer jsem šel z vily do města a u Soumarů šli proti mně dva hajoti, zastoupili mi cestu a svítili mi do obličeje, já si posvítíl na ně. Měli každý pušku na rameni /pušky byly hnedle delší než klucí sami/, žádali, abych se legitimoval. Ptal jsem se nač to, jsem zdejší! Řekli, že jsou na služební „Streifen“²²⁰ a že mají rozkaz každého zastavit a vyžádat si, aby se legitimoval. Vytáhl jsem z kapsy propustku a ukázal jim zadní stranu s obecním razítkem. Podívali se na to, /moje jméno tam nebylo, bylo na přední straně a fotografie uvnitř/, poděkovali a šli dál. Vlastně nevěděli nic, koho zastavili, je vidět, že to je všecko jen aby se něco dělalo – pro kočku! Jenom když klucí mají pušky a baterku – tím to vyhrají!“²²¹

Ve středu 11. dubna přijelo večerním vlakem mnoho vojáků přes Protektorát z Vídně. Byli plně vyzbrojeni a každý si na zádech nesl plnou polní.

„Proslýchalo se, že Hofman z Dolního předměstí a kupec Koch narychlo balí a připravují se na útek. Ale kam?! Šťastnou cestu!!“

---

²¹⁷ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 68.

²¹⁸ Tamtéž, s. 69.

²¹⁹ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 55.

²²⁰ Patrola, hlídka (poznámka autora).

²²¹ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 70.

Také pilníkář Schüssel a jeho dcery mají strach z Rusů. Schüssel má sklad materiálu v bývalém českém hasičském depu.

*Velkoobchodník Král od nádraží, jezdí denně někam na Šumavu a stěhuje své věci. Má prý v plánu ujeti do Kugelweitu na Šumavě, odkud pochází a tam se skrýt, než se vše přežene. Potom prý se zase vrátí do Prachatic ku svému majetku?! V roce 1938, před mnichovským rozhodnutím byl s celou rodinou v Reichu, právě tak elektrikář Freischlag. Potom se vrátili za wehrmachtem, když už nacisté město zabrali, jako hrdinové! Nyní asi zase za Wehrmachtem pojedou ven, ale zda se budou smět vrátit – to se uvidí!*²²²

Odpoledne 14. dubna přijel z Protektorátu transport maďarských vojáků, který k večeru pokračoval dále na Pasov. Příštího dne přijela početná kolona vojenských aut, která byla rozmístěna a zamaskována v ulicích české kolonie. V noci opět vyrazila dál.

Dne 16. dubna přijel od Čičenic na nádraží vlak s dvaceti rychlíkovými vagony (lůžkové, salonní, jídelní), tažený třemi lokomotivami – dvěma v předu a jednou vzadu – směrem na Volary. Proslýchalo se, že se ve vlaku stěhuje nacistická elita. U oken se však nikdo neukázal a záclonky zůstaly staženy.

*„K večeru přijel zvláštní vlak z Protektorátu a přitáhl mnoho náklad-vozů, některé červenohnědě, jiné šedozeleně natřené, zřejmě cizí vagony plně naložené, na jednom nějaké stoje. Stěhuje se to jak velký cirkus – hnedle nebudou mít kam!*²²³

*„Večer v 8 hodin přijela kolona nákladních i osobních aut naftové společnosti PREUSAG, evakuované z okolí Vídně. Bylo to zařízení na průzkum půdy, vrty atd. Různé složité zařízení bylo umístěno na speciálních autech, doprovázených odborným personálem německým i francouzským v osobních autech s pojízdnými ubytovacími jednotkami.*²²⁴

V úterý 17. dubna 1945 vypukl spor starosty města Franze Watzlawicka s kreisleiterem Grafem²²⁵ o to, zda má být město opevňováno a hájeno proti nepříteli. Starosta po dohodě s místními vedoucími německými představiteli nechce, aby bylo město připravováno k obraně

---

²²² SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 70.

²²³ Tamtéž, s. 71.

²²⁴ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 55.

Dle záznamů pana Vačkáře byl další osud této kolony následující: „Auta uvázla u Leptáče a byla později zabavena pro ČSR. Po částečném vyrabování partyzány z Husince a po odjezdu původního personálu bylo zařízení odvezeno na Moravu k dalšímu použití.“

²²⁵ Bohužel se mi z dostupné literatury, pramenů a internetových stránek nepodařilo zjistit (nikde totiž nebylo uvedeno křestní jméno), zda-li jde o Ulricha Grafa (1878-1950). Ten patřil k zakládajícím členům SA a od roku 1921 byl osobním strážcem Adolfa Hitlera. Od roku 1936 byl členem říšského sněmu a v roce 1943 získal hodnost SS-Brigadeführera (generálmajor). Jelikož byl zapřísáhlým nacistou a oddaným Hitlerovým stoupencem, odpovídalo by jeho přesvědčení i snaze učinit z Prachatic pevnost. Domnívám se tedy, že může jít o jednu a tutéž osobu (poznámka autora).

vzhledem k jeho starobylosti, pěti lazaretům plných raněných vojáků a také velkému množství civilních uprchlíků, které se ve městě nachází.

„Graf proti tomu rozkazuje, že se město hájit musí a kdo se nepodrobí rozkazu, bude s ním jednáno jako s rebelem. Město prý nevydá bez boje, kdyby mělo být celé rozstříleno.

Na všech cestách jdoucích z města se záseky z klád vyztužují kamením.“²²⁶

„Obyvatelstvo je na straně starosty a nechtělo, aby město bylo opevnováno.“²²⁷

Česká kolonie u nemocnice je plná vojenských aut a všechny cesty jsou obsazeny. Ve školní budově bylo zřízeno vojenské velitelství a spojaři natahali telefonní kabely mnoha směry.

„Na louce u nádraží mají maďarští vojáci postaveny veliké stany pro jejich utáboření. Stanů je několik desítek. Po Prachaticích chodí četní maďarští důstojníci, kteří sem přijeli s rodinami.“²²⁸

Snahy kreisleitera Grafu učinit s pomocí barikád z kmenů a zákopů z města pevnost jsou většině lidí k smíchu.

„Je vidět, jak je vše ze strachu bezhlavé. Když mocné vodní toky jako Rýn, Labe a Dunaj nestačily zadržet postup vítězných armád, pak prachatické palisády už to nezachrání!!“²²⁹

„U silnice jsme viděli jeden ze „zákopů“, vykopaných kolem celého města. Je to stoka ve formě velkého L, hluboká asi 50-60 cm!!, její ramena měřila cca 2 m délky z každé strany. To byl „zákop“! V takových strouhách by se neukryl dobře ani pes, natož pak dva muži, jak se plánovalo. A tím by chtěl Graf udělat z Prachatic „pevnost“!“²³⁰

Jako nesmyslnou vnímali obranu města také němečtí vojáci, kteří byli ve městě rozmístěni. Domnívali se, že se snad budou hájit okolní kopce, ale město samo že je vojensky bezvýznamné.

„Hovořil jsem s vojákem ohledně našeho města, že má být hájeno. Říkal, že Prachatice budou otevřeným městem, kde se bojovat nebude. Vojensky je město bezvýznamné a pak je zde mnoho uprchlíků a raněných – těžce raněných vojáků. Konečně – říkal – než to sem dojde – mávl rukou – zatím už může být vše skončeno.“²³¹

Ve středu 19. dubna 1945 byl z osobního Hitlerova rozkazu pro zbabělost popravčí četou SS zastřelen gauleiter župy Bayreuth Fritz Wächtler, který 12. dubna ze strachu před postupujícími spojeneckými vojsky přeložil své sídlo z Bayreuthu do Herzogenu u Brodu nad Lesy, kde byl následně také zatčen. Jeho nástupcem se stal SS-Brigadeführer Ludwig

---

²²⁶ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 55.

²²⁷ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 72.

²²⁸ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 55.

²²⁹ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 72.

²³⁰ Tamtéž, s. 73.

²³¹ Tamtéž, s. 74.

Ruckdeschel.²³⁴ Týž den večer po osmé hodině měl projev Dr. Goebbels u příležitosti příštího rána nadcházejících 56. narozenin Adolfa Hitlera.

„Ku konci projevu opěvoval geniálnost Vůdce a řekl, že „cítíme ho v nás i kolem nás!“; ještě z něho udělají božstvo, což konečně již učinili, ale je to „bůžek“ zla a zkázy!!“²³⁵

Den Vůdcových narozenin proběhl naprosto všedně, „ani obvyklé „Fahnen heraus!“ nebylo na nárožích a také žádnou fangli nebylo nikde vidět. Zato sirény „slavily“, houkaly několikrát poplach, sotva byl odvolán, houkaly znovu. Dunělo to ze všech stran, z Bavor i z Protektorátu.“²³⁶

Před polednem 21. dubna přijel od Čičenic vlak plný vojáků. Byla to smíšená souprava 31 vagonů.

„Lidé si odvázejí z Jungbauerovy továrny muniční bedny, které nyní továrna prodává lidem na balení věci po 15 RM /pro armádu je dodávali za 7.50 RM/ Bedny byly pevné, falcované s rukojeťmi a uzavírací petlice, vyráběli je pro armádu na dopravu ručních granátů. Už je asi armáda nepotřebuje!“²³⁷

V neděli 22. dubna přijel „ranní“ vlak teprve v půl jedenácté dopoledne. Měl 13 vagonů, z toho pět vozů označených červeným křížem s raněnými vojáky. Následujícího dne přijel od Čičenic vojenský vlak se 14 vagony, tažený dvěma lokomotivami. Večer další vojenský vlak opět se 14 vagony a 2 pancéřovými věžemi.

*Gauleiter Fritz Wächtler*²³²

*Jeho nástupce Ludwig Ruckdeschel*²³³

²³² http://www.historisches-lexikon-bayerns.de/artikel/artikel_44985, 20. 3. 2009.

²³³ <http://www.barnick.de/bt/wer/index.htm>, 20. 3. 2009.

²³⁴ Není bez zajímavosti, že velitelem popravčí čety, která exekuci F. Wächtlera provedla, byl právě jeho dosavadní náměstek L. Ruckdeschel. Ten byl několikrát vyznamenán a zúčastnil se i bojů v Normandii v sestavě 12. tankové divize SS „Hitlerjugend“ (Srov. <http://www.geocities.com/~orion47/NSDAP/GauBayreuth.html>, 20. 3. 2009).

²³⁵ SOka Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 73.

²³⁶ Tamtéž, s. 73.

²³⁷ Tamtéž, s. 73.

V úterý 24. dubna dostali úředníci kreisleitungu rozkaz, aby neprodleně zničili všechny písemnosti uložené na úřadu. Písemnosti byly spalovány na hromadách na zahradě sídla okresního vedení v Zahradní ulici č.p. 101.²³⁸

„Cáry spáleného papíru létaly po celém městě. Pálení bylo prováděno po více dní.“²³⁹

Téhož dne byli narychlo do pohotovosti povoláni všichni příslušníci volkssturmu. U všech barikád na cestách stály ozbrojené hlídky.

„Všude bylo vidět muže v uniformách, s revolvery nebo puškami. Volkssturmáci měli trvalou službu i v noci, hlídky drželi ve městě i u záatarasů na silnicích.“²⁴⁰

Tato „mobilizace“ posledních záloh k obraně města postihla rodinu pana Adolfa Kreipla, jehož otec byl Němec a do volkssturmu byl také odveden:

„Dělali tankový zátarasy, dělali Němci proti tankům americkéj nebo ruskej, to se tady dělalo no. Všude byly, museli rychle, krásný dřevo se na to dalo, rychle stavět tankový zátarasy, to bylo šílenství už.“

Mýho tátu, ačkoliv ho tam nahnali Němci ke konci, ještě těch pár mužů, aby zadržel americkou armádu, pochopitelně von hned zdrhnul. Jako volkssturm, ne, domobrana, ho tam nahnali! To byly takový bláznivý rozkazy tehdy od toho vedení tady nacistickýho. No, a voni utekli a odpoledne tam byl trychtýř ve starý, stodola tam byla, trychtýř a bejvali by mně zabili tátu. No, tak honem utekli a teda nafasovali tu kávovinu, von byl kuchař, von jim měl vařit, no a to bylo šílenství, taky hned utekli.“²⁴¹

Všude je plno shonu a spěchu. Kde kdo balí a uklízí. Vojenská auta stále projíždějí směrem na Volary.

„Lidé jsou samé tajemné šuškáni. ... Někteří Němci by rádi navázali styky s českými lidmi. Karta se obrátila. Jejich povýšenecké chování a ignorace se změnila v plachost.“²⁴²

Dne 25. dubna přivezli vojáci velká nákladní auta plná uniforem a zbraní (mimo jiné pušky a pancéřové pěsti). Vše složili na náměstí do bývalého krámu Franze Kowara. Zřejmě šlo o výstroj a výzbroj pro „obránce města“. Po celý den byly opět na zahradě kreisleitungu páleny spisy. Zuhelnatělé cáry papíru létaly až ke kostelu a jeho okolí.

²³⁸ Dnes je v této budově umístěn Domov mládeže Spgš (poznámka autora).

²³⁹ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 56.

²⁴⁰ SOKA Prachatic, Soumar František, Prachatic, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 74.

²⁴¹ AA, rozhovor s panem Adolfem KREIPEM, 28. 7. 2008.

Osud otce pana Kreipla nebyl lepší ani po válce: „To udělali Němci z něho a po válce zase Češi ho vzali, jako že vyhodil nějaký most u Soumarskýho mostu, vůbec to nebyla pravda. Tak ho bez odsouzení dali do Budějovic, půl roku tam makal a hromadu jich tam zabili, jako Němci v koncentráku. Tam byl drát ostnatej taky stejně jako ten, jenom tam nebyly plynový komory no. Za celej den nošení, to budějovický nádraží bylo částečně zbombardovaný, za celej den nošení travers, úklid tý, toho bourání, dostali sušenou zeleninu vařenou a v neděli jednoho koňského buřta dostávali. To byl český koncentrák.“

²⁴² M. VAČKÁŘ, c.d., s. 56.

„Večer kolem 7. hod. sirény hlásily poplach a z oblasti Feřrů ozývala se asi po 15 minut střelba americký stíhaček. Bylo jich 6 a ostřelovaly vojenskou kolonu aut jedoucích od Prachatic směrem na Volary. Kolem 8. hodiny bylo vidět na Feřrami hustý dým, patrně od požáru vzniklého náletem.“²⁴³

„Pošta vůbec nefunguje. Osobní vlaky nejezdí, jen samé vojenské transporty. Po silnici stále přijíždí vojenská auta s civilními uprchlíky.“²⁴⁴

Nazítří, 26. dubna, přijížděly po silnici od hřbitova dlouhé kolony potahů s vozy uprchlíků ze Slezska. Jezdily v dlouhých řadách za sebou, po pravé straně silnice. Byly naloženy vším, co uprchlíkům na jejich dlouhé cestě ještě zbylo. Starší lidé, ženy a děti seděly na korbách pod plachtami, mladší a muži šli nebo jeli na kolech vedle vozů.

„Byl to smutný pohled, zvláště malé děti v nočním chladu a nepohodě na vozech plakaly. Na všech je vidět únava a resignace. Muži, ale i mnohé ženy řídily koně. K večeru dorazí do města a v noci, nebo časně zrána jezdili pak dál na Volary. Všecko prchá před ruským vojskem v ústrety americké armádě-do zajetí. Co tam ti lidé v cizí, tak uprchlíky přeplněné Šumavě, či v bavorském pohraničí budou dělat, to nacisty nezajímá. Uprchlíci tvrdili, že museli své domovy evakuovat z příkazu SS. – Smutný konec hitleriády, na kterou doplatili velmi trpce!!“²⁴⁵

Po několika pokusech navázat kontakt s českými vedoucími představiteli²⁴⁶ požádal landrát Eehalt děkana Hoffmanna o radu, s kým by si mohl důvěrně promluvit o nabídce předání města do českých rukou. Úkolem jednat s Eehaltem byl pověřen pan Václav Pilát. Pan František Soumar byl přibrán jako svědek jednání. Schůzka, která musela proběhnout v naprostém utajení,²⁴⁷ byl sjednána děkanem Hoffmannem.

Takto je popisována v pamětní knize městského národního výboru Prachatic:

„Schůzka konána 26. dubna 1945 v soukromém bytě Landráta Eehalta v druhém poschodí radnice. Bylo dohodnuto, že Landrat bude dbáti toho, aby ve městě nedošlo k demolování a ničení majetku, ať se děje cokoliv, postará se okamžitě o odstranění všech náložů umístěných v důležitých městských budovách /výbor měl totiž zjištěno, že nacisti hodlají

---

²⁴³ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 75.

²⁴⁴ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 56.

²⁴⁵ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 75.

²⁴⁶ Ti měli z počátku z jednání velké obavy, jak vyplývá z paměti pana V. Piláta: „Nikdo z nás Čechů nechtěl, ani nemohl teď, kdy panovala všude nejistota, jednat s kýmkoliv z obavy, nejedná-li se o léčku. Sedm roků byli jsme přehlíženi a pronásledováni, teď, kdy jsou Němci v koncích s rozume, nechť si tu svojí politiku dodělají do neslavného konce! Dlouho už to nepotrvá stejně!“ (SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 76).

²⁴⁷ Byla zřejmě opravdu mimořádně utajovaná, protože jí ve svých pamětech nezmiňuje ani sám Václav Pilát, který se jednání za českou stranu osobně účastnil (poznámka autora).

zničit okresní úřad, elektrárnu, vodárnu aj./ a přičiní se o to, že město bude neporušené vydáno americké nebo jiné správě, která případně město obsadí.

Landrát byl velmi sklíčen během událostí, ale byl však velmi ochoten splnit všechny požadavky „Revol. nár. výboru.“

*Jednání s ním bylo zcela otevřené.*²⁴⁸

Pokud si vážnost situace, ve které se nyní prachatičtí Němci nacházeli, uvědomoval landrát Ehehalt, neuvědomovali si ji stále někteří jeho soukmenovci, kteří se i posledních dnech a týdnech 2. světové války v Evropě chovali povýšeně. Jedna Němka v reakci na spojenecké nálety prohlásila:

„Ti Američané a Rusové prý se ničit celou zemi, to prý už není válka, je to jejich nesmazatelná hanba, která bude i když válku vyhraji – v dějinách zapsána pro všechny časy.

*...Kroneislová zapomněla, že to byli oni, kdo válku vyvolali a jejich „Führer hulákal do světa, že zničí každého, kdo bude proti. Jeho tajtrdlík Göbels řval do rozhlasu: „Wir werden ihre Städte ausradieren!“ /My srovnáme jejich města!/ Ted' kdy dostávají domů, co dosud nadělali jiným, je zle, to je ted' barbarství!! Historie bude psána, ale nikoliv ve prospěch nacizmu Němců!*²⁴⁹

V sobotu 28. dubna u kostela zastavilo několik vojenských aut. Na přední straně měla nápis „Feldpolizei“²⁵⁰ jejíž příslušníci kontrolovali dokumenty městem procházejících vojáků. Před pekařskými krámy stáli již od časného rána fronty lidí, stejně jako před bývalým krámem obchodníka Kowara, kam byly před několika dny navezeny obleky šedé barvy pro volkssturm, mnoho batohů naplněných šatstvem, různé uniformy, bubínky a postranní dýky pro členy hitlerjugend.

*„Včera už toho mnoho lidem rozdali, ještě večer v 9 hodin tam stál velký zástup všech různých lidí až celou výlohu vedle dveří promáčkli.“*²⁵¹

Odpoledne se rozšířila zpráva, že mnichovská rozhlasová stanice hlásila ukončení odporu v Bavorsku. Dle této zprávy převzal místodržitel pro zemi bavorskou generálmajor Franz Ritter von Epp vládu a v čele protinacistického hnutí ohlásil kapitulaci vojsk v Bavorsku.

²⁴⁸ SOkA Prachatice, MěNV Prachatice, č. NAD 178, Pamětní kniha MěNV Prachatice.

²⁴⁹ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 78.

²⁵⁰ Polní policie (poznámka autora).

²⁵¹ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 76.

„V krámu uložené zboží prý pocházelo z továrny ve Vimperku /Seidensticker/ dříve fy.Joss a Löwenstein/, která v poslední době pracovala pro Wehrmacht. Nyní tamní velké sklady rozdělávali, aby se nedostaly do rukou Američanům.“

„Zpráva, která byla později odvolána s poukazem, že se jednalo o mystifikaci, vyvolala v městě velké vzrušení.“²⁵²

K večeru vydal starosta Watzlawick zákaz vycházení z domu od 9. hodiny večerní do 5. hodiny ranní.

Dne 29. dubna se prachatické nádraží stalo terčem útoku spojeneckých letců.²⁵³ Po celý den až do večera se ve městě objevovaly stále nové a nové povozy houfně přicházejících uprchlíků.

„Byla to hrůzná podívaná na ty lidi. Někteří pěkně oblečení, většina z nich ale vypadala uboze, hlavně starší lidé a malé děti. – Tak daleko dovedl opěvovaný „Vůdce“ III. říše přivést svůj národ, který měl ovládnout Evropu!!“²⁵⁴

V pondělí 30. dubna projelo městem mnoho vojenských osobních i nákladních aut a také více tanků,²⁵⁵ které dělaly velký hluk. Přes den byly tanky ukryty v lese Výrovčici, v noci se vydaly na další cestu Šumavou.

K večeru se konala v bytě u Soumarů další porada Revolučního národního výboru. Zdejší landrát Ehehalt se stále snažil výbor přimět, aby pomohl zprostředkovat předání města do českých rukou. Porady se účastnil zástupce landráta Langl, který stále připomínal, že si Ehehalt přeje vyjednávat.

„Češi mají něco podniknout, aby se předání mohlo uskutečnit. Dosud nebyla na jednání vhodná chvíle. Co si Němci navařili-at' si snědí- mají plno strachu z toho co bude a neví kudy kam. Po celou dobu nás ignorovali, teď bychom za ně měli dělat berany! Však to bude brzo bez „handlování“!“²⁵⁶

Bylo rozhodnuto jednat opatrně a zatím veřejně nevystupovat, neboť spolehlivých Čechů bylo v Prachaticích málo, ale vojska a příslušníků SS bylo plné město. Ve školní budově č.p. 329 byl umístěn celý štáb nového gauleitera Ruckdeschla, který byl střežen celou četou esesmanů.

---

²⁵² SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 76.

O úplnou mystifikaci nešlo. Hnutí zvané „*Freiheitsaktion Bayern*“ (FAB – Akce svobody Bavorsko), pod vedením kapitána Rupprechta Gerngrosse, obsadilo 28. dubna 1945 dva radiové vysílače. Z jednoho z nich (v Erdingu) vyzýval Gerngross sám k zastavení bojů, kapitulaci a proklamoval cíle hnutí (1. konec militarismu a nacionálního socialismu; 2. vytvoření sociálního státu; 3. postupné znovuoobnovení svobody tisku a shromažďování). Říšský místodržící v Bavorsku Ritter von Epp ale však váhal, zda se má přidat na stranu povstání. Gauleiter župy München-Oberbayern (Mnichov-Horní Bavorsko) a říšský komisař obrany pro Jih Paul Giesler, který se na základě Hitlerovy poslední vůle měl stát nástupcem H. Himmlera na postu říšského ministra vnitra, využil tohoto váhání a po několika hodinách povstání za pomoci jednotek SS rozdrtil. SS a gestapo pak zahájili štvanici na bojovníky hnutí odporu. Někteří jim padli za oběť, jiným, jako Gerngrossovi, se podařilo uprchnout. (Srov. http://de.wikipedia.org/wiki/Freiheitsaktion_Bayern, 20. 3. 2009).

²⁵³ Tato událost byla již popsána v kapitole 4.3.1.3., a proto je zde již jen zmíněna.

²⁵⁴ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 77.

²⁵⁵ Václav Pilát ve svých pamětech uvádí, že jich mohlo být 15 až 20 (poznámka autora).

²⁵⁶ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 78.

„Ve škole u nemocnice kromě lazaretu a oddílu Arbeitsdienstu byly sklady potravin, prádla, nábytku a ubytovacího a jiného zařízení.“²⁵⁷

Německá armáda při ústupu Prachaticemi 1: pravděpodobně jde o Sturmgeschütz 40²⁵⁸

Německá armáda při ústupu Prachaticemi 2: přes nepříliš kvalitní snímek jde nejspíše o tank Panther²⁵⁹

²⁵⁷ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 57.

²⁵⁸ Fotoarchiv pana Bc. Pavla DUDKA.

²⁵⁹ Fotoarchiv pana Bc. Pavla DUDKA.

4.4.3. Dění v okolních obcích v dubnu 1945

Blížící se konec války byl zřejmý nejen v Prachaticích, ale také v okolních obcích, kam také přicházely stále četnější transporty německých uprchlíků.

Jako v jiných místech byl i v Nebahovech utvořen ilegální národní výbor, který měl zajistit co nejhladší přechod z revolučních válečných podmínek do poměrů, které měly nastat po konci války.

„Založen 22. dubna (5ti členný s předsedou pan. Mimrou) a napojen na Prachatice. Postupem Rusů a Američanů do nitra Německa nastává doba příprav pro dny revoluce.“²⁶⁰

Dne 13. dubna 1945 přišli do Vitějovic němečtí uprchlíci z rumunského a srbského Banátu a maďarští Němci z okolí Komárna v počtu asi 300 osob. Byli ubytováni ve škole a v sálech obou místních hostinců.²⁶¹

Místní kronikář si o jejich příjezdu a atmosféře dubnových dní poznamenal toto:

„Jsou ubytováni na škole, na sále u Ludačky na sále u Heliášů – na faře mají kuchyni. Někteří pak jsou v soukromých bytech.

Denně přijíždí mnoho vojska a různých povozů po silnici od Netolic k Prachaticím ba i skrze naši ves. Z nedaleké západní fronty ozývá se houkání děl a každý trne strachem v očekávání příštích dnů. Američtí a angličtí hloubkový letci napadají vlaky ničíce přitom lokomotivy a tak celkový přísun válečného materiálu ku frontě.“²⁶²

Dne 20. dubna 1945 přijela do Strunkovic nad Blanicí početná německá jednotka SS a pancéřové vozy o síle asi 200 mužů. Městečkem procházely po skupinách 2, 3, 10 až 20 mužů ustupující němečtí vojáci.²⁶³

O den později, 21. dubna, dorazil do městečka další transport uprchlíků. Podle zápisů kronikáře šlo o sedm vozů Němců prchajících ze Slovenska. Přenocovali ve městě a ráno 22. dubna se vydali na další cestu.

Údajně v tento den byla napadena kolona německých uprchlíků na cestě ze Strunkovic nad Blanicí do Žichovic, ve které zahynulo 10 osob.²⁶⁴

V této době projíždí městem ve dne i v noci spousta německých uprchlíků směrem na Prachatice.²⁶⁵

²⁶⁰ SOkA Prachatice, Archiv obce Nebahovy, č. NAD 104, Pamětní kniha obce Nebahovy.

²⁶¹ Jan HRBEK, *700 let obce Vitějovice*, Vitějovice 1983, s. 46-47.

²⁶² SOkA Prachatice, Archiv obce Vitějovice, č. NAD 156, Pamětní kniha obce Vitějovice.

²⁶³ Hraničář, 4. 5. 1990.

²⁶⁴ K. FOUĐ – V. KRÁTKÝ – J. VLADAŘ, c.d., s. 90.

²⁶⁵ Srov. SOkA Prachatice, Archiv městyse Strunkovice nad Blanicí, Pamětní kniha Strunkovic nad Blanicí.

O konci uprchlíků ve Vlachově Březí si kronikář zaznamenal toto:

„Koncem měsíce dubna bylo viděti ze všech zpráv z ciziny, jakož i na situaci německých armád, že pád a zhroucení Německa se rychle blíží. Rozumní uprchlíci, kterých bylo malé procento, naříkali, kam je jejich vůdce zavedl. Zvláště to byli Poláci, kteří tolik naříkali a ptali se, co s nimi bude. Náhle přišlo nařízení, že všichni uprchlíci musejí opustit Vlachovo Březí. Rolníci je museli odvézti do Prachatic. Ti, co se opozdili, byli odvezeni jen za Husinec. Např. z Bušanovic dovezli uprchlíky pouze za sv. Duch u Vl. Březí a odtud museli jít pěšky.“²⁶⁶

Dne 28. dubna 1945 Němci hnali městem 600 vzácných astrachánských ovcí. Esesmani je uloupili na statech na Benešovsku.

S postupem fronty se začali pohybovat po silnicích stále ve větší míře vojenské transporty. Na silnici, která vedla z Husince směrem na Vimperk, bylo vidět množství německých děl, tanků a aut. Prchaly před postupující Sovětskou armádou.²⁶⁷

4.4.4. Co psaly noviny Wald-Zeitung IV

V dubnu 1945 již ani noviny Wald-Zeitung nemohly zastříti fakt, že blízký konec války je nevyhnutelný. Výzvami k bedlivému pozorování nepřátelských kolon otevřeně přiznávaly, že spojenecká vojska rychle postupují říšským územím a jen těžko už je někdo zastaví. Stále častěji se také objevovaly seznamy padlých, kteří položili svůj život za Vůdce a Velkoněmeckou Říši. Stále více rodáků z okresu Prachatice již nikdy nespatri svůj domov. Jasným důkazem toho, že německá mašinérie již nefunguje, bylo i to, že poslední výtisk novin Wald-Zeitung vyšel 18. dubna 1945.²⁶⁸ V podstatě ale již také nebylo o čem psát a koho informovat, protože válečnou situaci viděl nejlépe každý sám a skutečnost, že je německá armáda v rozkladu a všude houfně ustupuje také nešlo přehlédnout. Toto již nebyl „taktický ústup do předem připravených pozic“, ale zběsilý úprk a zápas o záchranu vlastního života.

Zde jsou uvedeny některé názvy i podtituly článků uveřejněných v dubnu 1945:

Den: článek:
podtitul:

3. 4.   ***Ošetřování vojáků volkssturmu***

²⁶⁶ V. STARÝ, *Vlachovo Březí 1538-1988*, s. 86.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 86.

²⁶⁸ Pozdější výtisky nejsou v SOKA Prachatice dochovány (poznámka autora).

5. 4. ***Dobré pozorování oslabuje nepřítele***²⁶⁹
6. 4. ***Boj tankových hrotů***²⁷⁰
7. – 8. 4. ***K jarní setbě v župě Bayreuth***
Směrnice zemského zemědělského vedoucího Reinhardta / Železný příkaz
9. 4. ***Nový systém lístků***
10. 4. ***Práce na zahradě je důležitá***
11. 4. ***Pěstování brambor – pro měšťáky také něco***
14. – 15. 4. ***Nový domov v malém městě***
Po měsících na útěku / Srdce i dveře se i nadále otvírají
16. 4. ***Správné hlášení může rozhodnout válku***²⁷¹
18. 4. ***Lehkomyslnost a hloupost***²⁷²

²⁶⁹ V tomto článku se uvádí, že dobrým pozorováním je možné předejít operacím nepřítele a tím přispět k jeho porážce. A také směrnice:

1. Zřídit pravidelnou pozorovací službu!
  2. Přidělit pozorované oblasti!
  3. Výběr pozorovacích stanovišť po naprostém shlednutí krajiny!
  4. Přesně pozorovat, svědomitě hlásit, pokud možno písemně!
  5. Zajistit, aby výsledky pozorování mohly být hlášeny nejkratší cestou!
- (Srov. Wald-Zeitung, 5. 4. 1945)

²⁷⁰ Výzva k boji proti tankovým čelům nepřítele, které připravují cestu pro útok hlavních sil. Tvrdí se zde, že výhodou obránců je jednak slabost těchto tankových hrotů a také to, že krajina je pro ně cizí. Opět jsou uvedeny směrnice pro tento boj:

1. Postupující tanková čela okamžitě hlásit.
  2. Všichni příslušníci volkssturmu brání včas připravený zátaras
  3. Mějte přichystané pancéřové pěsti a dejte je do rukou srdatým mužům.
  4. Pokud tanky projeli kolem, je třeba oddělit pěchotu jedoucích na nákladních autech a zlikvidovat ji.
  5. Ničit zásobovací vozidla, která je většinou jednotlivě následují.
- (Srov. Wald-Zeitung, 6. 4. 1945)

²⁷¹ Další výzva k civilistům, aby bedlivě pozorovali nepřátelské vojenské konvoje, zaznamenávaly si přesné datum, čas a počet tanků, nákladních aut a zásobovacích vozidel a podávali hlášení na velitelství nejbližší vojenské jednotky a nebo volkssturmu. (Srov. Wald-Zeitung, 16. 4. 1945).

²⁷² „Pst!“ Varování před neuváženým „tlacháním“. Před soudem omluva: „Byla to lehkomyslnost,“ neobstojí! (Srov. Wald-Zeitung, 18. 4. 1945)

Gefallen für Führer u. Großdeutschland

Johann Archer

Gefr. in ein. Grenad.-Regt.,
I. d. EK 2. Kl. u. d. Verw.-
Abz., Dienstknecht v. Brun-
dobl, starb a. 20. 11. 44 im
U. v. 22 J. b. d. schw. Kämp-
fen i. Osten a. d. Wege z.
Hauptverbandsplatz. Fürsten-
zell, 17. 4. 1945. Die tiefstr.
Sinterbliebenen. Trauergot-
tesdienst Donnerstag, 19. 4.
um 9 Uhr in Fürstenzell.

Willi Dersch

Uffz. i. ein. Kampfgruppe i.
ein. Gren.-Regt., ist nach
5¹/₂j. treuester Pflichterfül-
lung i. Osten a. 24. 2. 45 im
U. v. 24 J. f. i. gel. Heimat
gefallen. Heining b. Passau,
17. 4. 45. In tiefer Trauer:
Josef und Elise Dersch, El-
tern und Geschwister.

Josef Ekmüller

Gefr. in ein. Panz.-Abwehr-
Abt., Schreiner und Land-
wirtssohn, starb a. 2. 3. 45
i. U. v. 21 J. nach 4malig.
Verw. u. 2¹/₂j. tr. Pflicht-
erfüllung 6 Wochen n. dem
Tode i. Vaters a. d. Ostfr.
d. Heldentod. Köppenreut,
13. 4. 45. In tiefem Schmerz:
Rosa Ekmüller, Mutter, mit
Geschw. u. allen Verwandt.
Trauergottesdienst Samstag
21. 4. vorm. 9 U. in Freyung

Georg Kühberger

Stgefr. in einer Flakbatt.,
starb nach 5¹/₂jähr. treuester
Pflichterfüllung im 28. Le-
bensjahr a. 28. 1. 45 i. Osten
den Heldentod. Er folgte sei-
nem a. 11. 4. 44 i. Osten gef.
Bruder Johann. Engelhol-
ding, 18. 4. 45. In tiefem
Schmerz: Eltern u. Geschw.
Trauergottesdienst Samstag
21. April 8.45 Uhr in Hei-
nina.

Willi Schreiner

Gefr. in ein. Panz.-Grenad.-
Regt., I. d. EK 2. Kl. hat a.
10. 3. 45 i. Osten sein Leben
i. U. v. 18 J. d. Vaterlande
geopfert. Hundsdorf, 12. 4.
45. In tiefer Trauer: Willi
und Katharina Schreiner,
Eltern, im Namen der An-
verwandten. Gottesdienst a.
21. 4. um 9 Uhr in Thyrnau

*Padli za Vůdce a Velké Německo*²⁷³

²⁷³ Wald-Zeitung, 18. 4. 1945.

5. **Květnové události a osvobození na Prachaticku**

„Boj proti světovému nepříteli bolševismu bude pokračovat až do konce“

text letáku koncipovaný kreisleiterem Grafem 2. května 1945²⁷⁴

V prvních květnových dnech shazovala americká letadla nad jižními a západními Čechami leták, který v anglickém jazyce popisoval postup spojeneckých vojsk k 1. květnu 1945.

O silách, které měly vstoupit na naše území se tu píše: *„Severně od Mnichova překročila 3. armáda na třech místech řeku Isaru. 14. armádní divize osvobodila 120 000 válečných zajatců a slovanských dělníků... Ostatní oddíly 3. armády přecházejí blízko Pasova rakouské hranice.“*²⁷⁵

Krátce poté se dostává leteckou cestou na naše území další leták, tentokrát už v češtině, který se obrací k nejširším vrstvám obyvatelstva s výzvou *„Do zbraně!“* V závěru ujišťuje, že *„Československo již bude osvobozeno“* a stručnou charakteristiku vojenské situace uzavírá slovy: *„Německé armády jsou rozbity ve vlastní zemi a spojenecké armády již bojují na československé půdě na západě i na východě... Od východu ve svazku s vítěznou Rudou armádou postupuje první československý armádní sbor..., od západu postupuje americká třetí armáda generála Pattona.“*²⁷⁶

5.1. **Bojové střety na území prachatického okresu**

Do konce dubna překročili Američané hranici na několika dalších místech. Dne 1. května přijel americký tank do obce Strážný na Vimpersku. Vystoupil z něho voják, který chtěl pravděpodobně vyjednat, ale byl těžce raněn. Tank odjel zpět.²⁷⁷

To všechno byly průzkumné akce, které zajišťovaly postup hlavních sil podél našich hranic, ale zároveň i pozice pro případ útoku do Československa, k němuž dal Eisenhower rozkaz 4. května.

V dopoledních hodinách 5. května zahájila americká vojska obsazování západních a jižních Čech od Aše po Český Krumlov. Třetí armáda byla k tomuto účelu posílena

---

²⁷⁴ M. MOULIS, *Uloupená Šumava (K historii území připojeného v letech 1938 – 1945 k Bavorsku)*, s. 102.

²⁷⁵ J. PECKA, c.d., s. 36.

²⁷⁶ Tamtéž, s. 36.

²⁷⁷ Tamtéž, s. 43.

V. sborem 1. armády o síle tří divizí. Američané zahájili operaci silami V. a XII. sboru, takže na celém úseku fronty dlouhém 350 kilometrů stálo na počátku celkem 5 divizí, které postoupily 10-15 kilometrů do československého vnitrozemí. Jejich postup urychlilo až nasazení obrněných jednotek na hlavním směru.²⁷⁸

5.1.1. Kunžvart²⁷⁹

Poslední dubnový den dosáhl 10. pěší pluk americké 5. pěší divize prostor Freyung-Philipsreuth. Spíše než organizovaný odpor nepřítele, který se omezil na zřizování zátarasů na silnicích a občasně přepady ze zálohy, byly hlavním protivníkem pluku hornatý terén, sníh, zima a déšť. Postoupil až na Trojmezí a 2. května měl jeho třetí prapor své roty ve třech zemích současně – v Německu, Rakousku a Československu. Následující den, 3. května, zajišťovali vojáci své pozice a prováděly průzkum předpolí.

V rámci příprav na ofenzívu plánovanou na 5. května se pluk soustředil na silnici vedoucí do Kunžvartského sedla. První prapor se soustředil u Kreuzbergu, třetí v Herzogareuthu a druhý prapor, spolu se 46. praporem polního dělostřelectva v pozicích jižně od Strážného.²⁸⁰

Postup 10. pluku zahájili ráno první a druhý prapor, ale jejich postup zastavila houževnatá německá obrana, soustředěná na obranu silničního záatarasu před Strážným. Na zničení záatarasu vyslal 10. pluk malý operační svaz, složený z vojáků druhého praporu pluku, vezených na Jacksonech²⁸¹ 803. praporu stíhačů tanků.²⁸²

Tato skupina projela téměř čtyři kilometry nepřátelským územím postřelována dalekými palbami německých kulometů a za cenu ztráty dvou raněných záataras zničila. Zbytek německé obrany poté vyvrátil soustředěný nápor pěchoty a dělostřelectva. Do 16.18 pak prapory 10. pěšího pluku vyčistily město Strážný.²⁸³

---

²⁷⁸ J. PECKA, c.d., s. 44.

Jihovýchodně od linie Klatovy – Bílovice – Rokycany byl operační prostor XII. sboru genmjr. Irwina. První den postupovaly jednotky pomalu s obezřetným průzkumem a všestranným zajištěním. Navíc jim v rychlejším postupu bránil rozmoklý terén pohraničních cest. Tam, kde 6. května dosáhly stanovených cílů, zastavily pohyb hlavních sil a čekaly na další instrukce. Akce se zúčastnily 4. a 11. obrněná a 5., 26. a 90. pěší divize.

Postupovaly zhruba v pěti proudech:

1. na Sušici a Horažďovice;
2. přes Vimperk na Strakonicko;
3. volarskou cestou k Prachaticím;
4. údolím Vltavy na Vyšší Brod a Český Krumlov;
5. přes Horní Dvořiště k Českým Budějovicím.

²⁷⁹ Dnešní obec Strážný (poznámka autora).

²⁸⁰ Jak již bylo zmíněno výše, průzkumný předvoj se do obce Strážný dostal již 1. května 1945 (poznámka autora).

²⁸¹ Stíhač tanků (Tank destroyer) M 36 Jackson (poznámka autora).

²⁸² T. JAKL, *Úseky lehkého opevnění 191 a 195 v boji*, Historie a plastické modelářství 3, 2005, s. 27.

²⁸³ Tamtéž, s. 26-27.

Ještě téhož dne se velitelství 10. pluku přesunulo do Strážného. Třetí prapor pluku obsadil slabě bráněný Stožec a poté vyčistil prostor na sever od něj, až po soutok Teplé a Studené Vltavy.²⁸⁴

5.1.2. Boje u Soumarského mostu

Dne 4. května 1945 se ze zálohy k 5. pěší divizi vrátil také 2. pěší pluk, který vystřídal jednotky levého křídla 10. pluku, v pozicích podél československé hranice severně od Alt Reichenau. Ještě před setměním 2. pluk obsadil slabě bráněné České Žleby.

Na opačné straně fronty se mezitím do Volar přesunul 111. pluk tankových granátníků, detašovaný od německé 11. tankové divize. Pluk, pod velením generála von Buttlara, se měl ve Volarech doplnit a zreorganizovat. Spolu s 655. ženijním praporem se ale namísto v bezpečí týlu ocitl na frontě.²⁸⁵

Posílena patrně o jednotky místního volkssturmu obsadila následně vytvořená Kampfgruppe von Buttlar pozice v Kunžvartském sedle, přehrazující přístup do českého vnitrozemí po Zlaté stezce, a také přechody horní tok Vltavy. Na vybudování svých pozic získala bojová skupina von Buttlar přibližně šest dní, protože americký postup v posledním dubnovém týdnu směřoval do Rakouska.

V rámci příprav na útok, který měl začít zrána příštího dne, vyslal 2. pěší pluk hlídky až na úroveň Teplé Vltavy. Hlídka roty G objevila nepoškozený Soumarský most, ale nepřátelská palba ji znemožnila jeho okamžité obsazení.

Ještě v noci ze 4. na 5. květen poslal 2. pěší pluk k Soumarskému mostu třetí četu roty G pod velením poručíka N. J. Bona, s úkolem most obsadit a zajistit předmostí na severním břehu Vltavy. V okamžiku, kdy se četa přiblížila k mostu, Němci most vyhodili do vzduchu. Most zůstal následkem destrukce schůdný pouze pro pěší. Přestože němečtí obránci, opření o řopíky²⁸⁶ úseku 195, bránili trosky mostu palbou kulometů, panzerfaustů a ručních zbraní, podařilo se dvěma družstvům třetí čety roty G a kulometné sekci roty H okolo páté hodiny ranní Vltavu překonat. Z pěti řopíků bezprostředně bránících most, Američané dobyli tři a zakopali se podél železniční trati na severním břehu řeky.²⁸⁷

---

²⁸⁴ T. JAKL, *Úseky lehkého opevnění 191 a 195 v boji*, s. 27.

Vojáci 10. pěšího pluku obsadili 7. května okolí Vimperka a jeho hlavním úkolem bylo střežit bezpečnost silnice z Německa do českého vnitrozemí.

²⁸⁵ Tamtéž, s. 25.

²⁸⁶ Lehké objekty (pevnůstky), tvořící součást čs. pohraničního opevnění. Název „řopík“ vznikl zdrobněním zkratky Ředitelstva opevňovacích prací – ŘOP (poznámka autora).

²⁸⁷ T. JAKL, *Úseky lehkého opevnění 191 a 195 v boji*, s. 26.

Ráno nepřátelská palba ze vzdálenějších bunkrů zhoustla. Němci nasadili také tank, který americké předmostí a přechod přes řeku ostřeloval ze silnice, asi jeden a půl kilometru východněji. Most se tak stal zcela neprůchodný. Zbytek roty G ale objevil nepoškozenou lávku pro pěší u Dobré, po které překonal řeku. Nyní začalo hrozit obklíčení naopak německým jednotkám u mostu. Američtí pěšáci roty G soustředěnou kulometnou a minometnou palbou postupně vypudili Němce z jednoho řopíku po druhém, a třetí četu z obklíčení na severním břehu Vltavy do 15.00 vyprostili.²⁸⁹

Po prolomení německé linie u Soumarské mostu postupoval 2. pěší pluk, nehledě na hornatý terén, rychle na sever, a jeho druhý prapor dosáhl Milešic u Záblatí.²⁹⁰

Němečtí tankisté 111. pluku tankových granátníků se stáhli na sever, kde je poblíž Můstku napadlo americké letectvo.

Zničená střelna jednoho z "řopíků" u Soumarského mostu²⁸⁸

Při odchodu z Volar se Němci omezili na rušivou dělostřelbu a protiútok jednoho samohybného děla, které zničili pěšáci roty E při postupu na Mlynářovice.

Po obsazení Volar se zde vojáci 5. pěší divize setkali s další z mnoha hrůzných podob nacistického světa.²⁹¹

²⁸⁸ Fotoarchiv autora.

²⁸⁹ T. JAKL, *Úseky lehkého opevnění 191 a 195 v boji*, s. 26.

²⁹⁰ Tamtéž, s. 27.

Autor studie zhodnotil boje v této oblasti takto: Vždycky jsem si myslel, že Američané nedosáhli do německé kapitulace Prachatic a Českých Budějovic, přestože je od nich dělila vzdálenost jednoho denního pochodu, především proto, že je jednak zadržel horský terén Šumavy, a také proto, že 4. obrněná divize byla nasazena ve směru na Prahu, 11. obrněná divize postupovala na Linec, a více obrněných divizí už XII. sbor neměl. Teď jsem toho názoru, že postup americké 5. pěší divize na Prachatice a České Budějovice zdržela především obrana horního toku Vltavy, opřená o úseky opevnění číslo 191 a 195, vybudované I. sborem československé armády v letech 1937 a 1938.

²⁹¹ Tamtéž, s. 27-28.

5.1.2.1. Cesta pochodu smrti z Volar do Prachatic

Když byla 12. dubna 1945 hlášena americká 26. pěší divize ve vzdálenosti tří denních pochodů u Helmbrechtsu u Norimberka, znamenalo to pro tamní pomocný tábor koncentračního tábora Flossenbürg rozkaz k evakuaci. Následující den, 13. dubna, opustilo Helmbrechts ve směru na východ 586 nuceně nasazených dělníků a 581 židovských žen převážně z Polska. Denní úmrtnost pochoduujících se pohybovala kolem 20 až 25 osob denně.²⁹² Část zastřelili strážci SS, větší část zahynulo podvyživením a vyčerpáním.²⁹³

Pochod vedl převážně po silnicích neboť, ostraha měla k dispozici nákladní automobil, jehož korbu kryla plachta; také přesun nemocných se děl na vozech tažených koňskými či volskými spřeženími, které od etapy k etapě muselo pro tyto účely zapůjčit obyvatelstvo z míst průchodů, ať již domácí nebo uprchlíci z východu. Někteří příslušníci ostrahy snad také používali jízdních kol. Dozorci a dozorkyně byli příslušníci SS. Mělo jich být celkem dvacet, pět mužů a patnáct žen.²⁹⁴ Velitelem pochodu byl velitel helmbrechtského ženského koncentračního tábora unterscharfführer Alois Dörr.²⁹⁵

V odpoledních hodinách dne 4. května 1945 přišel do Volar zástup asi 170 vyčerpaných žen. O několik hodin později bylo na osmi koňských povozech přivezeno dalších přibližně 140 žen, které již nebyly schopny chůze. Místo odpočinku našly ve staré dřevěné kůlně mezi pilou Otty Pinskera a továrnou na řetězy Oskara Knäbla. Jedna část kůlny sloužila pile a druhá jako sklad slámy a sena. Některé z žen se uložily na slámu a ty, které již neměly sílu, zůstaly ležet na holé zemi.²⁹⁶

Ještě 5. května přinutil velitel pochodu smrti Dörr 175 vyčerpaných osob k pochodu na protektorátní hranici u Prachatic.²⁹⁷

Jakým způsobem byly vybírány je záhadou, protože do transportu bylo zařazeno 30 až 35 žen, které nebyly schopny chůze. Pro ně byl připraven nákladní automobil.²⁹⁸ Naopak ženy,

---

²⁹² Dle Jaroslavy Krejsové (níže citované dílo, s. 23) bylo z Helmbrechtsu vyhnáno na 1 300 žen (počet, který uvádí T. JAKL, dává dohromady 1 167 osob); o nuceně nasazených dělnících se nezmiňuje. Dále uvádí, že jedna z členek doprovodu SS Herta Haaseová ve své výpovědi ze dne 13. 5. 1945 uvedla: „*Přesně nevím, kolik jich bylo zastřeleno denně. Podle mého odhadu tak přibližně 6 až 10. Byly postřeleny jen proto, že už neměly dostatek sil jít dál. Nic jiného nespáchaly.*“ (poznámka autora).

²⁹³ T. JAKL, *Úseky lehkého opevnění 191 a 195 v boji*, s. 28.

²⁹⁴ V. Starý v článku *Tragické cesty pochodu smrti* (Listy Prachaticka, 10. 5. 1995, s. 12) uvádí, že pochod smrti doprovázel velitel (dle pamětní knihy obce Hartmanice jím byl SS-Obersturmführer Hans Schindler), dva příslušníci SS, pět německých vojáků s puškami a několik esesaček (poznámka autora).

²⁹⁵ Jaroslava KREJSOVÁ, *Přes Volary přešla smrt. Pochod smrti očima pamětníků*, Volary 2006, s. 19.

I přesto, že Dörr dne 20. dubna roku 1945 obdržel rozkaz z hlavního štábu SS, aby přestal s bitím a zabíjením vězeňkyň a aby je propustil při přiblížení americké armády, neuposlechl tohoto rozkazu a z vlastní iniciativy pokračoval v zabíjení a hnal transport pryč před postupujícími Američany. Osobně byl zodpovědný za smrt více než dvou set židovských žen. V roce 1968 byl v Německu zatčen, vyšetřován a v roce 1969 odsouzen k doživotnímu žaláři. Po deseti letech byl propuštěn a v roce 1990 zemřel přirozenou smrtí.

²⁹⁶ Tamtéž, s. 23.

²⁹⁷ T. JAKL, *Úseky lehkého opevnění 191 a 195 v boji*, s. 28.

kteřé zůstaly „při síle“ byly ponechány v kůlně s těmi, které už jen ležely. Snad to byl úmysl, že ty zdravé pomohou nemocným a postarají se o zemřelé?²⁹⁹

U osady Cudrovice, poblíž Blažejovic, byl transport napaden americkým hloubkařem. Kulometnou střelbou z letadla byl zasažen nákladní automobil a shodou náhod střely zasáhly na korbě sedící doprovod esesaček. Ruth Schulzová byla zabita (její tělo bylo přivezeno do Prachatic, kde je údajně také pohřbená) a další dvě dozorkyně byly raněny. Zmatek jež byl střelbou vyvolán, nahrál zajatkyním, které byly ještě schopny útěku. Těm se podařilo uprchnout do okolních lesů. Jakmile se esesmani vzpamatovali z šoku, začali zběsile pálit kolem sebe a bez milosti zastřelili každou ženu, která se dostala před hlavně jejich zbraní.

Takto zákeřně přišlo o život dvacet dva žen.³⁰⁰ Ušetřeny nezůstaly ani ženy dopravované na nákladním automobilu.³⁰¹

Než se transport vydal na další cestu, stačila eskorta SS prohledat část lesa, do kterého vězeňkyně uprchly. I když stříleli naslepo, bylo několik vězeňkyň raněno. To, co se stalo mezi obcemi Cudrovice a Blažejovice bylo oznámeno veliteli SS ve Volarech a ten stačil za pomoci wehrmachtu ještě týž den zajistit svoz mrtvých žen zpět do Volar a ukrýt je pod vrstvou chlévské mrvy u zemědělské usedlosti č.p. 155 přímo pod hřbitovem.

Tato událost nezůstala obyvatelům města Volar utajena. Když město osvobodila americká armáda, oznámili němečtí antifašisté na americké velitelství nelidské uložení ostatků žen. Velitel si oznámení ověřil a ihned nařídil ostatky žen z mrvy vyzvednout a uložit do rakví. Ty museli němečtí truhláři vyrobit ve svých dílnách.³⁰²

Ve Volarech Američané 6. května postupně našli 118 živých, na kost vychrtlých žen, kterých se okamžitě ujala divizní 5. ošetrovna. Přesto ještě dalších 20 osob zemřelo na následky předchozího utrpení. Tragédii dodnes připomíná 95 stél a památník na hřbitově ve Volarech.³⁰³

---

²⁹⁸ Josef Podlešák ve své studii *In Memoriam 96 obětí pohřbených ve Volarech* (Výběr 12, 1975, s. 100) uvádí, že to byl vlečný vůz tažený traktorem (poznámka autora).

²⁹⁹ J. KREJSOVÁ, c.d., s. 24.

Ženy, které byly ponechány ve Volarech zbylí strážci SS ze strachu před blížícími se Američany po odchodu transportu 5. května urychleně vězenkyně opustili a nechali je na pospas osudu. Když to lidé z blízkého okolí zjistili, snažili se jim poskytnout pomoc.

Oskar Knäbl 9. května 1945 na velitelství americké armády podal následující svědeckou výpověď:

„Vzhledem k tomu, že pan Otto Pinsker, který je majitelem továrny, se nestaral a nezajímal o tyto zajatky, pečoval jsem o ně já a sháněl jsem jim chléb, polévku a mléko poté, co odešly SS strážce. Některým ženám se mezitím podařilo uprchnout. Skryly se buď v lesích nebo u zdejších lidí. Chudí lidé pomáhali nejvíce.“

³⁰⁰ J. PODLEŠÁK i K. FOUĐ – V. KRÁTKÝ – J. VLADAŘ (c.d., s. 147) uvádí, že obětí mohlo být až 80 (poznámka autora).

³⁰¹ J. KREJSOVÁ, c.d., s. 25.

Na téže stránce je i seznam masakru obětí, převzatý z amerických dokumentů, uložených na MěÚ ve Volarech.

³⁰² Tamtéž, s. 27.

³⁰³ T. JAKL, *Úseky lehkého opevnění 191 a 195 v boji*, s. 28.

Exhumace, ukládání ostatků zemřelých do rakví a svozu rakví nákladním automobilem, stejně jako kopání hrobů, se museli zúčastnit všichni němečtí obyvatelé města. Na výpomoc byli povoláni i belgičtí váleční zajatci, kteří sloužili u volařských sedláků.

Rakve s ostatky žen byly ve dnech 7. až 9. května sváženy na určené místo v blízkosti místního hřbitova. Pohřeb obětí pochodu smrti se konal dne 11. května 1945. Kolem rakví, z větší části otevřených, muselo na příkaz amerického velitele projít opět všechno německé obyvatelstvo, aby viděli, co dokázali jejich soukmenovci udělat z bezbranných lidí. Dle výpovědi přímých účastníků, kteří ve Volarech dosud žijí, to byl otřesný pohled.³⁰⁴

Obrázek pohřbu obětí pochodu smrti namalovaný americkým vojákem dle dobové fotografie³⁰⁵

Transport zbylých vězeňkyň byl pak hnán směrem na Prachatice, kam dorazilo 5. května asi 40 žen. Byly zahrnány do cihelny, kde přečkaly noc. 6. května 1945 byl transport hnán dále směrem na Husinec, šlo však pouze o zbytek transportu – o ty ženy, jež byly ještě schopny pohybu. Ženy, které již nemohly dále jít, byly ponechány svému osudu v prachatické cihelně. Ani transport do Husince se ale daleko nedostal, asi v prostoru přehrady na Blanicí příslušníci SS vězeňkyně opustili a utekli.³⁰⁶

Ženy se rozutekly do okolních obcí. Zde se o ně lidé postarali. Poskytli jim nejnnutnější ošetření a očistu, oblékli je, dali jim najíst a zajistili prozatímní ubytování.

³⁰⁴ J. KREJSOVÁ, c.d., s. 27.

Na disku DVD „U.S. Army. Volarsko, květen 1945“, který přikládám ke své diplomové práci, jsou záběry pořízené americkou armádou na sklonku války. Jsou zde i sekvence z exhumace těl obětí pochodu smrti za účasti německých obyvatel Volar (poznámka autora).

³⁰⁵ Tamtéž, s. 73.

³⁰⁶ J. PODLEŠÁK, *In memoriam 96 obětí pochodu smrti pohřbených ve Volarech*, s. 101.

Údaje o počtu žen, které se nakonec do Prachatic dostaly, se ale značně rozcházejí. Např. Meda Germannová ve svých pamětech uvádí, že do Prachatic došlo přes 200 žen a že třicet z nich (všechny Němky) bylo v Prachaticích propuštěno (poznámka autora).

Patrně již 6. května se část žen dostala do ošetřování nejbližší české nemocnici ve Volyni. Jejich větší část však byla rozptýlena v oblastech obcí Husince, Chluman, Hájku, Dubu a Bavorova, odkud byly vozidly, opatřenými zdravotním odborem partyzánské skupiny Šumava II, sváženy do Vodňan, kde byly ubytovány ve škole u kostela.³⁰⁷

5.1.3. Poslední padlý americký voják v boji na evropském válčišti

Dne 7. května 1945 kolem osmé ranní vyrazily z pozic 2. pěšího pluku americké 5. pěší divize v okolí Volar hlídky 803. praporu stíhačů tanků³⁰⁹ (ve svém znaku měl hlavu pantera drtícího v tlamě nepřátelský tank), který dostal rozkaz k prozkoumání dalších pozic německé armády. Úkolem byla pověřena 2. a 3. četa průzkumné roty pod velením poručíka Donalda T. Warrena. Obě čety postupovaly v tandemu po silnici z Volar do Lenory.

Brzy ráno toho dne podepsali Němci v Remeši bezpodmínečnou kapitulaci. Na velitelství 5. pěší divize se vytoužená zpráva o konci války dostala rádiem v 08.31. Nedostala se ale k asi třicetičlenné německé jednotce v lese mezi Můstkem³¹⁰ a Blažejovickým Mlýnem.³¹¹

Právě kolem jejich pozic projížděla jedna z průzkumných hlídek, složená ze čtyř vozidel. Vpředu jeli dva jeepy vyzbrojené těžkými kulomety ráže 12,7 mm, za nimi postupoval kolový obrněný automobil M 8 Greyhound, který

Pomník na počest Charlese Havlaty³⁰⁸

³⁰⁷ J. KREJSOVÁ, c.d., s. 20.

Marie Fialová ve své DP „*Revoluční rok 1945 na Prachaticku*“ (Č. Budějovice 1968) uvádí, že pochod smrti z Helmbrechtsu nebyl jediný, který přes Volary procházel. Na s. 23 se dočteme, že přes Volary pocházel i pochod smrti, ve kterém bylo 1 400 sovětských zajatců a černochoů. Bylo to koncem dubna a pochod směřoval do Aigenu v Rakousku. Tamtéž je uvedeno, že 2. května procházel přes Volary pochod smrti, ve kterém bylo 400 sovětských zajatců.

O táborech válečných zajatců u pramenů Vltavy např.: Tomáš SOUMAR, *Prachaticko v letech 1938 – 1948* (DP), Plzeň 2000, s. 63-65; V. STARÝ, *Pokračujeme na téma: Šumavské legendy a skutečnosti*, Listy Prachaticka, 30. 7. 1997, s. 11; TÝŽ, *Ještě na téma šumavské legendy a skutečnosti*, Listy Prachaticka, 6. 8. 1997, s. 15; Jindřich TÝRA, *Dokumenty o válečných zajatcích u pramene Vltavy (1941 – 1945)*, Výběr 12, 1975, s. 105-110. (poznámka autora).

³⁰⁸ Fotoarchiv autora. Pomník se nachází pod místem zvaným Stögrova Huť.

³⁰⁹ Byl to tentýž prapor, který se podílel na likvidaci německého odporu v oblasti Strážného (poznámka autora).

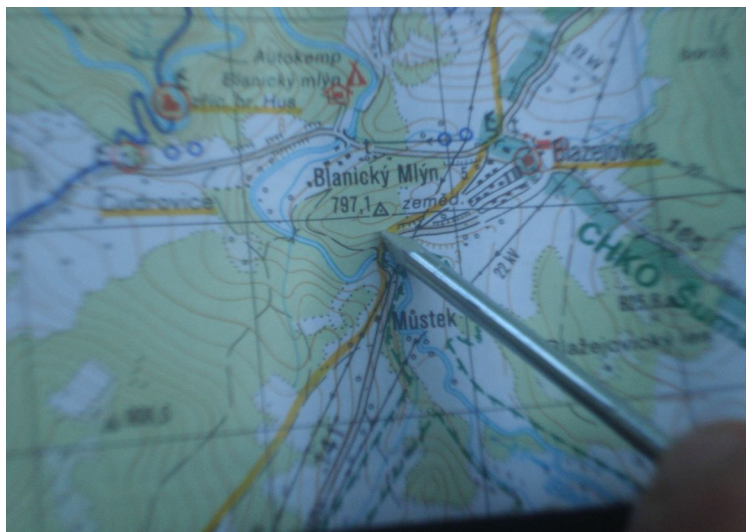
³¹⁰ Německy Bierbruck (poznámka autora).

³¹¹ T. JAKL, *Úseky lehkého opevnění 191 a 195 v boji*, s. 29.

následoval třetí ozbrojený jeep.³¹³ Nic netušící Američany němečtí vojáci zaskočili a jejich palbou byl okamžitě zabit svobodník Charles Havlat,³¹⁴ který seděl v prvním jeepu. Zásahem pancéřové pěsti bylo také z boje vyřazeno obrněné vozidlo Greyhound a všichni čtyři členové posádky, včetně velitele hlídky, zraněni.

Po německém přepadu se posádky dvou předních jeepů ukryly za svými vozy a v terénu, a spolu s obrněným vozem zahájili odvetnou palbu. Třetí jeep se při pokusu

Místo střetnutí, které uvádí ve svém článku T. Jakl³¹²

o otočení převrátil a zablokoval silnici pro případný ústup. Přibližně v té době dostala hlídka rádiem rozkaz zastavit bojové akce a stáhnout se do výchozích pozic. Musela ale pokračovat v kruhové obraně, dokud se informace o německé porážce nedostala i protivníkovi.³¹⁵

³¹² Fotoarchiv autora.

Místo, kde ke tragédii došlo, nelze přesně určit, protože se svědecké výpovědi různí. Pánové Bernard Robinson (Los Angeles, USA) a Hary Hains (Houston, Texas), přímí účastníci osvobození města, shodně uvádějí prostor poblíž řeky Blanice (Cudrovice – Bierbruck – Blažejovice). Pan Willibald Plach (Hirschau, Německo), který byl na základně přátelství s jedním americkým důstojníkem zaměstnán u americké armády a do Volar se vrátil dle jeho slov 8. nebo 9. května, uvádí ve svém dopisu ze dne 19. března 2001, že místo přestřelky se nachází v prostoru pod Stögrovou Hutí.

Když se o této události začalo psát v regionálním tisku a ve Volarském zpravodaji, ozval se mi jeden ze starousedlíků pan Jan S.: „Pan hostinský byl náš hlavní informátor o dění ve městě. A také ten večer přišel a říkal: *Jó hoši, dnes měli Američané špatnej den, někde u Cudrovic nebo Blažejovic jim Němci zastřelili vojáka a několik jich bylo raněno.*“ (J. KREJSOVÁ, c.d., s. 65-66).

Pomník je umístěn pod lokalitou Stögrova Huť. Informační tabule však uvádí hned dvojí omyl. Je na ní uvedeno, že americkou kolonu napadli palbou příslušníci 11. pancéřové divize SS. To je omyl číslo 1: žádná takováto jednotka neexistovala. Zřejmě je zde tudíž myšlena 11. dobrovolnická divize pancéřových granátníků SS „Nordland“; a to je omyl číslo 2: ta se mezi 16. dubnem a 2. květnem 1945 zapojila do bitvy o Berlín a po bojích v centru města byla nakonec rozprášena. Jedinou možností tedy je, že německý oddíl, na který Američané narazili, patřil k 11. tankové divizi wehrmachtu, jejíž hlavní část sice přešla do zajetí už 5. května, ale další jednotky pokračovaly v odporu až do bezpodmínečné kapitulace Německa. Jak již bylo uvedeno, bojů v okolí Volar se ne německé straně účastnil 111. pluk pancéřových granátníků, náležející k 11. tankové divizi. Je ovšem možné, že došlo k záměně černých uniforem tankistů za uniformy SS stejné barvy, což vedlo k uvedení nesprávných údajů (poznámka autora).

³¹³ Tento počet uvádí T. Jakl ve svém článku *Úseky lehkého opevnění 191 a 195 v boji* (s. 29), J. Krejsová ve své knize *Přes Volary přešla smrt* (s. 66) uvádí, že kolonu tvořilo šest jeepů a dvě obrněná vozidla (poznámka autora).

³¹⁴ Čechoameričan Charles Havlat se narodil 10. 11. 1910 jako první syn Havlatů v Dorchesteru v zemědělském státě Nevaská. Prarodiče pocházeli z Moravy z obcí poblíž Osové Bítýšky. Spolu s ním sloužil v témže praporu jeho bratr Rudolph. I nejmladší z bratrů Adolph ukončil válečné tažení v Německu. Pro bližší poznání země jejich předků a za její osvobození od fašistického teroru a nadvlády však Charles položil to nejcennější – svůj život. Místo jeho věčného odpočinku leží ve Francii v Lotrinsku na hřbitově v Saint-Avold. Zde pod číslem hrobu 75 sní svůj věčný sen spolu s dalšími desetitisíci kamarády, kteří také položili své životy na rozsáhlém evropském bojišti (tyto údaje převzaty z informační tabule pomníku Charlesa Havlaty).

Střelba na obou stranách utichla pouhých deset minut před nabytím platnosti dohody z Remeše. Obě válčící strany zprávu obdržely opožděně v posledním okamžiku. Ve svém důsledku však toto opomenutí přineslo zcela zbytečnou smrt amerického vojáka. Poslední smrt amerického vojáka v bojovém střetnutí na evropské půdě. Tak je alespoň Ch. Havlat evidován v amerických pramenech.

Postup pluků americké 5. pěší divize 4. až 6. května 1945³¹⁶

5.2. Květnové dny v Prachaticích

V prvních dnech května 1945 rozklad německých mocenských struktur vyvrcholil. V Prachaticích se Němci o vážnější odpor nepokusili. Nejmilitantnější z nich uprchli směrem k Pasovu a Českému Krumlovu a ti rozumnější začali vyjednávat s českým Revolučním národním výborem.³¹⁷

„V prvním týdnu května táhly po Vodňanské ulici další nekonečné řady německých uprchlíků ze Slezska. Žebřinové vozy většinou s volským potahem, řidičeji s koňmi. Mezi tím tanky. Všichni směřovali na Volary nebo na Krumlov. Když se dostali na nechráněnou silnici za libínskou serpentinou, napadly je americké stíhačky, které již ovládaly celý prostor. Stejně byla napadena i kolona směřující na Krumlov. Z města bylo možno pozorovat vlny náletů na tyto transporty. Uprchlíci zanechali povozy na silnici a schovávali se v lese, ale přesto byli mrtví, kteří pak byli pohřbeni na prachatickém hřbitově.

Tato letadla nalétávala k útoku od Černé Hory, kde zjistila velký počet tanků zakopaných na obranu silnice, po níž měli Američané táhnout na Prachatice. Proto se Američané rozhodli

³¹⁵ T. JAKL, *Úseky lehkého opevnění 191 a 195 v boji*, s. 29.

³¹⁶ Tamtéž, s. 29.

³¹⁷ F. KUBŮ, *Když přijela americká armáda*, Listy Prachaticka, 8. 5. 1995, s. 13.

obsadit Prachatice od Vimperka a Husince a tak předejít velkým ztrátám postupem přes Libín. Na návrších kolem města jsou umístěna protiletadlová děla.³¹⁸

5.2.1. Úterý 1. května

Ze strany landrátu se projevuje stále větší snaha, navázat kontakt s českými vedoucími představiteli ohledně předání města do jejich rukou. V pamětech Václava Piláta se můžeme dočíst toto: „Langl z landratu přišel časně ráno k Soumarovi znovu a prohlásil, že jeho šéf by rád navázal jednání ohledně předání svého úřadu. Byl jsem dotázán Fr. Soumarem, co se má podniknout. Přímé jednání jsem nedoporučoval, aby se nikdo z vedoucích nacistů nedověděl, že se něco podniká. SSmanů bylo dosud plné město a oddělat nás by pro ně nebyl žádný problém.“³¹⁹

Dopoledne přistálo pod Lázněmi sv. Markéty malé německé kurýrní letadlo se zprávou pro kreisleitera Grafa. Posádka letounu přivezla také mnoho letáků, vyzývajících německý národ k vytrvání v boji. Vojáci roznášeli letáky po domech.³²⁰

---

³¹⁸ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 58.

³¹⁹ SOKA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 78.

³²⁰ Dle paměti V. Piláta byl text letáku podepsaného zastupujícím gauleiterem Ruckdeschlem a generálporučíkem Tosldorffem následující: „*Freiheit oder Kampf! Verrat oder Ehre! Sklave oder Deutsche! Hunger oder Brot!*

Vor diese Entscheidungen hat das Schicksal heute jeden Deutschen gestellt. Die Stunde ist gekommen, wo der Feind versucht, seine letzte Karte asuzuspielen, das deutsche Volk zum verrat zu zwingen. Falschemeldungen, Gerichte und Irreführung durch Flugblätter und Missbrauch des Rundfunks überstürzen sich. Jetzt gilt es, die Nerven zu behalten, ruhig und entschlossen allen feindlichen Methoden zu trotzen – gegen jeden Feigling und Schwächtling, der sich zum Verrat missbrauchen lässt, eiskalt und rücksichtslos zu handeln.

Feigheit bedeutet Dolchstoß gegen die kämpfende Truppe!

Mit der kämpfende Truppe zusammen werde ich als der vom Führer eingesetzte Reichsverteidigungskommissar des Gaus und als Soldat gegen jeden Feigling mit äusserster Härte vorgehen.

In diesen Tagen scheiden sich die Geister!

Was feige und schlecht ist, muss fallen. Jeder ehrbewusste Deutsche aber hat durch seine Haltung vor dem Millionen Gefallenen, vor der Geschichte unseres Volkes, vor unserem Führer und unseren Kindern zu bestehen. Gerade der 1.Mai als Symbol des ewigen Werdens und Lebens, muss uns die letzte Kraft verleihen, die letzte entscheidende Phase dieses Kampfes durchzusetzen.

Die Stunde wird kommen, wo die Unnatürlichkeit der Feindlichen Koalition bricht und für uns die entscheidende Wende kommen wird. Mit dem unbeirraren Glauben an das deutsche Leben haben wir bis zum letzten Atemzug zu stehen und unsere Pflicht zu tun. Am Ende wird der Herrgott doch mit uns sein !

ES LEBE DEUTSCHLAND!

ES LEBE UNSER FÜHRER ADOLF HITLER!“

Překlad: Svoboda nebo boj! Zrada nebo čest! Otok nebo Němec! Hlad nebo chléb! Před toto rozhodnutí postavil osud každého Němce. Nadešla hodina, kdy se nepřítel pokouší vynést svou poslední kartu, přinutit německý národ ke zradě. Falešná hlášení, fámy a klamání skrze letáky a zneužití rozhlasu se však ukvapují. Nyní platí udržet pevné nervy, klidně a rozhodně vzdorovat všem nepřátelským metodám – proti každému zbabělci a slabochovi, který se nechá zneužít ke zradě, jednat bezohledně a s ledovým klidem. Zbabělost znamená ránu dýkou pro bojující jednotky! Společně s bojujícím vojskem budu, jakožto Vůdcem nasazený říšský komisař obrany župy a jako voják, proti každému zbabělci postupovat s nejkrajnější tvrdostí. V těchto dnech se oddělují duše. Co je bojácné a špatné, musí padnout. Každý cti si vědomí Němec ale musí obstát svým postojem před miliony padlých, historií našeho národa, našim Vůdcem a našimi dětmi. Právě 1. květen jako symbol věčného počátku a života, nám musí propůjčit poslední síly k přečkání poslední rozhodující fáze tohoto zápasu. Nadešla hodina, kdy se zlomí nepřírozenost nepřátelské koalice a pro nás přijde rozhodující zvrát. S neochvějnou důvěrou

„V 6 hodin večer bylo v kostele české májové požehnání. Lidí bylo málo a Němci, kteří přišli do kostela a slyšeli českou litanii, hned zase odcházeli. Česká děvčata zazpívala při pobožnosti Svatohorský zdrávas. Požehnání měl kaplan Freibüchler.

O 8. měli pak požehnání Němci. Kostel byl plný a také všechno osvětleno. Děkan Hoffmann se modlil také za brzký mír a vítězství německého národa.“³²¹

Ve 22 hodin 26 minut hlásil německý rozhlas přes Hamburk následkem zranění, které utrpěl v bojích o Berlín.³²² Jeho nástupcem se stal velkoadmirál Dönitz, který se ujal úřadu kancléře a vrchního velitele wehrmachtu.

5.2.2. Středa 2. května

Po dlouhé době byly na stožárech u úřadů vyvěšeny nacistické prapory, ale jen na půl žerdi jako výraz smutku nad smrtí Adolfa Hitlera.

„Snad to byla příležitost poslední, kdy ještě vlály, teď na půl žerdi, za nějaký den budou už jen na zemi!! Dějinné události spějí rychle kupředu. Konec hitleriády bylo cítit ve vzduchu. Zprávy hlásí, že v Kužvardě³²⁴ se bojuje, tamní kostel prý byl úplně zničen. Bojuje se také u vsi Pumperle.“³²⁵

K večeru opět přilétlo německé kurýrní letadlo a důstojníci, kteří z něj vystoupili, se hned ptali na velitele protiletadlové baterie umístěné na vrcholu Libína. Po získání informací tam odjeli na motorce.

*Tehdy prapory na půl žerdi viset nemusely: prachatické náměstí v roce 1942*³²³

5.2.3. Čtvrtek 3. května

V tento den byl stěhován lazaret ze školní budovy u nemocnice do jiné části města. Byla odstraněna i vlajka s červeným křížem a nahrazena praporem s křížem hákovým, neboť se zde ubytoval celý gauleitung, který uprchl z Bavor. Kolem je všude plno vozidel ukryto v ulicích

---

v náš německý život musíme vytrvat do posledního dechu a splnit svou povinnost. Bůh bude nakonec přece jen s námi! Ať žije Německo! Ať žije náš Vůdce Adolf Hitler! (poznámka autora).

³²¹ SOKA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 79.

³²² To byla však jen německá propaganda. A. Hitler spáchal sebevraždu (poznámka autora).

³²³ Fotoarchiv pana Bc. Pavla DUDKA.

³²⁴ Zřejmě česká podoba německého názvu obce Kunžvart (Strážný) Kuschwarda (poznámka autora).

³²⁵ SOKA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 80.

a cestách pod stromy. Esesmany a četníky se to zde jen hemžilo. Na křižovatce u nemocnice bylo umístěno nákladní auto s protiletadlovým dělem a osádkou SS.

„Na nádraží byla velká hromada dříví určeného pro Spirovu papírnu ve Větrní. Poněvadž už nemohlo být odesláno, rozdělávali ho včera i dnes mezi uprchlíky a německé obyvatelstvo. Po celý den nesvítla elektrika, večer po 9. hod. šel chvíli proud, pak světlo zamrkalo a byl zase konec. Byli jsme beze zpráv a události se přímo hrnuly.“³²⁶

5.2.4. Pátek 4. května

V okně z menší věže kostela někdo vyvěsil bílý prapor, což velice nelibě nesli příslušníci jednotek SS. *„Děvče jdoucí před kostelem potkalo SS-manna, který na ně zavolal: „Pojd' sem maličká, řekni tomu vašemu faráři, že ho zastřelíme, jestli ten bílý hadr během deseti minut nesundá!“³²⁷*

Děkan však o vyvěšení praporu nic nevěděl a vše nahlásil místnímu veliteli. Následně přišel důstojník, který bílou vlajku odstranil. Nejprve ale museli vyrazit dveře do věže, které byly zabarikádovány zevnitř.

Stále panovala velká nejistota ohledně osudu města – zda bude vojensky hájeno nebo prohlášeno za město otevřené. Na atmosféru vzpomínal pan Václav Pilát:

„V poledne mne dohonil vrchní inspektor Scharf a zlobil se, že plno aut nastavili do cesty k nemocnici a do ulic kolonie. Říkal, že jsme tak všichni ohroženi nebezpečím z ostřelování letadly. O osudu města také nic na ladratu nevěděli. Mínil, že nebude hájeno vzhledem k velkému počtu raněných, žen a dětí.“³²⁸

Vedle budovy školy stálo nákladní auto, ke kterému vedly silné kabely. Šlo zřejmě o radiový vůz, vybavený přijímacími přístroji a vysílačkou se skládací nahoře paprskovitě rozvětvenou anténou.

„Auto s přístroji bylo celé zakryto motouzovou sítí a stále v něm hučelo. Kolem celé školy drželi hlídky SSmani, měli panašované uniformy, zeleně pomalované jako listí křovisek.“³²⁹

Odpoledne opět přistálo kurýrní letadlo na poli u sv. Trojice. Na vrcholu zvaném Pýhl za Jungbauerovou továrnou byla rozmístěna protiletacká děla.

³²⁶ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 81.

³²⁷ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 58.

V. Pilát uvádí ve svých pamětech částečně odlišnou citaci: *„Pojd' sem maličká, řekni tomu vašemu faráři, jestli nezmizí ten bílý hadr ihned během 10ti minut, tak ho sestřelíme!“* Není tedy zřejmé, zda chtěli esesmani zastřelit faráře, nebo jen sestřelit bílý prapor (poznámka autora).

³²⁸ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 81.

³²⁹ Tamtéž, s. 81.

„Kolem 6. hod.večer snesly se nad město dvě americké stíhačky a každá za nízkého letu nad nádražím, jedna za druhou vystřelily sérii ran na voj.auto na silnici u Bernkopffů mlýna. Auto se vzňalo. Současně to zasáhlo dva koně poblíž jedoucí, patřící „malému“ Fiedlerovi. Také několik vojáků bylo raněno.“³³⁰

5.2.5. Sobota 5. května

Od 5. května se ozývala americká dělostřelba také ve směru od Volar do Libínského sedla.³³¹ Byla ostřelována také rozhledna na Libíně, jelikož v jejím okolí se nacházela protiletectká baterie, která měla držet v šachu silnici vedoucí od Volar k Prachaticím.³³²

„Celý kraj přeplněný německým vojskem. Německá armáda /Wehrmacht/ stahuje se z oblasti písecké a českobudějovické přes Vodňany, Bavorov, Strunkovice nad Blanicí směrem na Prachatic. Říšskoněmecký přednosta železniční stanice – sekretář Martin Kaufenstein nepřijímá vojenský transport do Prachatic a přes, protože další přeprava do Pasova přes Volary je již nemožná.“³³³

Večer se poté konala schůzka s landrátem Ehehaltem v jeho bytě, která byla sjednána o čtyři dny dříve – 1. května. Na jednání vzpomíná pan Václav Pilát:

„Měli jsme rozhovor s landrátem Ehehaltem soukromě v jeho bytě, Frant. Soumar a já. Jednali jsme o předání města a úřadu landratu. Ehehalt projevil ochotu předat svůj úřad do našich rukou, jakmile bude k tomu vhodná chvíle. Žádali jsme ho, aby zabránil případnému zničení budov ve městě a spisů ve svém úřadě. Slíbil, že nařídí ihned zesílení policejní hlídkové služby, ačkoliv nevěřil, že by byly významnější budovy ve městě podminovány – jak se rozhlašovalo šeptandou. Po ujištění oboustranné diskretnosti o našem jednání jsme se rozešli. U vchodu do vedlejšího traktu radnice, kudy jsme šli ze Soumarem k Ehehaltovi, v malé Klášterní uličce, nechali jsme na stráži Josefa Sosnu, pro případ nějakého záskoku ze strany SS. Průběh našeho jednání však byl dobře utajen a nebyl rušen.“³³⁴

---

³³⁰ SOKA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 81.

³³¹ J. PECKA, c.d., s. 52.

³³² V. Pilát ve svých pamětech uvádí, že šlo o protiletadlovou baterii SS nebo alespoň důstojníky SS vedenou. Dle mého názoru ale protiletadlové dělostřelectvo spadalo pod velení německé Luftwaffe, nikoli SS. Obsluhu děl tedy tvořili esesmani. To mohou potvrdovat i informace o Libínské rozhledně na webu http://www.prachatice.cz/n_pamatky.html (náhled 20. 3. 2009), kde se uvádí, že zde byla dislokována malá posádka vojáků letectva (poznámka autora).

³³³ SOKA Prachatice, MěNV Prachatice, č. NAD 178, Pamětní kniha MěNV Prachatice.

³³⁴ SOKA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 82.

5.2.6. Neděle 6. května

Po celou noc bylo ve městě živo jako v úle. Vojenská auta jezdila nepřetržitě. Situace byla napjatá a dávala tušit, že zhroucení německé moci visí ve vzduchu. Městem jezdily také tanky,³³⁵ celá silnice od nemocnice do města jimi byla poničena. U hřbitova stály na přelomu svahu také dva tanky s děly namířenými na silnici k Bavorovu. Další tanky byly rozmístěny v České kolonii. Během dne zničili piloti čtyři kurýrní letouny typu Storch³³⁶ a poli za kolonií, kde dosud denně přistávaly a odlétaly. Další dva stroje byly zničeny u hřbitova a dva pod silnicí za Českou kolonií.

5.2.7. Pondělí 7. května

Mezi druhou a třetí hodinou odpoledne přijel³³⁷ do města se svým synem generál partyzánů Josef Sucharda (v uniformě čs. generála) a zastavil před školní budovou č.p. 329 ve Vodňanské ulici, ve které bylo sídlo župního vedení v čele s L. Ruckdeschlem.³³⁸ Ten je však oba ani nepustil ke slovu a rovnou je označil za velezrádce. Po krátkém polním soudu byli oba odsouzeni k trestu smrti, který měl být vykonán v 19 hodin 30 minut.

„Asi za ¾ hodiny po vstupu do budovy byli oba Suchardové vyvedeni dvěma vojáky. Po jejich odchodu z budovy musela se stráž prodírat hustými davy uprchlíků zaplňujících ulici... Odvedli je do Töchterheimu³³⁹ v čp. 249 v Zahradní ulici ... Tam byli uvězněni, každý ve zvláštní místnosti. Mladšímu dali cigarety, starší nekouřil.“³⁴⁰

Generál Sucharda se snažil proti svým vězňitelům užít lsti, když jim nepravdivě tvrdil, že o celé jeho akci je spraveno vedené americké i Rudé armády.

---

³³⁵ V. Pilát ve svých pamětech uvádí, že šlo o těžké tanky Tiger, je ale otázkou nakolik byl schopen jednotlivé typy německých tanků rozeznat. Ačkoliv je výskyt jednotek těžkých tanků Tiger v jižních Čechách doložen (např. v okolí Třeboně), nepodařilo se mi z dostupné literatury zjistit, zda prapory těžkých tanků ustupovaly i přes Prachatice. Domnívám se, že nikoliv a že jde pouze o záměnu s jiným typem německého tanku (např. PzKpfw IV). Více o této problematice např.: Vladimír KOS, *Tygrí (královští) v jižních Čechách*, Historie a plastikové modelářství 9, 2001, s. 24-26; T. JAKL, *Po stopách Tygrů v Československu – podruhé*, Historie a plastikové modelářství 4, 2002, s. 13-15; Pavel SALÁK jr., *Ústup německé armády pod Kletí. Královské tygry – potřetí*, Historie a plastikové modelářství 6, 2005, s. 18-21 (poznámka autora).

³³⁶ Čáp (poznámka autora).

³³⁷ M. Vačkář uvádí, že na motocyklu ČZ 175. (poznámka autora).

³³⁸ Sám J. Sucharda o motivech své cesty do města ve svých pamětech píše toto:

„Když dostal jsem 6. května hlášení, že oddíly něm. nac. SS divize zařizují se na výšinách kol Prachatic k obraně, rozhodl jsem se osobně zakročiti u velitele v Prachaticích, jelikož k brannému zákroku scházely nám těžké zbraně. Vnikl jsem odpoledne, samojediný se synem jako řidičem přes bojovou linii německou do Prachatic, vyzval jsem velitele z zastavení boje pod pohrůžkou, že se blíží k Vodňanům Rudá armáda. Řekl mi, že jest naprosto a v každém ohledu podržen vedení strany a vyzval mne, abych věc přednesl přítomnému Gauleiterovi...“

³³⁹ Dívčí internát (poznámka autora).

³⁴⁰ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 59.

„Sucharda jim řekl, že nebudou-li v předem ujednanou hodinu na svobodě, Američané zahájí přímou akci na město, k jejich osvobození. Také jim sliboval, že se postará o to, aby se dostali všichni do amerického zajetí. Všichni měli strach z Rusů.

Důstojníci se netajili tím, že nesouhlasí s odsouzením Suchardů, proti rozhodnutí nejvyššího vedoucího župy – Ruckdeschla – však jednat nemohli.“³⁴¹

O Suchardově akci byli také informováni členové RNV, kteří byli v případě nutnosti připraveni vyslat spojku do Husince, aby tamní partyzáni přijeli svému veliteli na pomoc, nebo o ni alespoň požádali americké jednotky, které již byly ve Vimperku.

Přibližně deset minut po plánované popravě se však začala v okolí Prachatic ozývat hlasitá střelba – Američané vyrazili z Volar k městu a cestou zničili dva německé tanky.

Chaosu, který ve městě nastal, využil gauleiter a s celým svým štábem opustil Prachatice. Prchal přes Chroboly na Linec, kudy vedla poslední volná cesta z obklíčení. Bylo to několikakilometrové pásmo, jež mělo tvořit rozhraní mezi americkou a sovětskou armádou.³⁴²

„Po útěku nejvyššího politického činitele důstojníci usoudili, že bude nejmoudřejší oba Suchardy propustit a vyzvali je, aby oba ihned zmizeli. Jejich motorku měli připravenou před budovou atak se ještě večer dostali domů, do Husince.“³⁴³

Zhruba v téže době se sešel v domě u Soumarů č.p. 48 ve Vodňanské ulici RNV ve složení: Pilát Václav, Soumar František, Pírka Vojtěch, Sosna Jan, Sosna Josef, Ira Josef, Švancar Miroslav, Harvalík Petr, Tauer Josef, Podlaha Antonín, Kosmata Antonín a Švejda Jan. Byli seznámeni s výsledky jednání Pilát-Soumar s Ehehaltem a o současné situaci. Rozhodli se provést volbu předsedy RNV. Jednomyslně byl zvolen Václav Pilát.³⁴⁴

5.2.8. Úterý 8. května

„Chaos ve městě je stále větší. Po útěku vedení zůstávají Němci bezradní. Cesty se plní vojskem a uprchlíky. V okolí Prachatic soustředěno na 50.000 uprchlíků. Vojsko prchá městem a zahazuje zbraně. Jen v lazaretech jest hodně raněných a mezi nimi se ukrylo na 200 SS-manů. Národní výbor vystupuje již veřejně a v přízemí místnosti u Soumarů ve Vodňanské

³⁴¹ SOKA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 82.

³⁴² J. PECKA, c.d., s. 52.

³⁴³ SOKA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 83.

³⁴⁴ Údaje, kdy vlastně Sucharda do města přijel se rozcházejí – on sám ve svých pamětech tvrdí, že to bylo 6. května odpoledne a večer byl již osvobozen. V. Pilát uvádí, že Sucharda přijel 6. května a poprava se měla konat 7. května v půl osmé ráno. V pamětech M. Vačkáře nalezneme, že k příjezdu Suchardů, zatčení, neuskutečněné popravě i propuštění došlo 7. května. Pokud byl Sucharda opravdu zachráněn odjezdem gauleitera, který byl poděšen postupem amerických jednotek k městu, muselo to být v době, kterou uvádí Vačkář – večer 7. května, protože 6. května Američané teprve přišli do Volar a v 5.1.3. bylo řečeno, že průzkum směrem k Prachaticím byl zahájen až ráno 7. května (poznámka autora).

ulici je zřízena kancelář „Revolučního národního výboru“. Ve městě se objevují první československé vlajky. První byla vyvěšena v České kolonii na domu č. 356.³⁴⁵

Ráno toho dne vzkázal po spojení generál Sucharda z Husince, že příští den hodlá Prachatic obsadit se svými partyzány.³⁴⁶

„V poradě téměř kompletního RNV bylo usneseno, že by Suchardovým zásahem mohlo dojít ku zbytečnému krveprolití, protože Němci se nechtěli vzdát nikomu jinému, než řádné americké armádě. Další závažnou skutečností bylo, že ve městě dosud bylo mnoho německého vojska, dobře vyzbrojeného a nedostatečně ozbrojená skupina partyzánů by nic nezmohla. Bylo proto rozhodnuto, požádat americké velení, aby provedlo odzbrojení Němců před příchodem Suchardovým partyzánů.“³⁴⁷

Do Vimperka byli proto kolem jedenácté hodiny vysláni Jerolím Kubašta s Matějem Vávrou. Před jejich odjezdem projel na motorce silnici z Prachatic do Vimperka člen národního výboru Jan Kreps a zjistil, že je volná. Při průjezdu Husincem narazili na Antonína Koláčka, bývalého československého velvyslance v Číně a Japonsku. Jelikož dokonale ovládal angličtinu, byl požádán, aby se jel s společně Kubaštou a Vávrou za Američany, což také učinil.

„Po druhé hodině odpolední přijeli všichni do Prachatic, zastavili před budovou čes. školy ve Vodňanské ulici, kde byla ještě německá posádka. Americkému důstojníkovi následovanému Koláčkem zastoupil cestu mezi dvířky do zahrady strážný s napřaženou puškou. Američan jí vojákovy vytrhl, přerazil o plot, vojáka odstrčil a vešli do budovy. Tam pomocí tlumočnicka Koláčka vyjednal kapitulaci a odzbrojení Němců. Jednání s důstojníky probíhalo celkem klidně. Všechny zbraně Němci sami odnesli do školní tělocvičny ve vedlejší budově.“³⁴⁸

---

³⁴⁵ SOkA Prachatic, MěNV Prachatic, č. NAD 178, Pamětní kniha MěNV Prachatic.

³⁴⁶ „V této pro jižní Čechy kritické době, kdy bylo možno od ustupujících SS jednotek očekávat krajní teror obyvatelstva a bezohledné ničení, byla jedinou vojensky organizovanou a bojeschopnou jednotkou v širém kraji od Týna nad Vltavou až po Strakonice a od Vodňan až ku hranici partyzánská skupina Šumava II, která již koncem dubna čítala 1 590 mužů a 63 důstojníky, většinou ozbrojené. Skupina vznikla sloučením tří, původně samostatně se tvořících odbojových středisek a sice Vodňany, kde již od roku 1940 pracovala pod energickým vedením kpt. Klimeše početně silná odbojová skupina, která provedla během okupace celou řadu sabotáží a přepadů, dále Bavorov, kde utvořil odbojovou jednotku pluk. part. Teringl a Husinec pod mým vedením. K tomu přistoupila velmi čilá jednotka Protivín a Týn nad Vltavou. Od 5. května počínaje byly bojové akce všech částí skupiny v celém úseku, kde nebylo dosud ani rudých ani amerických sil v plném proudu. Dnem i nocí byly ustupující německé jednotky přepadány, odzbrojovány a odváděny do zajetí a respekt, který německé oddíly před partyzány měly, zrcadli se nejlépe v rozkazu německého velení, kterým se nařizuje, vyhýbat se územím obsazeným partyzány Šumava II“ (AA, Ze vzpomínek gen. Josefa Suchardy, tištěný dvojlist, nedatováno).

³⁴⁷ SOkA Prachatic, Soumar František, Prachatic, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 83.

³⁴⁸ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 60-61.

„Ve škole byl ubytován oddíl Arbeitsdienstu, jehož velitelem byl major Nawotnig – původem Rakušan.“³⁴⁹

Ze školy jela celá skupinka na nádraží, kde zajistili vojenský vlak a předali ho českým železničním zřízencům. A aby neponechali nikoho na pochybách, kdo bude za nedlouho pánem města, vyrazili Američané také k úřadu starosty Watzlawicka. Jejich akci přihlížel pan Adolf Kreipl:

„Pak jsem ještě viděl, ... byl jsem zrovna tam naproti jak byl dřív národní výbor, ... jak je hudební škola, tam byl dřív národní výbor, bürgermeister tam byl, přijel džíp kulomet namířili na okno, věděli přesně, kde má kancelář, to jsem viděl já, šli nahoru a za chvíli šli nazpátek, převzali si moc. Takhle se tady převzala moc no. To bylo rychlý, no.“³⁵⁰

Po odzbrojení německých útvarů Američané oznámili, že si pro zbraně přijedou za dva nebo tři dny a odjeli zpět do Vimperka. Místní Němci však chtěli zbraně získat, aby se mohli bránit. To ale samozřejmě nechtěli Češi připustit, a proto opět vyslali trojici Kubašta, Vávra, Koláček, aby americké vedení ve Vimperku informovala, co se ve městě děje. Ti zareagovali vysláním dvou nákladních automobilů s posádkami, která do Prachatic přijela asi v jednu hodinu ráno 9. května a všechny zbraně z tělocvičny odvezla.

„Zbytek posádky wehrmachtu, pokud ještě v Prachaticích byla, v noci se odsunul směrem na Volary. Město zůstalo bez německých vojáků – volné.“³⁵¹

5.2.9. Středa 9. května

Dopoledne se sešel u Soumarů ve Vodňanské ulici Revoluční národní výbor, který konstatoval, že k boji o město nedojde, protože německá armáda z Prachatic odešla a zbraně byly odvezeny do Vimperka. Také bylo rozhodnuto udělat ve městě pořádek, protože ulice od kolonie, Vodňanská, Nádražní, Zahradní až ven z města na Volary byly přeplněny povozy a tábořícími uprchlíky z východní fronty. Členové RNV Pilát, Kreps, Soumar, Ludačka a Ira organizovali vyklizení ulic.

Jerolím Kubašta byl vyslán, aby zpravil Suchardu v Husinci o situaci ve městě. Kubašta zjistil, že cesta z Husince přes Výrovčici není pro vozidla sjízdná, protože je zatarasena dvěma shořelými německými tanky³⁵² a dalšími vozidly německé armády. Sucharda v Husinci na

---

³⁴⁹ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 83.

M. Vačkář uvádí (s. 62), že to byl podplukovník Nowotny. Prý jako velitel domobrany zařídil odzbrojení zbylých Němců a jejich odjezd z Prachatic (poznámka autora).

³⁵⁰ AA, rozhovor s panem Adolfem KREIPEM, 28. 7. 2008.

³⁵¹ SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 83.

³⁵² Ty byly zřejmě zničeny vlastními posádkami (poznámka autora).

náměstí dokončoval přehlídku partyzánského oddílu a chtěl dát rozkaz k postupu na Prachatice.

„Kubašta na dolním náměstí k němu přistoupil a na Suchardovu otázku, co je v Prachaticích nového, mu řekl: „Čekáme na vás, město je vyklizeno,“ ale dál se nedostal, protože ho nenechal domluvit, rozhořčen, že jeho vstup do Prachatic nebude překvapujícím vítězstvím. Nedověděl se ovšem ani to, že průjezd přes Výrovčici je nemožný.“³⁵³

Když tedy tuto skutečnost kolona partyzánů, tvořená jedním starým autobusem, několika nákladními auty a traktorem s vlekem, zjistila, musela vrátit do Husince a zvolit objížďku přes Horouty, Dvory, Lažiště, Oseky a Kahov,³⁵⁴ aby se dostala do Prachatic.

„Prachatice byly obsazeny hladce a poslední skupiny odzbrojeny. Táhli jsme na náměstí, kde jsme prožili nejkrásnější chvíli naší přísahy a stali jsme se tak bojujícími příslušníky naší armády.“³⁵⁵

„Když přijel Sucharda se svými lidmi do Prachatic na náměstí, bylo české obyvatelstvo už předem vyrozuměno, shromáždilo se k radostnému uvítání partyzánů. Němci se nikde neukázali, byli zalezlí – neměli vojsko.“³⁵⁶

Generál Sucharda ustanovil starostou města Václava Piláta, jenž poděkoval za důvěru a slíbil, že chce svědomitě a spravedlivě vést správu města. Současně žádal, aby mu veškeré české obyvatelstvo napomáhalo při znovuobrození českých Prachatic. Poté provolal slávu prezidentu republiky dr. Edvardu Benešovi. Lidé tleskali, jásali, radostně zářily oči všech. Tato historická událost byla ukončena rozvinutím československého praporu z věže radnice a zpěvem státní hymny.

„Byl jsem sice jmenován starostou města, ale úřad mi nikdo nepředal. Německý starosta Watzlawick zmizel. Klíče od kanceláří byly u německého domovníka-. Při prohlídce kanceláří jsem našel všude velký nepořádek a chaos. Nastala pro mne velká práce a mnoho starostí.“³⁵⁷

„Když se nad Prachaticemi snášel stín Černé hory a nad městem v pozadí ještě svítil sluncem ozářeny vrcholek Libína s rozhlednou, scházely se české rodiny ve svých

---

³⁵³ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 61.

³⁵⁴ Podle paměti J. Suchardy byla u Kahova zahrnány nazpět drobné německé jednotky (poznámka autora).

³⁵⁵ *Výpověď přímého účastníka osvobození na Prachaticku. Co psaly noviny Nový směr přesně před padesáti lety*, Listy Prachaticka, 9. 5. 1995, s. 11.

„Jeden oddíl pod velením Rudolfa Pelešky z Husince byl poslán k zajištění a obsazení lázní sv. Markéty. Našli všechny objekty prázdné a opuštěné. Proto na ně už zbylo jen zajištění majetku, který tam Němci zanechali.“ (M. VAČKÁŘ, c.d., s. 63).

³⁵⁶ SOka Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 84.

³⁵⁷ Tamtéž, s. 84.

domácnostech s pocitem uvolnění a s nadějemi v lepší, krásnou budoucnost ve svobodné vlasti. ³⁵⁸

5.2.10. Čtvrtek 10. května

„První ráno ve svobodných Prachaticích vylákalo do ulic nedočkavé české obyvatelstvo, mezi nimiž se později objevují pořádku i Němci. Jsou zamklí v očekávání toho, co je čeká po prohrané válce, od níž tolik očekávali a pro sebe hodně slibovali. ³⁵⁹

Na rozkaz generála Suchardy vtrhlo pět partyzánských rot pod kolem osmé hodiny ráno k vyčištění rozsáhlého lesního masivu Libína a protilehlých svahů. Rota Protivín jako předvoj předjela rychle a obsadila Chroboly, 10 km od Prachatic směrem na Krumlov, aby zabránila unikání německých skupin tímto směrem. Ostatní rotu s jednou rotou v záloze protáhly v bojové formaci oba svahy Libína, rota Vlachovo Březí (2. partyzánská rota) pod vedením nadporučíka partyzánů Vaňka protilehlé svahy dlouhého chrobolského údolí. V poledních hodinách došlo k prudké přestřelce na vrcholu Libína, při které byl raněn praporčík partyzánů.

V dopoledních hodinách přijíždějí do města další partyzáni z Bavorova, Vodňan i z dalších míst, aby byli k dispozici generálu Suchardovi. Vedoucím administrativy okresu byl jmenován Jaroslav Kovář, který v této funkci působil až do příchodu hejtmana dr. Františka Varause a jeho zástupce dr. Miroslava Vondráčky, přeložených do Prachatic z Písku. Referentem pro osídlování byl jmenován Jerolím Kubašta. Četnickou stanici převzal štábní strážmistr Liebl se svými dvaceti partyzány, kteří zajistili zákonný pořádek a ihned začali s odebráním zbraní od obyvatel.

„V 10 hodin 52 minut přijel z Českých Budějovic přes Čičenice zvláštní motorový vlak číslo 4902 se zaměstnanci ČSD. Říšskoněmecký přednosta stanice, vrchní sekretář DRB Martin Kaufenstein a výpravčí vlaků Müller předali bez odporu železniční stanici. Prozatímním přednostou železniční stanice ustaven adjunkt ČSD František Váňa z Protivína. ³⁶⁰

---

³⁵⁸ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 63.

³⁵⁹ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 64.

³⁶⁰ SOKA Prachatic, MěNV Prachatic, č. NAD 178, Pamětní kniha MěNV Prachatic.

„Železniční stanice poskytovala obraz zpuštění, nečistoty a zkázy po předchozích dnech napětí a zmatku. Železniční budova stanice byla dne 29. dubna amer. letci bombardována a bombami až do základů zničeno skladiště zboží, částečně poškozena i staniční budova, stožáry elektr. lamp přeráženy. Na kolejích vozy z části nebo úplně až na podvozek ohořelé. Celé kolejiště od vjezdové až k odjezdové výměně znečištěno lidskými výkaly a papíry všeho druhu, plechovkami od vojenských konserv a jinými odpadky – zbytky to po německých transportech a lazaretech. Telegrafní vedení bylo na mnoha místech přerušeno a nebo bylo použito americkou okupační armádou. A v městě samém nečisté ulice a staré budovy delší dobu neopravené, činily na příchozí přímo odpuzujícím dojmem.“

Celé město se připravovalo na příjezd americké armády, která stála doslova za humny.

„Americká armáda byla v Prachaticích očekávána. K jejímu uvítání byla na silnici od Volar postavena při okraji města jednoduchá slavobrána s nápisem Welcome. V poslední chvíli byla ve spěchu přemístěna před školu u nemocnice. Tam totiž přijely nečekaně dva americké džípy, ze kterých vystoupila jejich posádka, s přátelským úsměvem se nechala vyfotografovat a po chvílce rozhlédnutí nastoupila opět do aut a odjela zpět z města.

V nastalém rozruchu mezi shromážděnými Čechy a v celkovém zmatku nedošlo k organizované přípravě přivítání valné části americké armády, která po výzvědné jízdě džípů přijela do města. Pro přítomné nadšené občany byla úžasná podívaná na dokonale motorizovanou armádu urostlých vojáků, mezi nimi i černé pleti, což zase vzbuzovalo podiv. Kdopak kdy u nás viděl černocho? Za armádou nejen nevídané dopravní prostředky, ale také u nás doposud neznámé pojízdné pomocné stroje jako buldozery, bagry a další jiné, které dosud u nás z našich lidí nikdo neviděl. Armáda postupovala do města. Jádro armády dorazilo za noci a druhého dne.“³⁶¹

Štábní jídelna americké armády byla v domě č.p. 329 ve Vodňanské ulici. Ostatní jídelny pro vojenské jednotky byly na různých místech ve městě. Velitelství americké policie bylo v hotelu Blanice u Husince, místní americká policie byla v domě č.p. 328 v tzv. dělnickém domě firmy Roučka v Pivovarské ulici.³⁶²

---

³⁶¹ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 65.

Americká armáda zůstala na Prachaticku necelých sedm měsíců. Jednotky, které město osvobodily, patřily k 26. divizi 3. americké armády generála Pattona. Této divizi velel na jaře 1945 generál Hartness. Velitelem Prachatic a okolí se stal plukovník Condreen. Styčným důstojníkem za československou stranu tu byl major Lang – Tajanovský. V červenci 1945 byla 26. divize vystřídána 94. divizí, které velel generál Barnett. Za jejího pobytu navštívili Prachatice dva vysocí důstojníci americké armády. Na prachatickém náměstí 22. srpna provedl přehlídku posádky velitel XXII. sboru armády USA generál Harmon a 16. října se tamtéž představila nástupci generála Pattona ve velení 3. armády generálu Truscottovi. Na sklonku listopadu 1945 americká armáda Prachaticko opustila a přesunula se do americké okupační zóny v Německu (F. KUBŮ, *Když přijela americká armáda*, Listy Prachaticka, 8. 5. 1995, s. 13).

³⁶² Američané byli ubytováni v tělocvičně, německém dívčím penzionátu, ve Studentenheimu (německý studentský domov), v gymnáziu, ve školách, ve vilách na Lázních sv. Markéty i ve volných vilách v České kolonii (Srov. SOKA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 85).

„Před budovou okresu na náměstí, kde byla také úřadovna posádkového velitele pluk. Condreena, byla každý den, po jeho příchodu do úřadu, vztyčována americká vlajka, kterou z budovy okresu vždy na rukou přinášel jeden voják s doprovodem čestné stráže. Vlajku opatrně – aby se nedotkla země – zavěsili na lano a ve stavu pozoru vytáhli na stožár, kde zůstala až do skončení úřadování, kdy zase s velkou úctou byla sňata a za asistence čestné stráže odnesena na rukou do budovy okresu, kde jí ukládali. To se opakovalo každý den za účasti mnoha přihlížejících občanů města. Na budově bývalé německé školy ve Školní ulici, kam Němci za okupace přemístili z radnice na náměstí městský úřad a kde po osvobození sídlil i náš Národní výbor, byla trvale vyvěšena čsl. státní vlajka nad vchodem do budovy. Před školou u nemocnice, kde bylo umístěno velitelství divize, byly na stožárech vztyčovány obě vlajky – naše i americká – za doprovodu voj. trubačů fanfárami. Večer zase obřadně snímány a ukládány ve škole.“ (SOKA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 85).

Ve dnech 10. a 11. května 1945 předával bývalý landrát Ehehalt svůj úřad generálu Suchardovi a jeho českým pověřencům. Úřad byl předán v pořádku a Ehehalt tak dostal povolení k volnému odjezdu do Pasova s rodinou i veškerým zařízením bytu.

Jeho tajemník Scharf, který byl stranou k Ehehaltovi dosazen, aby jej a jeho jednání hlídal, byl zatčen a s dalšími nacistickými představiteli předán krajskému soudu v Písku.

Po osvobození Prachatic byli zatčeni tito Němci: Josef Forst (prokurista), Franz Krebs (kovář), Matias Haberda (komisař), Josef Krieger (listonoš), Franz Hankowetz (kominík), Anton Langl (fotograf), Anton Hofman (majitel domu na předměstí), Scharf (zástupce landrata), Janowsky (lesník), Franz Watzlawick (německý starosta), Felix Klein (obchodník), Zdiarská (fotografka), Franz Kouba (kolař – renegát), Zwerschina (bývalý čs. důstojník), J. N. Král (velkoobchodník). Kreisleiter Graf, který chtěl město bránit i za cenu, že by z něj měly zbýt jen ruiny, však mezi nimi nebyl – dobře znal šumavské cesty a podařilo se mu uprchnout.³⁶³

„Po vzrušujících dnech revolučních, pod ochranou americké okupační armády, partyzánského oddílu a znovu zřízené „Stráže národní bezpečnosti“ = SNB – nastává ve městě klid. Téměř všechny byty jsou obývány místními Němci a německými uprchlíky. Hotely, kasárna, školy a lepší soukromé byty a ostatní veřejné budovy používá americké vojsko. Zaměstnanci všech úřadů dojíždějí do Prachatic vlakem nebo jinými dopravními prostředky a vracejí se po vykonané práci večer zpět do svých domovů. Přenocování ve městě je nemožné.“³⁶⁴

Květen 1945: vozidla americké armády na prachatickém náměstí³⁶⁵

³⁶³ Srov. SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta, s. 86.

³⁶⁴ SOkA Prachatice, MěNV Prachatice, č. NAD 178, Pamětní kniha MěNV Prachatice.

³⁶⁵ Fotoarchiv pana Bc. Pavla DUDKA.

Květen 1945: americká armáda v ulicích Prachatic 1³⁶⁶

Květen 1945: americká armáda v ulicích Prachatic 2³⁶⁷

³⁶⁶ Fotoarchiv pana Bc. Pavla DUDKA.

³⁶⁷ Fotoarchiv pana Bc. Pavla DUDKA.

5.3. Dny osvobození v okolních obcích

Osvobození měst a obcí Prachaticka se uskutečnilo v prvních květnových dnech roku 1945. Situace byla značně nepřehledná, neboť souvislá fronta neexistovala, německé jednotky téměř nekladly odpor a krajem se pohybovala od západu i z jihu jednotlivá americká vozidla a malé jednotky. Stanovení přesných dat osvobození jednotlivých obcí je proto obtížné, neboť první američtí vojáci často opět odjeli a nové vstupující německé jednotky stále procházely. Směrodatným pro osvobození té které obce je proto příchod větší jednotky americké armády a její setrvání na místě. Ve většině míst Prachaticka k tomu došlo mezi 5. a 10. květnem.³⁶⁸

5.3.1. Husinec

V městském rozhlasu jsou 5. května upozorňováni občané, aby zachovávali klid a pořádek. Správy v Husinci se ujímá místní národní výbor. Obyvatelstvo je upozorňováno místním rozhlasem, aby se nepřibližovalo k vojenskému materiálu. Hrozí se přísným trestem a při přitěžujících okolnostech i zastřelením. Národní výbor nařizuje, aby se občané v době od 22 do 5 hodin nezdržovali na ulici. Podle došlých správ se blíží americké pancéře. Obyvatelstvo zdobí domy československými vlajkami. Rozhlas upozorňuje občany, že prchající Němci používají na civilní obyvatelstvo zbraní. Proto, kdo nemusí se na ulici nezdržuje. Předsedou místního národního výboru je jmenován plukovník Polášek.³⁶⁹

Ve škole je dosud ubytována vojenská posádka., zachovává však k aktivitě občanstva klid. Její velitel je vyzván Suchardou, aby složil zbraně, on však odmítl. Po předvolání, že nařídí svému mužstvu, aby nevycházelo z ubykací a zbytečně tak nepopuzovalo občany.³⁷⁰

Na schůzi 7. května se projednávají hlavně otázky zásobovací. Předseda zásobovací komise sděluje, že zásobování chlebem a potravinami je možno na přechodnou dobu provádět ze zásob pohotovostních. Masem a mlékem je město zásobeno z místních zdrojů.

Do Husince přichází 132 uprchlic z koncentračního tábora. Jsou ve velmi zuboženém stavu. Národní výbor za pomoci občanů jim poskytuje oblečení a jídlo. Nemocné jsou dopravovány do nemocnice ve Volyni.³⁷¹

---

³⁶⁸ F. KUBŮ, *Když přijela americká armáda*, Listy Prachaticka, 8. 5. 1995, s. 13.

³⁶⁹ M. FIALOVÁ, c.d., s. 37.

³⁷⁰ Tamtéž, s. 38.

Generál Sucharda ve svých pamětech uvádí toto: „*Dne 5. května, v uniformě a pistolí u boku, vyzval jsem velitele pancéřové brigády v hotelu Blanice u Husince k zastavení boje. Moje výzva a strach před partyzány způsobil, že štáb brigády uprchl v noci do Prachatic, kde bylo stanoviště velitele divize.*“ (AA, *Ze vzpomínek gen. Josefa Suchardy*, tištěný dvojlist, nedatováno). Domnívám se, že údaje o tom, že by se v okolí Husince či Prachatic nacházela tanková brigáda či snad dokonce divize jsou značně nadsazené a přehnané (poznámka autora).

³⁷¹ Tamtéž, s. 39.

Německé vojsko projíždějící Husincem je zastavováno a odzbrojováno. Pokud je zjištěna nezávadná činnost jsou auta propuštěna směrem na Vimperk. Prohlíženy jsou i osoby civilní a dopravovány za doprovodu členů MNV do amerického prostoru.³⁷²

„Bylo to 9. května, kdy autobusy odvážely první naše vojáky pod velením kapitána Zemana do Husince, aby nastoupili do boje proti německým hordám. Vyjeli jsme z Volyně v šest hodin ráno do Husince, abychom doplnili svoji výzbroj a splnili úkol: obsadit město. Silnice před městem byla doslova ucpána vozy s bandami německých vojáků. Z jejich tváří zíral strach a zbabělost. Plačky prosili o milost, vydávali se za Čechy, padali na kolena, strhávali odznaky, vyznamenání, zahazovali zbraně.“³⁷³

Dne 11. května přišla americká armáda do Husince. Přivítání se zúčastnilo velké množství obyvatelstva v čele s představiteli místního národního výboru. Pořádkovou službu konají bývalí partyzáni. Místní rozhlas kárá občany za jejich chování v minulých dnech. Američané si stěžují na chování některých lidí. Rozhlas upozorňuje hlavně na to, že se nesmí stát, aby děti žebrały na Američanech bonbony a chodily za nimi do ubytovny. Místní rozhlas vyzývá občany, aby nepoškozovali stavby po americké armádě.³⁷⁴

5.3.2. Nebahovy

Po daném signálu rozhlasem v sobotu 5. května jsou připraveny národní vlajky a prapory a následně vyvěšeny. Zároveň jsou konány přípravy k odzbrojení německých uprchlíků, vesměs důkladně ozbrojených a zajištění a odzbrojení zdejších Němců.

V neděli 6. května ráno byli vyzváni k odevzdání zbraní, ale nechtělo se jim. Odpoledne po uloženém termínu však zbraně odvedli. Ze strachu před zajištěním – které jim jako uprchlíkům zatím nehrozilo – odstěhovali se v pondělí ráno se všemi dvanácti povozy k Volarům. Zde se chtěli dát zajmout americkými vojáky. Stále se nevědělo, zda budou Prachatice hájeny německou armádou či vydány bez boje. Pancéřové překážky byly všude připraveny. Mnozí schovávali a zakopávali různé cenné věci a potřeby ve strachu, aby jim nebyly válkou nakonec zničeny.

„Na štěstí však ohlášena v pondělí večer bezpodmínečná kapitulace Německa a v úterý 8. května ve 12.00 hod vyhlášen klid zbraní. Minulo nás tak šťastně bezprostřední nebezpečí války, která hrozila převaliti se naším šumavským koutem.“³⁷⁵

³⁷² M. FIALOVÁ, c.d., s. 39.

³⁷³ *Výpověď přímého účastníka osvobození na Prachaticku. Co psaly noviny Nový směr přesně před padesáti lety*, Listy Prachaticka, 9. 5. 1995, s. 11.

³⁷⁴ M. FIALOVÁ, c.d., s. 37.

³⁷⁵ SOkA Prachatice, Archiv obce Nebahovy, č. NAD 104, Pamětní kniha obce Nebahovy.

Ve dnech 8. a 9. května byli odzbrojeni a zajištěni všichni místní Němci a deportováni do vězení ve Vodňanech. V těchto bouřlivých dnech prožilo místní obyvatelstvo dosti vzrušení a nepříjemných chvil. Mnozí občané měli strach z pomsty prachatických oddílů SS za odzbrojení uprchlíků. Všude byly proto stavěny hlídky, prohledávány lesy a stavěna a odzbrojována motorová vozidla německých vojáků prchajících po silnici od Českých Budějovic před Rudou armádou.

„Mnozí odpírali vydati všechny zbraně. K nehodě však nedošlo. Jakmile pozorovala zadní vozidla, že přední jsou odzbrojována, vrátila se neb zajela do polí – lesa, vozidlo učiněno neschopným jízdy neb puštěno se straně dolů. Zbraně byly zpřeráženy, součástky pistolí, granáty a pancéřové pěsti různě pohozeny, aby již nemohly býti použity anebo byly stálým nebezpečím pro české obyvatelstvo.“³⁷⁶

V prvním patře budovy Kampeličky bylo pak celé skladiště zbraní a různé vojenské výstroje i výzbroje (vysílačky aj.). Toto bylo později odvezeno na četnickou stanici do Vitějovic a zde munice zneškodněna.

„Celkem po 2 týdny trvalo vlajkování, oslava a revoluční nálada. Utvářena různá hnutí partyzánů, jejichž úkolem bylo čistit naše lesy v pohraničí od zbytku SSmanů. – Činnost mnohých však se zvrhla ve vykrádání německého majetku a osobní obohacování. Výstřelky revoluce jevíly se i u nepartyzánů vykrádáním motorových vozidel zanechaných Němci, přepadáváním a vylupováním německých usedlostí o různé předměty denní potřeby aj. To byla černá skvrna naší revoluce květnové.“³⁷⁷

5.3.3. Strunkovice nad Blanicí

Dne 5. května přichází do města správa o vyhlášení samostatnosti. Jsou ihned vyvěšovány prapory, lidé začali odzbrojovat německé vojáky, ač k tomu nikdo nedal rozkaz. K večeru přijíždí do města německé auto. Jeden místní občan vyzval Němce ke složení zbraní, ale oni začali střílet.³⁷⁸

---

³⁷⁶ SOkA Prachatice, Archiv obce Nebahovy, č. NAD 104, Pamětní kniha obce Nebahovy.

³⁷⁷ Tamtéž.

Mezi příslušníky ozbrojených složek, zejména mezi dobrovolníky revolučních gard i mezi představiteli státní správy se vetřelo nemálo dobrodruhů, ziskuchtivců, lidí kriminálních sklonů, násilníků, kterým se pod pláštěm radikálního vlastenectví dostalo příležitosti beztrestně a svévolně se dopouštět nezákonného násilí na zcela nevinných lidech. Někteří se svou brutální horlivostí chtěli dodatečně vyznamenat jako tvrdí, neoblomní bojovníci za národní věc. Jiní tak zastírali svou předchozí pasivitu, nebo dokonce kolaboraci s nacisty. Někteří jednoduše odreagovali své komplexi bezvýznamnosti a své nízké pudy. Jsou bohužel k dispozici místopřísežné výpovědi četných sudetských Němců svědčící o tom, že v zvrženém proudu nacionálních vášní se i mezi Čechy objevily bestie, které v ničem nezůstávaly pozadu za nacistickými sadisty z gestapa a SS. (K. RICHTER, c.d., s. 174).

³⁷⁸ M. FIALOVÁ, c.d., s. 26.

Při střelbě byla postřelena do ramene manželka místního cestáře Marie Soumarová. Auto projelo Strunkovicemi a pokračovalo v cestě do Bavorova. V noci byly Strunkovice obleženy německým vojskem, které se však 6. května vrátilo zpět do Prachatic.³⁷⁹

Dne 6. května přijíždí do města generál Sucharda nařizuje vyvěšení praporů a také ustavení osvobozovacího výboru. Předsedou byl zvolen Josef Jiříčka. Kromě něho bylo zvoleno šest členů dalších.

První Američané přijíždějí do města 7. května 1945. Obrněné vozy projedou městem a ihned se obrací na stanoviště v Dubu u Vodňan. Dne 9. května jsou všichni bývalí vojáci povoláni na obecní úřad. Ihned po vyzbrojení jsou posláni do Husince na pomoc americké posádce k odzbrojení německého oddílu, který byl u Husince zastaven. Dne 9. května přijíždí americká armáda oficiálně do Strunkovic nad Blanicí. Američané jsou přivítáni a pohoštěni.³⁸⁰ Dne 8. května přijíždí na strunkovické nádraží první ověřený motorový vlak.³⁸¹

Dne 11. května přesně o sedmé hodině ranní přijíždějí do města důstojníci Rudé armády. Jsou rovněž jako předtím Američané pohoštěni v místním hostinci. Tak se ve Strunkovicích nad Blanicí scházejí dvě armády. Rusové potom odjíždějí, neboť jejich okupační pásmo končí u Protivecké kapličky. Dne 19. května přijíždí do města celá autokolona Američanů. Vojáci rozdávají dětem čokoládu a žvýkačku. Večer je v hostinci u Pešků taneční zábava.³⁸²

5.3.4. Staré Prachatice a Ostrov

„Ve Starých Prachaticích převzal funkci starosty obce opět bývalý starosta František Náchlinger z Ostrova.“³⁸³

Obyvatelé Ostrova si prožili okamžiky strachu, když si někteří chlapci z obce nasbírali zbraně, které Němci zanechali kolem silnice. Vzpomínají paní Marie Krejsová a Lidmila Koutná:

„To bylo, když když po tej silnici jako, když jako ty Němci utíkali, tak nechávali třebaš auta tam, a ... tydlety tanky, dlouho to tam bylo vždycky v těch pangejtech, a ... tam ... naházeli ty zbraně a to bylo něco pro kluky no, tak si kluci vzali zbraně a šli střílet pod Kamen. Ale jak říkám, okolo tý silnice to bylo něco, tam bylo železa, jejeje tam bylo železa, ... i tanky, všechno, i ty bétévěčka,³⁸⁴ nebo jak se tomu říká, ... ty pásový no a nákladní auta a všechno možný. To tam rezlo potom jak dlouho, no a pak to odvezli. No a samozřejmě jela

³⁷⁹ Hraničář, 4. 5. 1990.

³⁸⁰ M. FIALOVÁ, c.d., s. 27.

³⁸¹ Hraničář, 4. 5. 1990.

³⁸² M. FIALOVÁ, c.d., s. 27.

³⁸³ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 64.

³⁸⁴ Myšleny jsou jistě „bévěpěčka“ – BVP = bojové vozidlo pěchoty (poznámka autora).

rabungsgarda,³⁸⁵ a ta všechno vysbírala, co tam bylo, ... no a holt nás tam chtěli postřílet, no a potom přijel ten Sucharda, tak to tam urovnal. ³⁸⁶

„No a ty to někde viděli ty, to byli ňáký povedený partyzáni, tam přijeli a ke každý chalupě si stoup jeden s puškou a strejda Trčku tenkrát byl starostou, tak to tam urovnával, ale ty zbraně museli odevzdat všechny. ... To víš no, klucí hloupatý, si je tam zavolali ty, ale to byli partyzáni tak všechno vykrást. ... Todleto to, vo těch partyzánech, to to, mě jako utkvělo v paměti, protože tenkrát to bylo dost škaredý, chtěli nás tam postřílet ty lemplové. ³⁸⁷

Dobré vzpomínky, ale tentokrát na americké vojáky, zřejmě neměli uprchlíci, kteří dle vyprávění pana Adolfa Kreipla byli umístěni v místním hostinci Na kovárně:

„Tady se taky, říkali teda, to já nemůžu vědět, já byl malej, že Američani taky měli bar a ve Starejch Prachaticích byli Na kovárně uprchlický děti, tak patnáctiletý si brali, nebo s nima šlo do baru, no, taky nebyli žádný andílkové, no, to ted' už nebudou ukazovat, s tím se chlubit nebudou. Co mohli dělat, dostali kousek čokolády, a je tam, v tom baru se s nima asi nemodlili, no. To se pamatuju, ten bar byl takovej barevně natřený vrata, Americký bar byl v tom, v tej Zlatej Stezce ... ³⁸⁸

Veselejší vzpomínku na dny po osvobození má však paní Lidmila Koutná:

„Akorát si pamatuju, že jsem pásala husy a trhala jsem němčinu a posílala jsem ty, ty listy z tý němčiny po vodě tam po stoce ne. To si pamatuju do dneska teda, protože tu němčinu jsem se v životě nenaučila. ³⁸⁹

5.3.5. Těšovice

Závěr druhé světové války 5. – 9. května se v této obci dle zápisu kronikáře projevuje následovně: *„Po silnicích Netolice-Prachatice, Vodňany-Prachatice, Prachatice-Vimperk proudí stále řady uprchlíků, kteří se snaží uniknout před ruskou armádou a přijít do rukou armády americké, po uprchlích následuje německé vojsko z těchže důvodů. V druhé polovině května ustavuje se americké pásmo a do něho patří též Těšovice a Běleč. Zdejší stanice dráhy a obecná škola jsou zabrány pro ubytování amerického vojska. Nejvíce na konec války*

---

³⁸⁵ Rabovací gardy - posměšné označení příslušníků Revolučních gard, kteří na rukávech měli pásky s nápisem se zkratkou své organizace RG (poznámka autora).

³⁸⁶ AA, rozhovor s paní Marií KREJSOVOU, 18. 7. 2008.

Paní Krejsová si vzpomněla ještě na jeden exces příslušníků RG, který se k ní však dostal jen z doslechu, takže jej nelze potvrdit: *„Ňáká Němka tam šla a na husy „hai hai“, jo, voni jí zastřelili, skrz vrata ne. Ta rabungsgarda. Mysleli si, že hajluje a ona křičela na husu „hai hai“. Kdepak, to byl dobytek.“*

³⁸⁷ AA, rozhovor s paní Lidmilou KOUTNOU, 18. 7. 2008.

³⁸⁸ AA, rozhovor s panem Adolfem KREIPEM, 28. 7. 2008.

³⁸⁹ AA, rozhovor s paní Lidmilou KOUTNOU, 18. 7. 2008.

doplatila škola. Skoro půl roku byla obsazena německými uprchlíky z Polska a Slezska. Pak americkou armádou od začátku května do konce listopadu 1945.

Školní nábytek, který byl vyklizen na půdu, z valné části poškozen z lavic nadělány pryčny. Ve třídách úplně rozbita kamna a propáleny podlahy. Moderní tabule úplně rozbity. Elektrické osvětlení ve školní budově zničeno, lustry rozbity, vypínače rozlámány. Knihovny z větší části rozebrány a zničeny. Pomůcky zvláště přírodopisné většinou zničeny. Okna vytlučena. Dveře a zámky poškozeny, klíče ztraceny. Římsy a zdivo venku otlučeno. Vrata, ploty u zahrad a dvorků rozlámány. Do konce roku 1945 nemohlo být ve škole vyučováno, jednak osazením školy okupační armádou, jednak poškozením budovy.³⁹⁰

Odstavený německý střední tank Panther u Těšovic (snímek pochází z 50.let)³⁹¹

³⁹⁰ SOKA Prachatice, Archiv obce Těšovice, č. NAD 145, Pamětní kniha obce Těšovice.

Nejen toto skutečné či domnělé ničení budov a jejich zařízení, ve kterých američtí vojáci bydleli, bylo použito komunistickou propagandou po únoru 1948, kdy se z bývalých přátel stali nepřátelé. Např. v článku J. SÁDLA Několik vzpomínek Prachatických na americké „osvoboditele“ (Jihočeská pravda, 26. 10. 1951) se píše:

„Všemi svými skutky dokazovala americká armáda, že je dobrým žákem hitlerových esesáků, které tak ochotně brala pod ochranu. ... Němci, kteří u nás zůstali se měli skvěle, ... v Lázních sv. Markéty, kde býval vojenský lazaret, zůstalo několik tisíc konzerv. Všechny rozdali Američané nacistům. Kromě toho je zásobili potravinami z vlastní vojenské kuchyně. Tou dobou však čeští lidé hladověli, nebyla ani voda, protože jí Američané vyplývali na mytí aut. Často nesvítilo elektrické světlo, rovněž zásluhou Američanů, kteří téměř každodenně a mnohdy svévolně porouchali vedení.... Ničit, loupit a vraždit, to jsou oblíbené metody imperialistických armád, sloužících jednomu cíli. Co nejvíce zbídačit porobené národy, aby se staly hospodářsky závislými na kapitalistických státech.“ (poznámka autora).

³⁹¹ Fotoarchiv pana Bc. Pavla DUDKA.

5.3.6. Setkání pěti armád u Vitějovic

Klid obce porušen byl v sobotu 5. května po polední voláním pražského rozhlasu o pomoc. V časných odpoledních hodinách zavlály na veřejných budovách československé vlajky. Hned byly odstraňovány německé nápisy.

Po 17. hodině, po vyzoomění z nádražního úřadu ve Strunkovicích, byly vyvěšeny státní vlajky a obyvatelstvu byla veřejně publikována změna státního zřízení, to jest vymanění se z německého područí a vytvoření nové Československé republiky.

Ve večerních hodinách vydal místní národní výbor provolání k občanstvu o zachování klidu a pořádku. Večer byly postaveny u vchodů do obce ozbrojené hlídky (zbraně byly získány odzbrojením uprchlíků ve zdejší obci).³⁹²

Záznam místní kroniky ze dne 8. května 1945 uvádí, že „*místní Národní výbor chápe se činnosti. Odzbrojuje příslušníky německé branné moci, jakož i všechny ozbrojené Němce hledí učinit k odporu neschopnými. ... Všechno obyvatelstvo je ve sváteční náladě a čeká, že tady v blízkosti přijedou Američané s pancéřovými vozy a které chtějí jako naše osvoboditele uvítat. Místní Národní výbor se skládá z těchto občanů: Jan Jiráň předseda, Josef Vokůrka místopředseda, Vilem Paroubek zapisovatel. Členové: Ludačka Václav, Němec Vojtěch, Michal Václav, Picek Alois, Hazuka Stanislav, Fiala Jan.*“³⁹³

Dne 9. května 1945 ve 14.00 hodin místní národní výbor vztyčil slavnostním způsobem před pomníkem na návsi národní vlajku. Přitom přečetl proslov předseda národního výboru. Nadšení a jásot roste.³⁹⁵

Místní národní výbor za pomoci četnické stráže a ozbrojených hlídek převedl všechny Němce z okolí a ubytoval do č.p. 4, tak řečeného kriminálu a postavil k nim stráž.

*Květen 1946: Odhalování památníku setkání pěti armád u Vitějovic*³⁹⁴

³⁹² J.HRBEK,c.d., s. 48-49.

³⁹³ SOkA Prachatic, Archiv obce Vitějovice, č. NAD 156, Pamětní kniha obce Vitějovice.

³⁹⁴ Fotoarchiv pana Bc. Pavla Dudka.

³⁹⁵ J.HRBEK,c.d., s. 48-49.

Téhož dne projížděly po silnici k Prachaticím stále německé oddíly s bílými vlajkami. Vojáci odhazovali zbraně a střelivo a aby se českým lidem ještě naposled pomstili, veškeré granáty, pancéřové pěsti a podobné třaskaviny před odhozením odjišťovali, aby při nálezu explodovali. O 16. hodině přijelo směrem od Svojníc několik amerických vojenských aut s posádkami. Američtí vojáci počali ihned německé hordy zastavovati a řadit je na přilehlých lukách křižovatky silnic. Tím byl zřízen na obvodu naší obce německý zajatecký tábor. Americkým

Na křižovatkách v květnu 1945³⁹⁶

velitelem byl hlídáním tohoto tábora pověřen zdejší partyzánský oddíl, rozmnožený bývalými vojáky a několika dobrovolníky. Čeští lidé se zbraní v ruce hlídali tady své největší utlačovatele.³⁹⁷

Dne 10. května na rozkaz amerického velitele byli zadržováni též němečtí uprchlíci, kteří musili též zůstat v tomto táboře.³⁹⁸ Počet zajatých německých vojáků v tomto táboře překročil 1000. 13. května asi o 19. hodině přijeli příslušníci Rudé armády, mezi nimiž bylo i několik kozáků, aby tento tábor převzali a jeho příslušníky odvedli do zajetí. Tato práce byla vykonána v několika minutách. Zajetí Němci jen s nejnútnejšími potřebami odebrali se pěšky k Netolicům. V neděli 20. května 1945 konala se ve Vitějovicích slavnost obnovy naší samostatnosti.³⁹⁹

---

³⁹⁶ J. HRBEK, c.d., s. 49.

³⁹⁷ Tamtéž, s. 50.

Památník na počest této události byl odhalen v květnu 1946 za účasti poslankyně Milady Horákové. Připomíná, že 9. května 1945 zde zastavila americká armáda vojska Německa a Maďarska. Do 13. května zde hlídali válečné zajatce vojáci československé armády, stejný den večer převzala celý tábor Rudá armáda. Původní pomník, komunisté později odstranili. Pak byl v 80. letech nahrazen ženskou postavou, které lidé začali říkat stopařka, protože zvedá ruku. Starý pomník se na své místo vrátil až po roce 1989. V současné době tam stojí oba. (poznámka autora).

³⁹⁸ Tamtéž, s. 50.

³⁹⁹ Tamtéž, s. 51.

Vitějovice v květnu 1945: americký jeep projíždí obcí⁴⁰⁰

Vitějovice v květnu 1945: americká armáda Na křižovatkách 1⁴⁰¹

Vitějovice v květnu 1945: americká armáda Na křižovatkách 2⁴⁰²

⁴⁰⁰ Fotoarchiv pana Bc. Pavla DUDKA.

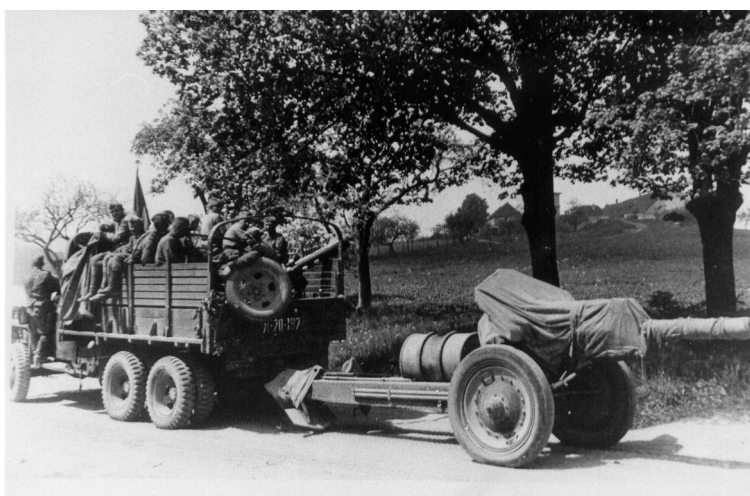
⁴⁰¹ Fotoarchiv pana Bc. Pavla DUDKA.

⁴⁰² Fotoarchiv pana Bc. Pavla DUDKA.

*Vitějovice v květnu 1945: Na křižovatkách*⁴⁰³

*Vitějovice v květnu 1945: Rudá armáda 1*⁴⁰⁴

*Vitějovice v květnu 1945: Rudá armáda 2*⁴⁰⁵

---

⁴⁰³ Fotoarchiv pana Bc. Pavla DUDKA.

⁴⁰⁴ Fotoarchiv pana Bc. Pavla DUDKA.

⁴⁰⁵ Fotoarchiv pana Bc. Pavla DUDKA.

5.3.7. Vlachovo Březí

Dne 5. května 1945 ve večerních hodinách se sešli členové MNV k ustavující schůzi, na které byl zvolen předsedou Ant. Tomeš a místopředsedou Vojtěch Zíka.

Dne 6. května 1945 vjela do Vlachova Březí dvě auta ozbrojených esesáků, kteří za jízdy stříleli. Pohybovali se směrem na Vimperk. Ve večerních hodinách 6. května projely městem poslední německé tanky.⁴⁰⁶

Paní Antonie Šafránková si tento den zapamatovala takto:

„Konečně nastal den, kdy jsme mohli volně vydechnout a přivítat naše osvoboditele – Američany. Celé městečko 6. 5. 1945 už bylo soustředěno na náměstí. Družičky, krojovani občané i záložní důstojníci bývalé čs. armády se přišli blýsknout v nažehlených uniformách. Jeden místní občan vystoupil na věž kostela a pozoroval cestu od Vimperka, odkud měli přijet Američané. Napětí bylo na prasknutí, když z věže kostela zazněl výkřik – „Už jedóóó!“ Udělali jsme špalír, strkali jeden do druhého, abychom lépe viděli, když do náměstíčka – ó hrůzo – vjel pancéřový vůz s osmi stojícími samopalníky v černých uniformách, na helmách a rukávcích umrlčí lebky. Dav zůstal úplně oněmělý. Nic se nedělo. Vůz rychle projel náměstím a vjel na slepou cestu, která končila u městského pivovaru. Musel se však chtít nechtě vrátit na náměstí, ale to už napadlo jednoho občana z našich řad si vystřelit z nějaké přechovávané zbraně alespoň do vzduchu. Teď to teprve začalo. Černí se vzpamatovali a začali pálit na všechny strany, ale nad nás, jen se rozbijela skla výloh. Většina se už válela na zemi, šlapalo se po družičkách, a první, kteří hledali záchranu v přeskočení zdi farské zahrady byli chrabří a vyšňoření „záložní důstojníci“.“⁴⁰⁷

Dne 7. května přijely první americké tanky, které se však ve Vlachově Březí nezdržely. Jejich posádky byly uvítány a vojáci byli pohoštěni. V městě však nezůstali a pokračovali v cestě.⁴⁰⁸

Téhož dne byli zatčeni místní Němci a jejich spolupracovníci v počtu 8 osob. Dne 9. května se sešlo nadšené místní obyvatelstvo a za zvuků hudby prošlo v slavnostním průvodu městem. Před budovou MNV vyslechly projev předsedy MNV Ant. Tomeše a projev čestného občana města dr. Em. Vebra. Teprve 19. května 1945 se ubytovala ve Vlachově Březí trvale americká vojenská posádka. Z budovy měšťanské školy odešlo americké vojsko

⁴⁰⁶ V. STARÝ, *Vlachovo Březí 1588-1988*, s. 86.

⁴⁰⁷ Antonie ŠAFRÁNKOVÁ, „Přivítání“ ve *Vlachově Březí*, Hraničář, 8. 6. 1990.

⁴⁰⁸ V. STARÝ, *Vlachovo Březí 1588-1988*, s. 86.

17. července 1945 do Lenory. V budově bývalé opatrovny zůstala americká armáda až do 23. listopadu 1945.⁴⁰⁹

5.3.8. Žernovice

Dne 8. května 1945 měl Josef Petrášek, ředitel školy, jako nově zvolený předseda revolučního národního výboru projev na dvoře u pana Františka Starého, kde představil občanům členy RNV. Zároveň nastínil program tohoto výboru.

„Dne 10. 5. 45, byli zatčeni Němci a zrádci ze Žernovic. Celkem bylo zatčeno 13 osob a 4 nacističtí výrostci z Prachatic, kteří v našich lesích stříleli z vojenských pušek. Všichni byli eskortováni na četnickou stanici ve Vitějovicích. Po výslechu se vrátilo 6 žen.

Revoluční NV byl utvořen 16. 4. 1945 ze členů, kteří se scházeli po 2 roky u p. Fr. Ludačky č. 47., kde poslouchali zprávy zahraničního rozhlasu.

Prvními členy NV byli následující:

- 1. Josef Petrášek – předseda NV, řídící učitel*
- 2. František Ludačka, zedník – čp. 47*
- 3. Cyril Toncar, účetní – čp. 28*
- 4. František Náchlinger, dělník – čp. 34*
- 5. Rudolf Suchý, kamenobrusič – čp. 40*
- 6. Ant. Toncar, rolník – čp. 21 /přibrán dodatečně 10. 5. 45/“⁴¹⁰*

Těsně po skončení druhé světové války došlo v blízkém okolí Žernovic k tragédii.

„V pátek 11. května 1945 byla hustá mlha. Kolem jedenácté hodiny byl slyšet od Zdenic hukot leteckých motorů. Náhle hukot zesílil a následoval výbuch. Letadlo zachytilo o stromy na pokraji lesa a narazilo na skálu, po okolí se rozlétly kusy i kusy železa, v dolíkách pod skálou hořely pohonné hmoty a bouchaly náboje. Hořely i vrcholky stromů a tělo amerického vojáka – pilota Roberta Stillingera 22letého mladíka narozeného v Chicagu bylo rozmetáno na kusy i po stromech. Jen trup zůstal trochu pohromadě s padákem, také peněženka s doklady a jedenáct tisíc dolarů. Do padáku uložili američtí vojáci pozůstatky svého kamaráda, který dva dny po válce ještě položil svůj život na oltář svobody. Druhé letadlo několikrát zakroužilo nad místem nehody – to kamarád se naposledy loučil s kamarádem – pilotem.“⁴¹¹

⁴⁰⁹ V. STARÝ, *Vlachovo Březí 1588-1988*, s. 87.

⁴¹⁰ Soukromý archiv pana Václava SEDLECKÉHO, Pamětní kniha Žernovic, s. 4.

⁴¹¹ Citace proslovu, proneseného při odhalování pomníku tohoto amerického pilota 8. května 1995. Za poskytnutí kopie proslovu i dalších cenných informací děkuji starostovi obce Žernovice panu Jiřímu Tomkovi.

Pomníček tragicky zahynulému R. Stillingerovi v lese nad Žernovicemi⁴¹²

5.4. Epilog

Po uspořádání nových ve městě i na okrese a po provedení nejnnutnějších organizačních opatření se v neděli 24. června 1945 konala na prachatickém náměstí slavnost osvobození za účasti představitelů města, okresu, americké armády, církve a četných diváků z celého okresu.⁴¹³

„Před zahájením se hrála americká vojenská hudba americkou hymnu a pak hudba 11. pěšího pluku z Písku hymnu československou. Slavnost zahájil předseda místního národního výboru a starosta města Václav Pilát. Přivítal všechny hosty i přátele, aby společně s Prachaticany oslavili naše osvobození.

Prohlásil, že náměstí, které bylo svědkem mnohých významných událostí, radostných i žalostných, se bude od tohoto dne jmenovat náměstím Svobody.“⁴¹⁴

Poslední na tribunu vystoupil profesor Otto Chadraba,⁴¹⁵ který dle mého názoru ve svém proslavu výstižně shrnul události doby nedávno minulé a také nastínil, co se bude odehrávat v příštích dnech a měsících. Proto si myslím, že na závěr mé práce patří právem:

---

⁴¹² Fotoarchiv autora.

⁴¹³ Podle Pamětní knihy bylo mimořádnými vlaky přepraveno na 6 000 účastníků (poznámka autora).

⁴¹⁴ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 67.

⁴¹⁵ Předmnichovský první český starosta města Prachatic (poznámka autora).

„Drazí přátelé, české ženy, muži a děti!

A zvláště vy – čeští občané tohoto slavného českého města, kteří jste zde museli po více než šest let žít.

Vám, bratři a sestry, patří v první řadě můj upřímný pozdrav, pozdrav vašeho bývalého starosty města, za to, že jste neklesli, vítězili a zvítězili.

Zde všude a zvláště na tomto náměstí stojí němé a přece tak výmluvní svědkové jeho českého rodu.. Čarovné stavby z doby pohádkového rozkvětu města mluví k nám svými nápisy krásnou češtinou. Zdá se mi, že se usmívají spokojeností. Tito kamenní svědkové mohou být klidní. Dnes nás již netísni závazek o zaručených právech německé menšiny tohoto státu. Zaručených práv, které jsme rádi dali a svědomitě plnili. Oni, společně se svými zahraničními soukmenovci, snili romantický sen a založení tisícileté říše germánské, vybudované na porobě a zotročení druhých, na krvi a mukách, na bídě a slzách. Tisíciletou říši vybudovat se jim nepodařilo, zato však se jim podařilo za pouhých deset let tu jejich starou mocnou říši zničit. Bohu budiž za to chvála a nesmrtelné díky všem těm, kteří tomuto ďáblovu dílu čelili, pro lidstvo trpěli a umírali.

Nehynoucí sláva úžasné armádě Spojených států, tvrdé armádě Velké Británie, hrdinné Rudé armádě ruské i našim českým hochům a partyzánským Jánošíkům. Nehynoucí sláva a věčná paměť !!

Při této příležitosti mi dovoluji, abych řekl několik slov na adresu místních Němců. Žil jsem s vámi osmnáct let. Pracoval zde po boku českých kamarádů na poli kulturním, hospodářském i politickém i v samosprávě. Byl jsem i vaším starostou.

Věřen slibu, že budu spravedlivý vůči Čechům i Němcům a věren zákonů o národnostní rovnoprávnosti, vysloužil jsem si uznání mnohého z vás. Ovšem jen skrytého a neveřejného.

Za celých těch osmnáct let nebylo vám nikomu ublíženo. Mluvili jste svobodně německy všude i na úřadech, měli jste svoje školy, spolky – a to iredentistické – měli jste svobodu tisku i slova, měli jste dokonce více svobody a práv, než za posledních právě minulých šest let vaší vlády a moci!

A co jste udělali? Bránili jste postavení dělnického domu, bránili jste postavení chudobince, bránili jste úpravě města, bránili jste všem činům pro rozkvět a rozmach města.

A ptám se vás, kolik vašich lidí bylo zbito za ta léta českou policií nejen tu, ale v celých Čechách, kolik z vás prošlo mučírny českého gestapa, české Pečkárný a českého Terezína? Kolik z vás zemřelo v českých koncentračních táborech? Kolik z vás bylo staženo z kůže? Kolik vašich dětí bylo živých vhozeno do pecí krematoria? Kolik jich bylo před zraky matek rozsápáno zdivočelými psy, vycvičených na živých v Birkenau, jako sta našich bylo rozsápáno

z vůle a pro potěšení SS žen? Kde byl český Buchenwald s 51.000 umučenými, kde Mauthausen se svými 180.000, kde byl český Birkenau se šest a půl milionem mrtvých? Kde bylo české Gross Rosen, Dora, Ravensbrück, Dachau, S III, Auschwitz, Bergen-Belsen a ty další stovky mučičren?

A víte, kdo i tam patřil k největším zabijákům, vedle vašich čackých SS-mužů a SS-žen? Byli to zase vaši soukmenovci Němci z řad vězňů, kteří, ač sami vyvrženci nacismu, používali výhod „herrenvolku“ a směli nás, pro něž nebylo jiného označení než „Ausländische Sau“, trýznit, bít a zabíjet.

Chcete i vy tvrdit, že jste o tom nevěděli? Domníváte se, že to je překonáno? Bože můj – není a chci jen říci, že v zájmu čistého štítu lidství a člověka k Božímu obrazu stvořeného, toho čistého štítu vámi tak strašlivě znečištěného, bych si netroufal nikde a nikdy, a zejména ne tu před ženami a dětmi hovořit o všech zvěrstvech, která jste dělali v ženských táborech, o těch takzvaných „vědeckých“ pokusech na živých lidech a o tom všem, co by i v satanově tváři vyvolalo ruměnec studu.

Říkám vám to jako očitý svědek, který sám byl shozen z vozu v žáru srpnového slunce před vrata u krematoria na hromadu mrtvých a umírajících. Říkám vám to vše, abych se vás všech i těch mnohých z vás, kteří dnes svůj nacismus chytře překrýváte třeba naší socialistickou rudou vlajkou, zeptal se vás: Co od nás očekáváte? Povím vám to, co očekáváme my! Očekáváme, že odtud odejdete!!

Prachatice, to město Křišťanovo, bylo české a bude české – nyní navždy! Odejděte, celá republika bude jen státem Čechů a Slováků – odejděte, dokud jsou dveře otevřeny!

Celá republika bude zemí kulturní, prosycená svobodou ducha a sociální spravedlností. Nebude pánů a nebude rabů! To není půda pro vás a proto odejděte!

A ještě několik slov do vlastních řad. Zlo odešlo a my můžeme začít tam, kde jsme přestali. Pro nás nebude slučování, kompromisy a slévání do jedné národní fronty. My jsme si ji tu dovedli vytvořit už tehdy, kdy všude jinde byla rozhodující stranická legitimace. Vzpomínám s pýchou, jak bylo samozřejmé, že Češi půjdou v boji slušně a v práci svorně, všichni jednou cestou! Jsem přesvědčen, že jsme to nezapomněli

Takové budou Prachatice, to krásné město, ten drahokam v české historii! Jemu, české Šumavě, Československé republice a našim spojencům z plna srdce ZDAR!⁴¹⁶

---

⁴¹⁶ M. VAČKÁŘ, c.d., s. 68-69.

Závěr

V lednu až květnu 1945 byly Prachatice i obyvatelé okolních obcí svědky mnoha dramatických událostí a museli se vypořádat s nejednou složitou situací.

Od počátku roku 1945 začalo být zřejmé, že se válečná štěstěna od nacistického Německa definitivně odvrací. Po neúspěšné německé ofenzivě v Ardenách, která vyčerpala poslední zálohy Třetí říše, zahájila spojenecká vojska rychlý postup do nitra Německa. Také na východě byly, po mohutné útočné operaci Rudé armády z ledna 1945, Němci zatlačeni až k bránám vlastního hlavního města.

Tato situace se projevila i v městě Prachatice a blízkém okolí. Přicházejí zprávy o postupně se blížících osvoboditelích a němečtí obyvatelé začínají mít strach o svůj vlastní osud. Utěšují se tvrzeními jako „my jsme válku nechtěli“ nebo „já jsem nikomu nic neudělal“. Jejich dříve zpupné a povýšené chování se postupně mění v pokoru. Město je plné raněných vojáků i uprchlíků – to byl důkaz o tom, že navzdory tvrzením propagandy se porážka Německa blíží. Každý víkend se konají sbírky, oběti lidu, na pomoc bojujícím jednotkám. Už v lednu vzniká v Prachaticích ilegální národní výbor, který se připravuje na převzetí moci.

V průběhu března se zvyšuje aktivita místního volkssturmu i příslušníků hitlerjugend, střelecká cvičení jsou stále častější a na některých místech se již budují obranná postavení – předzvěst příštích dramatických týdnů. Koncem téhož měsíce se také Prachatice stávají terčem útoku amerických letců – hloubkařů. Jejich útoky si vyžádají nejen jeden lidský život.

V polovině dubna vstupují americké jednotky na území Čech a začíná být zřejmé, že osvobození je již jen otázkou času. O tom ale nechce nic slyšet kreisleiter, jenž hodná z Prachatic učinit „pevnost“ a bránit ji do posledního muže. Za tímto účelem jsou stavěny barikády, protitankové překážky a síť zákopů kolem celého města. Volkssturm i zdejší vojenské útvary mají plnou pohotovost. Starosta Watzlawick se však snaží zabránit zbytečným ztrátám na životech. Prachatice, kde se nachází několik desítek tisíc uprchlíků i raněných vojáků, chce proto prohlásit „otevřeným“ městem.

Drama vrcholí v prvních květnových dnech. Někteří němečtí představitelé se stále snaží předat správu města do českých rukou. Národní výbor však jedná opatrně, město je plné vojáků i jednotek SS. Americká armáda se prokousává územím okresu a stále více se blíží k Prachaticím. Ve Volarech i jinde odhalují hrůzy pochodu smrti z koncentračního Helmbrechts. Část tohoto pochodu se dostala i do Prachatic a Husince. 7. května přijíždí do Prachatic generál partyzánů Sucharda, který chce s župním vedoucím vyjednat kapitulaci. Je však okamžitě zatčen a odsouzen k smrti. Po útěku župního vedení je však propuštěn a může

tak plánovat se svými partyzány osvobození města. Dne 8. května jsou zástupci americké armády odzbrojeni německé jednotky a po jejich odchodu je město volné. O den později Prachatice obsazují partyzáni generála Suchardy a novým starostou je jmenován Václav Pilát. Partyzány v následujících hodinách napodobuje americká armáda, která má pak až do listopadu 1945 ve městě stálou posádku.

O napínavé okamžiky však není nouze ani v obcích v okolí Prachatic. V Nebahovech jsou v prvních květnových dnech odzbrojovány ustupující německé jednotky, 9. května dochází u Vitějovic k setkání pěti armád, Žernovice jsou těsně po skončení druhé světové války svědkem tragické nehody amerického letce.

Závěr velkého světového konfliktu tak není jen začátkem oslav a veselí, ale také počítáním posledních padlých a truchlením nad jejich ztrátou.

Cílem předkládané diplomové práce bylo co možná nejdůkladněji (a zároveň nejpřehledněji) zmapovat události sklonku druhé světové války v Prachaticích i okolních obcích a zařadit je do kontextu běhu válečných dějin, na jejichž pozadí se odehrály. Kde to bylo možné, zařadil jsem osobní vzpomínky i vyprávění pamětníků, aby se nevytratil „lidský faktor“ a bylo tak možné lépe vykreslit atmosféru doby.

Výzvou k dalšímu bádání zůstávají události sklonku války v dalších obcích okresu Prachatice, činnost odbojových skupin, nebo pátrání po zbývajících skupinkách Němců, které prováděly sabotáže atd. (aktivitu organizace werwolf atd.)

Doufám, že jedním z přínosů mé práce je také bibliografický záznam umožňující další historický výzkum novodobých dějin Prachaticka.

Resumé

Zwischen dem Januar und Mai 1945 waren die Bewohner der Stadt Prachatitz und der umliegenden Gemeinden Zeugen einer Menge von dramatischen Ereignissen und mussten mehrere komplizierte Situationen schaffen.

Seit Jahresbeginn 1945 wurde es immer klarer, dass das Kriegsglück bei dem nazistischen Deutschland engültig nicht mehr steht. Nach der erfolglosen deutschen Offensive in den Ardennen, die die letzten Reserven des Dritten Reiches ausschöpfte, begannen die alliierten Armeen einen schnellen Vormarsch in das Innere Deutschlands. Auch im Osten, nach der mächtigen offensiven Operation der Roten Armee vom Januar 1945, wurden deutsche Truppen zu einem Rückzug bis zu den Toren der eigenen Hauptstadt Berlin gezwungen.

Diese Situation äußerte sich auch in der Umgebung der Stadt Prachatitz. Es kommen Nachrichten von den fortlaufend näher kommenden Befreiern und die deutsche Bevölkerung hat Angst vor eigenem Schicksal. Sie trösten sich mit Behauptungen wie „wir wollten den Krieg überhaupt nicht“ oder „ich habe niemandem was Schlechtes angetan“. Ihr früher arrogantes und überhebliches Benehmen wechselt in Demut. Die Stadt ist voll von Flüchtlingen und verletzten Soldaten – ein Beweis, dass sich trotz der Propaganda die Niederlage Deutschlands nähert. Jedes Wochenende finden Sammlungen (Volksopfer) statt, den kämpfenden Truppen helfen sollen. Schon im Januar entsteht in Prachatitz ein illegaler Nationalausschuss, der die Machtübernahme vorbereitet.

Im Laufe vom März wächst die Aktivität des örtlichen Volkssturms und der Hitlerjugend, Schießübungen sind immer öfter und an einigen Stellen kommt es zum Bau der Verteidigungsstellen – ein Vorseignal der nächsten dramatischen Wochen. Ende März kommt es auch in Prachatitz zu Angriffen der Tieffliegern, die manche Opfer fordern.

Mitte April marschieren die amerikanischen Truppen ins böhmische Gebiet ein und es ist klar, dass die Befreiung nur eine Frage der Zeit ist. Davon wollte aber der Kreisleiter in Prachatitz nichts hören. Sein Ziel ist, aus der Stadt „eine Festung“ zu machen und sie bis zum letzten Mann zu halten. Volkssturm und Truppenteile haben Volleinsatzbereitschaft. Der Bürgermeister Watzlawick bemüht sich aber, die sinnlosen Verluste zu verhindern. Er will Prachatitz zu einer „offenen Stadt“ erklären.

Das Drama kulminiert in den ersten Maitagen. Einige deutsche Vertreter bemühen sich die Stadtverwaltung in die tschechischen Händen zu übergeben. Der Nationalausschuss handelt doch vorsichtig, weil sich in Prachatitz noch viele Soldaten und SS-Einheiten befinden. Die amerikanische Armee rückt durch das Kreisgebiet immer näher und näher zur Stadt vor.

In Wallern entdecken die Amerikaner die Opfer des Todesmarsches aus dem Konzentrationslager Helmbrechts. Ein Teil dieses Marsches kommt auch in Prachatitz und Husinec an. Am 7. Mai kommt in Prachatitz der Partisanengeneral Sucharda, der den Gauleiter zur Kapitulation auffordert. Sucharda wird aber sofort verhaftet und zum Tode verurteilt. Nach der Flucht der Gauleitung wird er wieder freigelassen und kann also die Befreiung der Stadt planen. Am 8. Mai werden die deutschen Truppen in der Stadt von den Vertretern der US-Armee entwaffnet und sie verlassen Prachatitz. Einen Tag später besetzen die Partisanen die Stadt und Václav Pilát wird zum neuen Bürgermeister ernannt.

Spannende Augenblicke erleben auch die Bewohner in den umliegenden Gemeinden. In Nebahovy werden in den ersten Maitagen die durchziehenden deutschen Truppen entwaffnet, am 9. Mai kommt es bei Vitějovice zu einer Begegnung der fünf Armeen, Žernovice ist knapp nach dem Kriegsende Zeuge eines tragischen Unfalls eines amerikanischen Piloten.

Das Ende des großen Kriegskonflikts bedeutet also nicht nur einen Beginn von Feierlichkeiten und Heiterkeit, sondern auch Zählen der Gefallenen und Weinen um ihren Verlust.

Seznam zkratek

AA	Archiv autora
aj.	a jiné
atd.	a tak dále
c.d.	citované dílo
č.p.	číslo popisné
Gen. d. Flg.	General der Flieger (generál letectva)
Gen. dělostř.	Generál dělostřelectva
Generálplk.	Generálplukovník
Gen. tank. voj.	Generál tankových vojsk
Me	Messerschmidt
MěNV	Městský národní výbor
Něm.	německý
MNV	Místní národní výbor
PzKpfw	Panzerkampfwagen (obrněné bojové vozidlo)
RG	Revoluční garda
RNV	Revoluční národní výbor
srov.	srovnej
SOkA	Státní okresní archiv
SS	Schutz Staffel (ochranný oddíl)
tzv.	takzvaně

Seznam pramenů a literatury

Prameny

SOkA Prachatice

- SOkA Prachatice, MěNV Prachatice, č. NAD 178, Pamětní kniha MěNV Prachatice.
- SOkA Prachatice, Archiv obce Nebahovy, č. NAD 104, Pamětní kniha obce Nebahovy.
- SOkA Prachatice, Archiv obce Těšovice, č. NAD 145, Pamětní kniha obce Těšovice.
- SOkA Prachatice, Archiv městyse Strunkovice nad Blanicí, Kronika města Strunkovice nad Blanicí.
- SOkA Prachatice, Archiv obce Vitějovice, č. NAD 156, Pamětní kniha obce Vitějovice.
- SOkA Prachatice, Soumar František, Prachatice, č. NAD 1537, Paměti Václava Piláta.
- SOkA Prachatice, Úřední soud (Amtsgericht) Prachatice, ÚŘEDNÍ SOUD (AMTSGERICHT) PRACHATICE 1939 – 1945 (inventář).
- SOkA Prachatice, noviny Böhmen und Mähren 1944.
- SOkA Prachatice, noviny Mein Böhmerwald 1944.
- SOkA Prachatice, noviny Ostwacht 1938.
- SOkA Prachatice, Prachatické noviny 1945.
- SOkA Prachatice, noviny Wald-Zeitung 1944, 1945.

Prameny nevydané

- HROMÝŘOVÁ, Marie, *Vzpomínky na dobu okupace* (rukopis, nedatováno, nestránkováno).
- VAČKÁŘ, Miloslav, *Prachatice 1938* (strojopis, nedatováno).
- Soukromý archiv pana Antonína Nachlingera, Pamětní kniha Starých Prachatic a Ostrova.
- Soukromý archiv pana Václava Sedleckého, Pamětní kniha Žernovic.
- Soukromý archiv pana Jiřího Tomka, Proslov pronesený při odhalení pomníčku tragicky zahynulému americkému letci 8. 5. 1995.
- AA, Ze vzpomínek generála Josefa Suchardy (tištěný dvojlist, nedatováno).

Osobní vzpomínky pamětníků

- AA, rozhovor s paní Lidmilou Koutnou.
- AA, rozhovor s paní Marií Krejsovou.
- AA, rozhovor s panem Adolfem Kreipleem.

Periodika

Hraničář (13. 2., 27. 3., 10. 4., 8. 5. 1975; 28. 9. 1978; 1. 5. 1980; 13. 10. 1983; 24. 1., 21. 3., 10. 4., 12. 4., 18. 4., 25. 4., 30. 4., 8. 5. 1985; 16. 5. 1987; 30. 9. 1988; 26. 1., 9. 2., 16. 2., 23. 2., 9. 3., 30. 3., 13. 4., 4. 5., 8. 6., 4. 7. 1990; 7. 2., 28. 2., 6. 3., 4. 9., 25. 9. 1992; 13. 8. 1993).

Jihočeská pravda (28. 10. 1948; 26. 10. 1951; 1. 6., 8. 10. 1968).

Lidové noviny (17. 10., 24. 10., 8. 11. 1945).

Listy Prachaticka (29. 9. 1994; 8. 5., 9. 5., 10. 5. 1995; 3. 2. 1996; 30. 7., 6. 8. 1997; 8. 10. 1998; 20. 1. 2000)

Mladá fronta Dnes (29. 4., 2000; 23. 10. 2001; 6. 5. 2005)

Bakalářské a diplomové práce

DUDEK, Pavel, *Osídlování okresu Prachatice po 2. světové válce*, Olomouc 2007.

FIALOVÁ, Marie, *Revoluční rok 1945 na Prachaticku*, České Budějovice 1968.

FILIPOVÁ, Zdeňka, *Osvobození Netolicka v květnu 1945*, České Budějovice 1976.

SOUMAR, Tomáš, *Prachaticko v letech 1938 – 1948*, Plzeň 2000.

Literatura

ANTILL, Peter, *Berlín 1945. Konec „tisícileté“ říše*, Praha 2007.

AUSKÝ, Vladimír, *Vojska generála Vlasova v Čechách*, Praha 1996.

BARTOŠ, Josef, *Okupované pohraničí a české obyvatelstvo 1938-1945*, Praha 1986.

BEEVOR, Anthony, *1945 – Pád Berlína*, Plzeň 2004.

BIMAN, Stanislav – CÍLEK, Roman, *Poslední mrtví, první živý*, Ústí nad Labem 1989.

BIMAN, Stanislav, *Vojenské obsazení území připojeného k Německu podle mnichovské dohody a období vojenské správy (1.-20.října 1938)*, in: RADVANOVSKEÝ, Zdeněk (ed.), *Historie okupovaného pohraničí 1938-1945, I*, Ústí nad Labem 1998, s. 72-119.

BROFT, Miroslav, *Pražská operace*, Praha 1985.

BUFE, Siegfried – SCHRÖPFER, Heribert – LOSOS, Ludvík, *Železnice v Sudetech 1938-1945*, Praha 2003.

CROSS, Robin, *Pád Orlice. Poslední dny Třetí říše*, Praha 2003.

CUHRA, Jaroslav – ELLINGER, Jiří – GJURIČOVÁ, Adéla – SMETANA, Vít, *České země v evropských dějinách. Díl čtvrtý, od roku 1918*, Praha – Litomyšl 2006.

EMMERT, František, *Češi ve wehrmachtu*, Praha 2005.

- FENCL, Pavel – KOUTNÁ, Jana – KUBŮ, František – MAGER, Jan Antonín, *Zmizelé Čechy. Prachatice*, Praha – Litomyšl 2007.
- FOUD, Karel – KRÁTKÝ, Vladislav – VLADAŘ, Jan, *Poslední akce. Operace amerického a britského letectva nad územím Čech v dubnu a květnu 1945*, Plzeň 1997.
- GIRBIG, Werner, *Soumrak stíhačů*, Plzeň 1995.
- HAHNOVÁ, Eva – HAHN, Hans Henning, *Sudetoněmecká vzpomínání a zapominání*, Praha 2002.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan, *Dějiny správy v českých zemích. Od počátků státu do současnosti*, Praha 2005.
- HRBEK, Jan, *700 let obce Vitějovice*, Vitějovice 1983.
- CHANT, Christopher – HUMBLE, Richard – FOWIER, William – SHAWOVÁ, Jenny, *Hitlerovi generálové*, Praha 1998.
- JAKL, Tomáš, *Květen 1945 v českých zemích. Pozemní operace vojsk Osy a Spojenců*, Praha 2004.
- JAKL, Tomáš, *Úseky lehkého opevnění 191 a 195 v boji*, *Historie a plastikové modelářství* 3, 2005, s. 25-29.
- JAKL, Tomáš, *Po stopách Tygrů v Československu – podruhé*, *Historie a plastikové modelářství* 4, 2002, s. 13-15.
- JAKL, Tomáš, *Boj za svobodu 1938 – 1945. Obrazová kronika*, JEDRZEJEWSKI, Darius – LALAK, Zbigniew, *Ocelová lavina*, Hostomice 1995.
- Jižní Čechy v boji proti okupantům*, Praha 1947.
- KÁRNÍK, Zdeněk, *České země v éře první republiky (1918-1938). Díl třetí: o přežití a život 1936-1938*, Praha 2003.
- KLIMEŠOVÁ, Kateřina, *Odras let 1930 – 1938 v českém menšinovém týdeníku Zájmy Pošumaví*, in: *Zlatá stezka*, 12-13, 2005-2006, s. 13-78.
- Kol. autorů, *Prachatice*, Prachatice 2005.
- Kol. autorů, *Rozumět dějinám. Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848 – 1948*, Praha 2002.
- KOKOŠKA, Stanislav, *Americká válka v českém pohraničním hvozdu. XII. sbor US Army v bojích na čs. území ve dnech 18. 4.-7. 5. 1945*, *Historie a plastikové modelářství* 8, 1998, s. 17-21.
- KOS, Vladimír, *Tygři (královští) v jižních Čechách*, *Historie a plastikové modelářství* 9, 2001, s. 24-26.

- KREJSOVÁ, Jaroslava, *Přes Volary přešla smrt. Pochod smrti očima pamětníků*, Volary 2006.
- MAGER, Jan Antonín, *95. výročí založení nemocnice v Prachaticích*, Prachatice 2000.
- MASSON, Philippe, *Historie německé armády 1939-1945*, Praha 2001.
- MOULIS, Miloslav, *Uloupená Šumava (K historii území připojeného v letech 1938 – 1945 k Bavorsku)*, in: RADVANOVSÝ, Zdeněk (ed.), *Historie okupovaného pohraničí 1938-1945, VII*, Ústí nad Labem 2003, s. 27-113.
- Osvobození*, Praha 1995.
- Osvobození Československa Rudou armádou 1944/1945*, Praha 1965.
- Partyzánský odboj v jižních Čechách*, Vodňany 1945.
- PECKA, Jindřich, *Na demarkační čáře. Americká armáda v Čechách v roce 1945*, Praha 1995.
- PIEKALKIEWICZ, Janusz, *Tanková válka 1939 – 1945*, Plzeň 1995.
- PODLEŠÁK, Josef, *In memoriam 96 obětí pochodu smrti pohřbených ve Volarech*, Výběr 12, 1975, s. 100-101.
- RAUCHENSTEINER, Manfred, *Der Krieg in Österreich*, Wien 1985.
- RICHTER, Karel, *Sudety*, Praha 1994.
- ŘÍHA, Martin, *Proměny sudetské krajiny*, Praha 2008.
- SALÁK, Pavel jr., *Ústup německé armády pod Kletí. Královské tygry – potřetí*, *Historie a plastické modelářství* 6, 2005, s. 18-21.
- SLÁDEK, Oldřich, *Krycí heslo svoboda*, České Budějovice 1967.
- SLÁDEK, Oldřich, *Ve znamení smrtihlava*, Praha 2001.
- SOFRON, Vladimír, *Bibliografie Šumavy 1945 – 1967*, České Budějovice 1969.
- STARÝ, Václav, *Život v Prachaticích v lednu až květnu 1945*, Výběr 12, 1975, s. 92-94.
- STARÝ, Václav, *Vlachovo Březí 1538-1988*, Vlachovo Březí 1988.
- STUCHELOVÁ, Věra, *Protifašistický odboj a osvobození jižních Čech 1938–1945 (bibliografie). Protifašistický odboj a osvobození okresu Prachatice*, České Budějovice 1980.
- TRNKA, Bohuslav, *Letecké útoky na jihočeské železnice*, in: *Činnost letectva nad územím jižních Čech v době 2. světové války. Sborník příspěvků proslovených na vědecké konferenci pořádané v Českých Budějovicích 23. – 24. března 1995*, České Budějovice 1995.
- TÝRA, Jindřich, *Dokumenty o válečných zajatcích u pramene Vltavy (1941 – 1945)*, Výběr 12, 1975, s. 105-110.
- WHITING, Charles, *Werwolf*, Praha 2002.

ZIMMERMANN, Volker, *Sudetští Němci v nacistickém státě. Politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938-1945)*, Praha 2001.

Internetové stránky

<http://www.zweiter-wk.de/Bilder/leeb.jpg>, 23.1.2009.

http://de.wikipedia.org/wiki/Die_Deutsche_Wochenschau, 5. 2. 2009.

http://de.wikipedia.org/wiki/Freiheitsaktion_Bayern, 20. 3. 2009.

<http://www.youtube.com/watch?v=aQ1qj4HLEYA>, 24. 7. 2008.

<http://www.youtube.com/watch?v=Ubtr6P4yG2Q>, 24.7.2008.

<http://www.youtube.com/watch?v=M5ID7B9c-FU&feature=related>, 24. 7. 2008.

<http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/Gliederungen/Luftgaue/Luftgau17.htm>, 2. 1. 2009.

<http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/Gliederungen/Korps/Korps-R.htm>, 23. 3. 2009.

<http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/Personenregister/ObstfelderHv.htm>, 23. 3. 2009.

<http://students.umf.maine.edu/%7Ebeauremp/worldwartwo/>, 23. 3. 2009.

http://www.historisches-lexikon-bayerns.de/artikel/artikel_44985, 20. 3. 2009.

<http://www.barnick.de/bt/wer/index.htm>, 20. 3. 2009.

<http://www.geocities.com/~orion47/NSDAP/GauBayreuth.html>, 20. 3. 2009.

Seznam příloh

Strana	Název přílohy
s. 15	Mapka znázorňující polohu zkoumaných obcí
s. 21	Generálplk. Wilhelm Riiter von Leeb
s. 23	Ulice Zlatá Stezka náležitě vyzdobena na uvítání "osvoboditelů" Vozy něm. pluku horských myslivců na náměstí v Prachaticích
s. 24	Vítání německých vojáků na prachatickém náměstí S vojskem přichází „Zelená armáda“ Němců ukrytých v lesích
s. 25	Na nových hranicích v Těšovicích u Husince
s. 32	Území připojené k Bavorsku v roce 1938
s. 34	Spojenecký postup Itálií počátkem roku 1945
s. 40	Sovětská zimní ofenzíva v lednu 1945
s. 41	Postup Spojenců na západě počátkem roku 1945
s. 42	Území ovládané Německem 1. ledna 1945
s. 46	Adolf-Hitler-Platz 12. 11. 1944: přísaha příslušníků prachatického volkssturmu
s. 48	Plakát vyzývající k "Oběti lidu"
s. 57	Německý vojenský transport u Netolic po zničujícím útoku hloubkařů v dubnu 1945
s. 65	Armádní generál George Smith Patton Generál pěchoty Hans von Obstfelder
s. 71	Gauleiter Fritz Wächtler Jeho nástupce Ludwig Ruckdeschel

- s. 76 Německá armáda při ústupu Prachaticemi 1: pravděpodobně jde o Sturmgeschütz 40
Německá armáda při ústupu Prachaticemi 2: přes nepříliš kvalitní snímek jde nejspíše o tank Panther
- s. 80 Padli za Vůdce a Velké Německo
- s. 84 Zničená střílna jednoho z "řopíků" u Soumarského mostu
- s. 87 Obrázek z pohřbu obětí pochodu smrti namalovaný jedním americkým vojákem dle dobové fotografie
- s. 88 Pomník na počest Charlese Havlaty
- s. 89 Místo střetnutí, které uvádí ve svém článku T. Jakl
- s. 90 Postup pluků americké 5. pěší divize 4. až 6. května 1945
- s. 92 Tehdy prapory na půl žerdi viset nemusely: prachatické náměstí v roce 1942
- s. 102 Květen 1945: vozidla americké armády na prachatickém náměstí
- s. 103 Květen 1945: americká armáda v ulicích Prachatic 1
Květen 1945: americká armáda v ulicích Prachatic 2
- s. 109 Odstavený německý střední tank Panther u Těšovic (snímek pochází z 50 .let)
- s. 110 Květen 1946: Odhalování památníku setkání pěti armád u Vitějovic
- s. 111 Na křižovatkách v květnu 1945
- s. 112 Vitějovice v květnu 1945: americký jeep projíždí obcí
Vitějovice v květnu 1945: americká armáda Na křižovatkách 1
Vitějovice v květnu 1945: americká armáda Na křižovatkách 2
- s. 113 Vitějovice v květnu 1945: Na křižovatkách
Vitějovice v květnu 1945: Rudá armáda 1
Vitějovice v květnu 1945: Rudá armáda 2

s. 116 Pomníček tragicky zahynulému R. Stillingerovi v lese nad Žernovicemi

Speciální přílohy

Přiložené CD obsahuje záběry německé týdeníku „*Deutsche Wochenschau*“ ze dne 11. 1., 18. 1. a 25. 1. 1945

Přiložené DVD „Americká armáda. Volarsko, květen 1945“ obsahuje záběry pořízené kameramanem americké armády v květnu 1945 na Volarsku.